

קונטרס

אל תפגעו

בו נקבצו וכאו אוצר דינים והלכות מהשו"ע וספרי
בדינים הנוגעים אל פעולות ורפואות הנפוצות
אלטערנאטיוו היללינג או וואס

שיש בהם חשש:

קוסם, מנחש, מכשף, דרכי אמורי, וכו'

ובמיוחד נפרטו בו הדינים הללו:

(א) אלטערנאטיוו היללינג - כולל קניזשיאלידזשי - דאווינג -

טעסטינג - קאנסעגריטי - רעיקי - רעדיאניקס ועוד - (ב) תרופות חריגות -

(ג) רפואה ע"י היפנאמיזם

וכן נכללו בו הדינים דלהלן:

(ד) אפשרעכען ולחשים - (ה) קמיעות בזמנינו - (ו) עשיית פסולות -

(ז) קוראי המזוזות והכתובות - (ח) חכמת הד' -

(ט) הנחת תמונות מצדיקים אצל החולה

תמצית השיעור שנלמד ע"י הרב הגאון ר' **יצחק**

דומ"ץ דק"ק פאלטיטשאן וראב"ד דביד"צ בית תלמוד לוצק

בביהמ"ד קארלין סטולין, ע"י ארגון **סינוד**

ביום א' לפ' נח שנת תשס"ה לפ"ק

ובראשו מבוא ארוך ומקיף

רפואות בלתי מומחיות ומופסכות - החיוב להתרפא - החיוב שיהיה

האיפור לבלתי מומחה לשפל ברפואות - מקורות בחו"ל ובראשית

"אלטערנאטיוו היללינג" הם מפסידים האמונה בהש"ת ובהשפעת שם

- הטעמים שאסרתם התורה - הטענה שאכזריות

מהדורה מצומצמת - דוגמא בלתי מושלמת

להשת את הקונטרס
וכן להעדות והארות, נא לפנות אל:

מכון אבני שיש

718-436-8072

Fax. 718-436-0846

כמו כן ניתן להשת אצל המכון:

- ספר אבני שיש, כירורים ותשובות בד' חלקי שו"ע, ועוד
 - קונטרס קצירת החטים וברירתם
 - קונטרס כשרות העופות
 - קונטרס התייחסות לגויים בוסמינו
 - ועוד שאר קונטרסי הלכה בשאלות העומדים על הפרק
- ובקרוך נקוה להוציא לאור ספר שאלות ותשובות ושיעורי הלכה "דברי יצחק" בד' חלקי שו"ע

תודה וברכה

חובה נעימה לנו להביע את מיטב תודותינו וברכותינו
לידידינו עוז, הי"ה האברך הנכבד והמפואר, רודף צדקה וחסד עושה צדקה בכל
עת, אציל הרוח ועדין הנפש, ברוך הצעש ורב הכשרון, לבו ער ופתוח לכל דבר
שבקדושה, פעוט בפעלות ומדות מזהבות, איש חמדות ורב תבונות, אהוב על כל
יודעיו וצבירי כשי"ת

מוה"ר יעקב יוסף זאב שווימער נ"ו

בן הרה"ח הנכבד והמפואר בפי כל, רחמים ומוקיר רבן ואיהו גופי' צורבא מדרבנן, עושה מלאכתו
ארעי ותורתו קבע, תורה וגדולה התאחדו על שלחנו, כבוד שמו מהללים ומפארים,

הרבני התורני הנכבד מוה"ר מענדל שווימער שליט"א

מטובי ראשי הקהילה בקרית יואל המעמידה

על עמדו תמיד ליצין צורינו הגה"צ הדוב"ץ שליט"א

וטובו וחסדו אליו תמיד להיות לו לאחיעזר ואחיספך, ובציוחך בפה שאיפשר
הדמסת קונטרס זה, יברכהו השי"ת בשפע ברכה והצלחה, ויצליח בכל אשר יפנה,
ויזכה יחד עם נוי"ב היקרה ומשפחתו, לחיי תענוג ונחת, אושר ועושר, בנים ובני
בנים עוסקים בתורה ובמצוות, בדרך ישראל סבא, וכל משאלות לבו לטובה, אכ"י

בברכת ידידיו החפצים בהצלחתו וטובתו, ומאחלים בלוג"ח ואה"י
הצ"ל

קונטרס אל תפנו

מפתח הענינים

עפ"י סדר אותיות הקונטרס, ועמודי הקונטרס

תוכן המבוא

עמוד	אות
ד	הגישה לרפואה בשנים כתיקונם
ה	אנשים בלתי מומחים ומלומדים ברפואה, הנותנים תרופות ותחבולות למחלות חמורות
ה	דברי הפוסקים שאסור לקבל רפואה מרופא שאינו מומחה
ה	ורפא ירפא, נתנה התורה רשות לרפאות, האם היא על החולה רשות או מצוה
ז	המון פוסקים ראשונים ואחרונים שהוא חיוב על האדם להתרפאות מרופא מומחה דוקא
ט	המתעסקים ברפואות בלתי מומחיות ומציעים אותם למחלות מסוכנות, הם בגדר שופכי דמים
ט	פעולות ניחוש וקוסם הם פגיעה חמורה וסכנה גדולה לאמונה שלימה בהנהגת העולם ע"י הבוית"ש
יב	הסיבה האמיתית שמסיתה לבני אדם לעסוק בזה, היא הטעם שאסרתו התורה
יד	ההתעסקות בדברים אלו מעכבת את הגאולה
טו	הקוסם אין לו חלק לעוה"ב, וההתעסקות בדברים אלו כבר החריבה כמה קהלות מישראל
טו	הטענה שהרי אכן רואים שהם מועילים ונושעים על ידם
יז	העונשים החמורים הכתובים בתוה"ק ובדברי חז"ל על העוסקים בזה, וגודל השכר לנזהרים ונמנעים
יח	- מה אכן על האדם לעשות בעת חולי ומכאוב וצרה
	- על חכמי ופוסקי הדור לחקור להתחקות על שורשם ומעשיהם של אלו המתעסקים בזה,
יט	ולמחות בהם בכל תוקף
	- שאלת חכם בעינינו אלו יש לשאול אך ורק אצל רב או מורה הבקי היטב במציאות
יט	הדברים בהם ובשמותיהם

תוכן הקונטרס

כא	מקור האיסור בתורה וחז"ל, הרמב"ם וטושו"ע וספרי הפוסקים
כד	שורש התחבולות והפעולות, הפועלים בכח הנקרא "ענערדזשי"
כו	פרטי החששות והאיסורים הכרוכים בפעולות אלו
טו	פעולת פענדיולום טעסטינג מתאימה ממש עם הציורים שכתבו הראשונים
כח	בדין איסור קוסם, ונכללת באיסורה שהוא איסור תורה
טז	דעת הפוסקים שמפיהם אנו חיים, לענין שאלה בקוסמים לצורך חולה,
ל	שאינו בו סכנה ושיש בו סכנה
יז	מדברי הראשונים מתבאר, דפעולות אלו אסרתם התורה אף לו יהא
לא	שאינו בהם תיעוב הכשפים וכחות הטומאה

קונטרס אל תפנו

מפתח הענינים

עמוד

אות

- (יח) דברי הפוסקים גדולי האחרונים, דכל מעשה שעושין שאינו דבר טבעי עפ"י המחקר והשכל יש לחוש עליו משום קוסם לב
- (יט) י"א ראיות מוכרחות בסתירת ההיתר, שאיסור קוסם הוא רק על עניני עתידות לד
- (כ) סתירת האמתלא הכוזבת, שכל הפעולה פועלת עפ"י דבר טבעי לח
- (כא) מה שנתלים באילן גדול בדברי המקובלים, אדרבה משם מבואר לאיסור לט
- (כב) סתירת ההיתר, שאחד מתנאי האיסור הוא, שיהי הקוסם במצב של שממון הדעת כעין חולי נופל וכדו' מא
- (כג) דעת גדולי וזקני פוסקי זמננו מב
- (כד) האיסור של דרכי אמורי מג
- (כה) דברי הפוסקים גדולי האחרונים, לענין פעולה שאין לה הסבר בדרך הטבע והשכל, ומה גם כשאינה נעשית על גוף החולה, שאסור משום דרכי האמורי מה
- (כו) מהות ואיכות הטיפול "מוח אחד" (וואָן ברעין), והאיסורים הכרוכים בה מז
- (כז) דין הרופאים שמרפאים בהעברת הידים על או מעל להגוף, וכגון "טערעפיוטיק טאָטש" או "הענדס אָן היללינג" מז
- (כח) חשש עבודה זרה החמורה, אם הוא גוי המתפלל בעת הפעולה מז
- (כט) איסור התלמדות מעכו"ם והקריאה בספריהם מח
- (ל) חילול השם נגד הגויים המאמינים מט
- (לא) רפואה ע"י מאמיני הדת או כומרים - וואנדע"ר היללינג נ
- (לב) דין המאמינים בנוצרות אם הם בגדר מין הנוכר בדינים אלו נא
- (לג) דברי גדולי המשיבים על שאלה כעין זו נב
- (לד) תמיהה ופליאה גדולה על דברי הבנין ציון, מדברי השו"ע והפוסקים באו"ח סי' ש"א נה
- (לה) רפואה ע"י היפנאטיזם נו
- (לו) תמצית העולה להלכה מכל הנ"ל נז
- (לז) רפואה ע"י לחש- אפסרעכן לעה"ר - חבל אדום לעין הרע - איזור מס"ת למעוברת שלא תפיל סא-י
- (לח) לחשים עם יציקת שעוה או עופרת סה
- (לט) רפואה ע"י קמיעות בזמנינו סז
- (מ) עשיית גורלות לידע עתידות - גורל הגר"א עב
- (מא) הנחת תמונות של צדיקים אצל החולה לרפואה עה
- (מב) קוראי המוזזות והכתובות עז
- (מג) חכמת היד והפרצוף עט

מבוא

תוכן העניינים במבוא

הגישה לרפואה בשנים כתיקונם | אנשים בלתי מומחים ומלומדים ברפואה, הנותנים תרופות ותחבולות למחלות חמורות || דברי הפוסקים שאסור לקבל רפואה מרופא שאינו מומחה || ורפא ירפא, נתנה התורה רשות לרפאות, האם היא על החולה רשות או מצוה | המון פוסקים ראשונים ואחרונים שהוא חיוב על האדם להתרפאות מרופא מומחה דוקא | המתעסקים ברפואות בלתי מומחיות ומציעים אותם למחלות מסוכנות, הם כגדר שופכי דמים | פעולות נוחש וקוסם הם פגיעה חמורה וסכנה גדולה לאמונה שלימה בהנהגת העולם ע"י הבוית"ש | הסיבה האמיתית שמסיתה לבני אדם לעסוק בזה, היא הטעם שאסרת התורה | ההתעסקות בדברים אלו מעכבת את הגאולה | הקוסם אין לו חלק לעוה"ב, וההתעסקות בדברים אלו כבר החריבה כמה קהלות מישראל | הטענה שהרי אכן רואים שהם מועילים ונושעים על ידם | העונשים החמורים הכתובים בתורה"ק ובדברי חז"ל על העוסקים בזה, וגודל השכר למהרים ונמנעים | מה אכן על האדם לעשות בעת חולי ומכאוב וצרה | על חכמי ופוסקי הדור לחקור להתחקות על שורשם ומעשיהם של אלו המתעסקים בזה, ולמחות בהם ככל תוקף | שאלת חכם בעיניי אלו יש לשאול אך ורק אצל רב או מורה הבקי היטב במציאות הדברים בהם ובשמותיהם.

טרם שניגש לעצם נושא השיעור שייעדנו לדבר עליו, והוא ענין ההתרפאות, באופנים בלתי טבעיים, הנקרא בכללות "אלטערנאטיוו היללינג", (ובאמת לא דוקא התרפאות רק כל סוג עזר וישועה) שיש בכמה מהם חששות מצד הדין וההלכה, שגובלים לפעמים עם איסורי דאורייתא, עלינו להקדים עוד ענין אחד מכאיב מאוד, שכפי ראות עינינו כבר רבים חללים הפילה, והוא מתחלק לשני ענינים.

האחד הוא בנוגע לחולי ישראל אשר לדאבוננו רבים מאחבני"ז זקוקים לרפואה ומצפים לישועה, והב' הוא בנוגע לשאר תלאות והרפתקאות אשר רבים סובלים ומתייסרים בהם, שלדאבוננו אנו חיים בדור יתום, שנלקחו מאתנו צדיקי הדור ומנהיגים אמיתיים, אשר זאת מלפנים מישראל, כאשר יארע לאדם איזה פגע ומחלה או צרה וצוקה הי' פונה להם, וכאשר ישאל איש בדבר האורים, הורו להם את הדרך ילכו בה, והדריכו וייעצו וברכו והתפללו ודבריהם עשו פירות ונושעו בזכותם, אך מאז הלכנו ונתדלדלנו מרועי ישראל האמיתיים אשר עינים להם לראות ולב להבין, ולהתחטא ולהתרצות לפני אביהם שבשמים, אין מנהל ואין מבקש ואין על מי להשען, דין גרמא שרבים מן ההמון בצר להם, פונים אל רהטים ושטי כזב, בשתי הענינים הנזכרים, הן בעניני רפואה לחולי ומכאוב והן בשאר סוגי הצרות והתלאות, ונפרש את שיחתנו.

ונתחיל בעניני רפואה, הן מלפנים הי' פשוט שכאשר אחד נפגע רח"ל במחלה חמורה ואצ"ל מסוכנת, פנו מיד אל רופא מומחה ומוסמך כמאמז"ל שניתנה רשות לרופא לרפאות, ולמותר להוסיף שכל זה אחרי הרבות בתפילה וצדקה ושיפור המעשים, אך זאת ידעו שלמחלה חמורה צריכים לשאול ברופא מוסמך ומובהק, ולמלאות אחרי תרופותיו ורפואותיו, ולמרות שכמעט בכל פלך ועיר הי' מצויים כל סוגי אנשים שידעו בטיב רפואות בייתיות הנקרא פעלדשער וכדו', ההגיון הפשוט והשכל הישר נותן שבמחלה חמורה אין להסתפק בתרופות כאלו, רק צריכים חוות דעתו של רופא מוסמך אחרי בדיקה יסודית על גוף החולה ורפואה בדוקה המתאימה למחלה זו, (ובנוסף לזה, אנשים המאמינים באמונת צדיקים שמו פניהם אל חכמי וצדיקי הדור

קונטרס אל תפנו

שיושעו בתפלתם וצדקתם [וכעצתם של חכז"ל שנעתיק להלן שהביאה הרמ"א בשו"ע בהלכות אלון ובפרט כאשר הרופא נתיאש רח"ל מן החולה או שלא הי' בכילתו לרפאותו].

- א -

אנשים בלתי מומחים ומלומדים ברפואה, הנותנים תרופות ותחבולות למחלות חמורות

אמנם לדאבוננו עדים אנו כהיום לתופעה חדשה ומוזרה, שישנם אנשים שלקחו דרך לעצמם וכן מייעצים לאחרים ואף משתדלים לשכנע ולהמשיך אחרים לדרכם, שישתמשו בכל מיני וסוגי רפואות ותרופות בלתי מוסמכות ומומחיות, טבעיות ובלתי טבעיות, למחלות חמורות ואף להיותר חמורות וכגון מחלת הקענסע"ר רח"ל, והם תרופות בשמות שונות ומשונות וכגון הערב"ס והאמעפאטיא ודומיהן המיובאות ממדינות שונות בלתי מפותחות וא"י הים (שעל קצתם כבר יצא ערעור מרופאים מומחים והממשלה שאדרבה עוד מזיקים להחולה, הן מצד אי מומחיותם והן מצד היותם נגועים בנגעים שונים של באצילן ובאקטעריא המצויים במדינות אלו), וכן תחבולות שונות בלתי רפואיות, מוזרות ובלתי מוסמכות, וכבר רבים חללים הפילה, כידוע לי היטב מכמה מקרים פרטיים של חולים שהלכו לעולמם שנתפתו לדברי שטות אלו, וחימצו את ההזדמנות של רפואות מוסמכות, וכאשר עמדו על טעותם כבר הי' מאוחר למדי.

- ב -

דברי הפוסקים שאסור לקבל רפואה מרופא שאינו מומחה

והנה יש לזה מקורות הרבה בספרי הפוסקים שלא לקבל רפואה כ"א מרופא מומחה, ולדוגמא עי' בספר בית לחם יהודה על יו"ד בסי' של"ו סק"ב, שכותב דיש חרם שאסור ליקח רפואה לחלי הגוף אא"כ מרופא מומחה וכל העובר על זה הרי זה כמאבד עצמו לדעת עיי"ש.

וכן בס' ברכי יוסף ביו"ד סי' של"ו אות ד' מזהיר את החולה שמחויב לבקש היותר מומחה ואם לאו חובל בעצמו היות והאידינא שכיחא דלא בקיאי כלל והן הן המזיקין ופרוונקא דמותא כאשר מושל ימשול הרמ"ז זלה"ה, ורבים חללים הפילו ע"כ.

- ג -

ורפא ירפא, נתנה התורה רשות לרפאות, האם היא על החולה רשות או מצוה

ויש לדעת שבאם ח"ו נגזר על האדם חולי ומכאוב נקטו רוב הפוסקים להלכה שיש חיוב ועכ"פ מצוה להתרפאות, וזה בדרך רפואה בדוקה ע"י רופא מומחה דוקא^א.

^א ומאלו המתעסקים ברפואות אלו כביכול, נוכחתי נפגשתי ודיברתי עם כמה מהם (שנחשבים בעיני רבים, לחשובים ומומחים) וחקרתי ודרשתי אותם היטב, וביכלתי לומר בעניי, שחוץ מהאיסורים שנגיד להלן, יש בזה הרכה אונאה וגניבת דעת הבריות, ואלמלא ידעו הבריות את כל שטותיהם

קונטרס אל תפנו

ועכ"פ זה ברור שמלבד האיסורים שנגיד להלן מצד קוסם קסם ודרכי אמורי וכו' וגם גניבה ואונאה, אם הולכים אצלם אודות מחלה יש בזה גם חשש של מסכן בעצמו אם הוא מחלה חמורה, כי לפי דברי הפוסקים מחוייב האדם לבקש רפואה למחלתו מרופא מומחה ורפואה בדוקה דוקא, ולא ניכנס בכל האריכות בזה, אך הנה ידוע המדובר בפוסקים בכלל הדבר אם יש חיוב על האדם להתרפאות או לא, כי הנה ידועים דברי הראשונים והקדמונים, האבן עזרא ורבינו בחיי שכתבו דהפסוק ורפא ירפא שמשם נלמד שניתנה רשות לרופא לרפאות, נאמרה רק על במכות ופצעים שמבחוץ לא על חולי שמבפנים, ובדרכם דרך הפליתי בסי' קפ"ח סק"ה.

וכן ידועים למכביר דברי הרמב"ן פ' בחקותי שכת' וז"ל: והכלל כי בהיות ישראל שלמים וגם רבים לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא בגופם ולא בארצם לא בכללם ולא ביחיד מהם, כי יברך ה' לחמם ומימם ויסיר מחלה מקרבם עד שלא יצטרכו לרופא, ולא להשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר כי אני רופאך.

וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה גם כי יקראו עון שיחלו, לא ידרשו ברופאים רק בנביאים, כאשר הי' ענין אסא וחזקיה' בחלותו, ואמר הכתוב גם בחליו לא דרש את ה' כי אם ברופאים, ואלו הי' דבר הרופאים נהגו בהם מ"ט שיזכיר הרופאים אין האשם רק בעבור שלא דרש השם, אבל הוא כאשר יאמר אדם לא אוכל מצה בחג המצות כי אם חמץ, אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה' אחר שהבטיח וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך.

והרופאים אין מעשיהם רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו וכך אמרו כל עשרים ותרתין שנים דמלך רבה רב יוסף אפי' אומנא לבית' לא קרא והמשל להם תרעא דלא פתיח [למצותא פתיח לאסותא] והוא מאמרם שאין דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו שאלו לא הי' דרכם ברפואות יחלה האדם כפי אשר יהי' עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה' אבל הם נהגו ברפואות וה' הניחם למקרה הטבעים וזו היא כוונתם באמרם ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו שניתנה רשות לחולה להתרפאות אלא כיון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג ברפואות והוא לא הי' מעדת ה' ושחלקם בחיים אין לרופא לאסור עצמו ברפואתו לא מפני חשש שמא ימות בידו אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא ולא בעבור שיאמר כי השם לבדו הוא

ודמיונותיהם לא הי' קרבים סמוך לפתח ביתם, והוא ממש לפלא אצלי שאנשים מיושבים ומחוכמים במו"מ ילכו אצלם, אלו מדמים שמתגלים אליהם בהקיץ צדיקים מדורות הקודמים ואומרים להם מה לעשות, כאשר אמר לי א' מהם (שרבים הולכים אליו ומסתמכים עליו, להיותו מהראשונים במחנינו שעוסקים בזה) במצח נחושה שמתגלים אליו הצדיקים תמיד החל מהחיד"א ועד בעל ויאל משה וצוק"ל, ואלו מדמים שהם בעצמם מחתונים מן השמים בכוחות של חזוים ונביאים קדמונים, ועכ"פ לא פחות מתלמידי הבעש"ט - ודרך כלל אני מרגיש חובה לפרסם בשער בת רבים שהם משקרים ומטעים את הבריות באופן מכאיב ומצער מאוד, כי ישבתי עם היותר מפורסמים מהם שכביכול ביכלתם להגיד כל מסתורי האדם מרחוק ע"י הטעלעפאן עפ"י שמו ויום לידתו, וההמונים מאמינים בהם ביותר, ומשמשו בידי ועוד עשו תחבולות ולא יכלו בלהטיהם להגיד הדברים היותר פשוטים כגון כמה בנים יש לי, ואף שבאמת זה לא מעלה ומוריד כלל לענין איסור או היתר הפעולה, רק לענין אונאה וגניבת דעת, כי בתחילה אמרו לי שלידע ידיעות אלו זה נחשב אצלם לכלום, ולמעשה נחננו תשובות ומענות שהיו מגוחכים וכחכים לגמרי.

רופא כל בשר שכבר נהגו ועל כן האנשים הנצים שהכו זה את זה באבן או באגרוף יש על המכה תשלומי הרפואה כי התורה לא תסמוך דיני' על הנסים כאשר אמרה כי לא יחדל אביון מקרב הארץ מדעתו שכן יהי' אבל ברצות ה' דרכי איש אין לו עסק ברפואות עכ"ל הרמב"ן ז"ל.

ועל דברי הראשונים הנ"ל ובמיוחד על דברי הרמב"ן סמך אחד מגדולי האחרונים להתיר לחולה שהרופאים צוו עליו שצריך לשתות לרפואה חלב טמא, דמותר לחולה להחמיר על עצמו שלא לשתות, והוא בשו"ת אבני נזר (חחו"מ סי' קצג), בתשובה של אבי המחבר, הג"ר זאב נחום גאב"ד ביאלא זצוק"ל, ובסוף התשו' מסיק עוד דאף כשאינו נוגע למאכלות אסורות, יכול להחמיר על עצמו שלא לילך לרופא, דכיון שנראה בחוש שהרופאים מועדין לקלקל, יוכל לבטוח בהש"י כדי שלא להכניס עצמו לסכנת נפשות במעשה וכו', וגם כי מפשט דברי הרמב"ן נראה שכל אדם שאינו עוסק ברפואות ובוטח בהש"י מקרי צדיק לענין זה, ולכל אדם יש רשות ומצוה לעשות כן, אך מסיק שכותב כן להלכה ולא למעשה, וכלשונו "כי אין אנכי כדאי להורות בענין חמור כזה".

- ד -

המזן פוסקים ראשונים ואחרונים שהוא חיוב על האדם להתרפאות מרופא מומחה דוקא אך כבר כתבו הפוסקים האחרונים דלא סמכין בהא על הראב"ע נגד כל הפוסקים שהתירו להתרפאות במכה של חלל ולחלל ע"ז שבת (כמבואר באו"ח סי' שכח), וכן הביאו שהרמב"ן עצמו בס' תורת האדם (די"ג ע"ב) כת', דמ"ש ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, האי רשות דמצוה היא ובכלל פקוח נפש הוא, ופשוט וברור שיש לסמוך יותר עמ"ש הרמב"ן בתורת האדם להלכה ממ"ש בפירושו עה"ת.

וכן מבואר בחובת הלבבות (שער הבטחון רפ"ד) שאסור לסמוך על הנס בזה, שמא אין עושים לו נס ונמצא מתחייב בנפשו, ואם עושים לו נס מנכין לו מזכיותיו, לכן ישתדל האדם באמצעים לקיום הבריאות וכו', כמו שציווה ורפא ירפא, אבל לא יבטח על אמצעי הבריאות והחולי שהן מועילות או מזיקות רק ברשות הבורא וכו' עיי"ש.

וכ"כ הרמב"ם בפ"י המשניות (ס"פ מקום שנהגו) וכו', ואם ישב האדם ולא יתעסק בדרכי הרפואה ע"פ הטבע סופו למות מאותו חולי מה שלא נגזר עליו באותו פרק שחלה, ודומה לנכנס באש יוקדת שבודאי אש אוכלתו ומת בלא עתו, ודברים פשוטים הם לא יכחישם זולתי הנפתל והעקש, עכת"ד.

וע' בס' שבט יהודה עיי"אש (סי' של"ו), שכת' זז"ל: דע דענין בקשת הרופא לרפאות הוא דבר מוכרח ויש לו עיקר מן התורה, וכמעט שיש חיוב חזק על החולה והקרובים לחזר על הרופא המובהק ולחזר אחר הסממנין המועילין לרפואת אותו חולי, וכל המתעצל ומתרשל בדבר זה ולא יחוש על הרפואה בדרך טבע אלא יסמוך

על דרך נס לומר שהקב"ה ישלח דברו וירפאהו בחנם, אין זה אלא מן המתמיהין ודעת שוטים היא זו וקרוב הוא להיות פושע בעצמו ועתיד ליתן את הדין, דכמו שצריך האדם לשמור עצמו מהחום ומהקור וממקרי העולם המתהווים בכל שעה וזה שאינו שומר עצמו ונסמך על דבר זה והתברך בלבבו לאמר אם ה' אינו גוזר רע לבוא על האדם לא תאונה אליו רעה דהוא חסיד שוטה דכבר אר"ל הכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים, כן הוא הדין בעניני הרפואות שהשי"ת מסר העולם להתנהג כפי הטבע וסם פלוני מרפה חולי פלוני וכן כמה וכמה עשבים ושרשי האילנות וכמה מיני שרפים ועליו המיוחדים לכמה דברים שאין להם מספר עכ"ל, ועיי"ש שהביא ראי' ממה שאמרו ז"ל כל עיר שאין שם רופא אסור לת"ח לדור בתוכה (סנהדרין יז:), ומחללים שבת במלאכות גמורות בשביל פקוח נפש, ואם כי נמצאו צדיקים שנענו ע"י תפלה בלבד שאני הנהו דנפיש זכותיהו, ואף הם לא סמכו על הנס אם לא שהיה נעשה מאליו ולעולם גם הם היו מבקשים ע"פ הטבע, וכמבואר בש"ס בכ"ד.

וז"ל הברכי יוסף (יו"ד סי' של"ו אות ב'), (יו"ד סי' של"ו אות ב'): ונראה דהאידינא אין לסמוך על הנס וחייב החולה להתנהג בדרך העולם לקרוא רופא שירפאנו ולא כל כמיניה לשנות סוגיין דעלמא ולומר כי הוא גדול מכמה חסידי הדורות שנתרפאו ע"י רופאים וכמעט איסור יש בדבר אי משום יוהרא ואי משום לסמוך אניסא במקום סכנה ולהזכיר עונותיו בשעת חוליו, אמנם ינהוג כדרך של בני אדם וארח כל ארעא להתרפאות על ידי רופא ולבו בל עמו רק ידבק בקונו למתקף ברחמי בכל לב ובו יבטח דוקא.

וכן בספר מעבר יבק (חלק קרבן תענית פ"ה) מבאר דמי שאינו משתדל ברפואה עצמה בכלל החוטאים יחשב, אמנם יש חולאים רעים ונאמנים מצד הבורא לסיבת עון, וחייב אדם לרדוף אחר הרפואה כזורע בארץ בבטחון הבורא ע"י איש פלוני, ע"י סם פלוני, שמא זה האיש זהו הסם זהו הזמן וכו' עכ"ד.

(ועיי"ש עוד שכת' דגזור מלמעלה אפי' שיעור פיזור הממון בחולי עד שיעור פלוני, ולכן כת' (שם במאמר שפתי צדק פרק כ"א) שאין לחולה לצמצם דמי רפואתו כי אינו מתרפא עד שיוציא כל סך הממון שנגזר עליו, ושכן הוא בזוה"ק [פ' האזינו]).

וכעיי"ז כתבו בצדה לדרך (מאמר ה' כלל ב' רפ"ב), מטה משה (עמוד גמ"ח ח"ד פ"ג עמו' קי"א), שו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' של"ו דף ס"ט ע"ד, עיי"ש שכת' דאין דעת חכמי התלמוד בכמה מקומות והפוסקים [כראב"ע] אלא נתנה רשות יחיד חי העולמים להפא לרפוא כל חלי וכל מכה בין של חלל ובין שאינה של חלל), ועי' עוד מענין זה בשו"ת התשב"ץ ח"ג (סי' פב), בשו"ת חת"ס (חאו"ח סי' קעז), שו"ת בשמים ראש (סי' שפו), שו"ת בנין ציון (סי' קיא), שו"ת מעשה אברהם (חיו"ד סי' נה), ובשו"ת כנף רננה (חאו"ח סי' ס) ואכמ"ל.

קונטרס אל תפנו

- ה -

המתעסקים ברפואות אלו ומציעים אותם למחלות מסוכנות, הם בגדר שופכי דמים

ומעתה על המתעסקים בזה ליתן תרופות ותחבולות כאלו לבג"א על מחלות חמורות, ואצ"ל אותן שעשו לעצמם פרנסה מזה, עליהם לדעת שהוא אחריות גדולה עד למאוד, שיש בזה משום סיכון חיי בני אדם, ולדוגמא על חומר הדברים נסתפק בדברי המחבר בשו"ע יו"ד סימן שלו סעיף א' וז"ל: נתנה התורה רשות לרופא לרפאות, ומצוה היא, ובכלל פיקוח נפש הוא. ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים, ואפילו יש לו מי שירפאנו, שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות, ומיהו לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי, ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן, הרי זה שופך דמים, ואם ריפא שלא ברשות בית דין, חייב בתשלומין, אפילו אם הוא בקי. ואם ריפא ברשות ב"ד, וטעה והזיק, פטור מדיני אדם וחייב דיניי שמים, ואם המית, ונודע לו ששגג, גולה על ידו.

ובערור השולחן שם סעי' ב' כת' וז"ל: ומיהו אסור להתעסק ברפואות אא"כ הוא בקי ויש לו רשות מב"ד והאידינא צריך להיות מוסמך מהממשלה שיש לו רשות ליתן רפואות לחולאים וגם לא יהא שם גדול ממנו שאל"כ כשהזיק הרי הוא שופך דמים וכו'.

ובספר צדה לדרך (מאמר ה' כלל ב' פ"ב), מזהיר באזהרה חמורה וכותב דכל מי שאינו יודע בטיב מלאכת הרפואה לא יהיה לו עסק בה, אם ירצה שלא להתחייב בנפשו, כי רבים חללים הפילה חסרון הידיעה ועצומים כל הרוגיה.

ומה מאוד קולע אל השערה בענין זה לשונו הזהב של בעל פלא יועץ (אות ר' ערך רפואה) וז"ל: רופא, צריך הוא לדרוש ולתור בחכמה טרם עסקו ברפואה שלא יצא מן השורה, ובמקום תיקון לא יעשה קלקול, ומה מאוד צריך לפקוח שבע עינים לבל יטעה בדמיונו, כי נפש הוא חובל ואת דמו יבקש הקב"ה, ולא יעסוק במלאכת הרפואה לרפאות את ישראל אלא א"כ בקי בחכמת הרפואה היטב היטב, והן רבים עתה עם הארץ בפרט בערי הברברים יש רופאי אליל שלוקחים מלאכת הרפואה לאומנות להתפרנס והם לא ראו מאורות ולא למדו חכמת הרפואה מימיהם רק האיש אשר נדבו לבו לקרבה אל המלאכה קונה שם לעצמו שהוא רופא מובהק והוא עוסק במלאכת הרפואה כאשר ימשש העוור באפילה ולא ידע בין ימינו לשמאלו, אוי להם לרופאים כאלו שעליהם אמרו טוב שברופאים לגיהנם, שהם מרבים שפיכות דמים בעולם, ולא כל הרוצה ליטול את השם רופא מובהק יבוא ויטול, אלא א"כ יודע בעצמו שבקי בחכמת הרפואה וכו' עכ"ל.

- ו -

פעילות אלו הם פגיעה חמורה וסכנה גדולה לאמונה שלימה בהנהגת העולם ע"י הבורא

אך האמת שאין זה עיקר מטרת השיעור, רק לענין מה שנתפשט לאחרונה מאוד, הענין של "אלטערנאטיוו היללינג", ובמיוחד הנקרא "וואנדער היללינג" ע"י כל מיני רפואות ותחבולות שלמדו מהגויים, שמכנים לה גם

קונטרס אל תפנו

"ספיריטשוועל היללינג" ו"נוא איידזש היללינג", ובפרטות יש להם שמות שונות ומשונות שגם אני לא ידעתי מהם עד מלפני זמן, רעיקי, קאנסעגריטי, רעידיאניקס, דאזינג ועוד ועוד שמות שונות ומשונות, (ת"ח אחד אמר לי שראה המודעה של השיעור ולא הבין אף מלה אחת, ואין לו שום מושג במה המדובר, אמרתי לו אל תתבייש הה"ד חדשים מקרוב באו שלא שערם אבותיכם, אשריך, ואני מברכך שלא תדע אתה ויוצ"ח גם בעתיד), ודא"ג אם מסתכלים בפרשת האזינו שקראנו זה עתה פחד תאחזנו מלעסוק בענינים כאלו, הדיבורים והעונשים הכתובים שם על דברים כאלו, יקניאזוהו בזרים בתועבות יכעיסוהו, ורש"י הק' מפרש שם "בתועבות", במעשים תעובים כגון משכב זכור, וכשפים שנאמר בהם תועבה, והכתוב מסיים שזה מביא חרון אף גדול ה"י, וירא ה' וינאץ וגו', אסתירה פני וגו', הם קנאוני בלא אל כיעסוני בהבליהם, ואני אקניאם וגו', כי אש קדחה באפי וגו', ועוד עונשים הרבה, הרי המאמין יאחזמו רעד.

ואשיחה קצת וירווח לי, כאב גדול הוא לראות איך שדברים אלו חודרים במחנינו, הכתוב צווח ואומר אצל הציווי של דברים אלו "לא ימצא בך קסם קסמים מעון ומנחש ומכשף וגו', כי הגויים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו, ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך", וכשמסתכלים ומתבוננים בהסבירים של חז"ל והראשונים, ה"ה במדרש, ובראשונים החינוך והרמב"ן והרמב"ם במה שכתבו והסבירו בטעם הדברים למה אסרתו התורה, הפנים מתלהב מבושה, והלב מתפלץ מכאב וצער, איך שחדרה פירצה זו אף לבתים של מאמינים בה' ובתורתו.

ולדוגמא במדרש רבה פ' ואתחנן (מהדו' ליבערמאן – ד"ה זש"ה כי חטאת קסם מרי) מצינו הסבר פשוט ומוטעם, וז"ל: זש"ה כי חטאת קסם מרי (שמואל א' ט"ו כ"ג), ומה קסם, שהוא הולך ושואל לקסום על דבריו של הקב"ה, ומהו מרי, מסרב, כד"א וימרו בי בית ישראל (יחזקאל כ' י"ג), כאילו עובד עבודה זרה, שהוא נבטח בדברי הקוסם ואינו מתפלל, ולא דיו שהוא עובד ע"ז שנא' ואון ותרפים הפצר (שמואל א' ט"ו כ"ג), ואין תרפים אלא ע"ז, שנא' ואין אפוד ותרפים (הושע ג' ד), ולא דיו, אלא שהוא מביא אף וצרה שנא' הפצר, אפצר, ומה יעשה, ילך ויתפלל לפני הקב"ה, כשם שעשה משה, שאע"פ שנגזר עליו שלא ליכנס לארץ לא נתייאש מן התפלה, שנא' ואתחנן אל ה'.

וכעין זה כתוב בילקוט שמעוני (שמואל א' רמז קכ"ב) וז"ל: כי חטאת קסם מרי דא"ר שמואל בר נחמני כל מי שהוא הולך אצל הקוסם ממרה על דבריו של הקב"ה וגורם אף וצרה לעצמו.

וז"ל הרד"ק בביאור פסוק זה כי חטאת קסם מרי - חסר כ"ף הדמיון כמו לב שמח ייטיב גהה, וכת"י ארי כחובי גבריא דשאלון בקסמא וגומר, כלומר כמו שחטא קסם הוא חטאה גדולה כי הוא מסיר בטחונו מהב"ה ונותן בטחונו בקסם, כן הוא חטאת גדולה חטאת מרי והוא מי שמורה פי האל ואינו עושה מה שצוהו כי אחרי שעבר

קונטרס אל תפנו

על מצותו הרי הוא כופר בו ומסיר בטחונו ממנו ואומר כי אין בידו להטיב ולהרע, לפיכך לא יירא ממנו לעבור על מצותו, והרי הוא כעובד ע"א וכתרפים גם כן שהוא חטאת גדולה כן הוא חטאת גדולה הפצר והוא מי שעובר על רצון המצוה אותו כמו שפירשנו.

והא לך לשונו הטהור של החינוך במצו' תק"י אצל קוסם: וכבר כתבתי באזהרת לא תנחשו בסדר קדושים לאו כ"ט בסימן רנ"ג [מצוה רמ"ט] בטעם איסור ענינים אלו מה שידעתי. וראיתי בספרי הראשונים בטעם איסור זה, לפי שכל ענינים אלו מטעים ההמון, ויחשבו בשביל שיצדקו עליהם קצת מן הדברים שיגידו להם בעלי הקסם, שכל הפעולות שהם בעולם סבתם המזלות והכחות, וכמעט יקראו מן הכת הרע האומרים עזב אלהים את הארץ [יחזקאל ח', י"ב], ובעד זה הענין שהיה מפורסם הרבה בזמן הנביאים אמר הנביא [הושע ד', י"ב] עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו.

ושם במצו' רמ"ט אצל מנחש כת' וז"ל: משרשי המצוה, לפי שענינים אלה הם דברי שגעון וסכלות גמורה, ולעם קדוש אמיתי אשר בחר האל לא יאות להם שישעו בדברי שקר, ועוד שהם סבה להדיח האדם מאמונת השם ומתורתו הקדושה. ולבוא מתוכם לכפירה גמורה, שיחשוב כל טובתו ורעתו וכל אשר יקרהו שהוא דבר מקרי, לא בהשגחה מאת בוראו, ונמצא יוצא בכך מכל עקרי הדת, על כן, כי חפץ השם בטובתנו, ציונו להסיר מלבנו מחשבה זו ולקבוע בלבבינו כי כל הרעות והטוב מפי עליון תצאנה לפי מעשה האדם אם טוב ואם רע, והנחשים לא מעלין ולא מורידין, וכמו שכתוב [במדבר כ"ג, כ"ג] כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל.

וכעין זה כתב בספה"ק חובות הלבבות² בשער יחוד המעשה פרק ה' וז"ל: וכבר הזהיר הנביא על זה באמרו: ולא תלכו בחקת הגויים, אשר מדרכם לשעות אל חכמת הכוכבים והנחוש והענן והקסום וכל מיני הכשוף והדומה לזה ולדרש אל משפטם, כמו שאמר עליהם הכתוב כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן, ואמר הנביא לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים, והסמיך הקב"ה כמעביר בנו ובתו באש ושקול הוא בעיניו כמוהו לגנות, והנביאים הרבו לתעב זה במקומות שונים ואין לנו צורך להביא דבריהם, מפני שהם מן המפורסמות, והתורה כבר אמרה כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, והנביא אמר לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא, וביחוד אחרי אשר יש בזה התרחקות מהבטחון באלהים ומסירות הנפש אליו והרצון במשפטו, כי מי שמיחס המשפט והגזרה בטובות ורעות למשפט הכוכבים והקסמים והדומה להם, הוא משתף בלי ספק ויביאו זה לידי כפירה באלהים ולכחש בו לגמרי.

² דפוס ירושלים תרפ"ח – שהוא עפ"י תרגומו של רבי יוסף קמחי מהמקור הערבי.

והא לך לשונו הקדוש ונועם טעמו של הרמב"ם בדבר זה בספר מורה הנבוכים ח"ג פ' ל"ז: ולהרחיק מכל מעשה הכשוף הזהיר מעשות דבר מחקותיהם ואפי' במה שנתלה במעשה העבודה וכיוצא בהן, ר"ל כל מה שיאמר שהוא מועיל ממה שלא יגזור אותו העיון הטבעי אבל נוהג לפי דעתם, כמנהג הסגולות והכחות המיוחדות, והוא אמרו ובחקותיהם לא תלכו, ולא תלכו בחקות הגוים, והם אשר יקראו ז"ל דרכי האמורי, מפני שהם סעיפי מעשה המכשפים, שהם דברים לא יגזרם היקש טבעי, אך הם מושכים למעשה הכשוף אשר הם נסמכים לעניני הכוכבים בהכרת, ויתגלגל הענין להגדיל הכוכבים ולעבדם ולרוממם, ע"כ.

וז"ל הרמב"ן בפ' שופטים: וכאשר כלל הכתוב המעוננים והקוסמים עם התועבות הנזכרות, חזר ופירש (בפסוק יד) הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו כי חכמתם לדעת הבאות, ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך - יאמר הנה אסור לך השם המעשים האלה הנזכרים בעבור שהם תועבות לפניו ובגללם הוריש הגוים ההם מפניך, ואסור לך הנחשים והקוסמים בעבור שעשה לך מעלה גדולה לתתך עליון על כל גויי הארץ שיקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו, ואתה תשמע ממנו מה יפעל אל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש, שיקבלו אותם מן הכוכבים או מן השפלים בשרי מעלה שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך, אבל הנבואה תודיע חפץ השם ולא יפול דבר מכל דבריה, והוא שיפרש (בפסוק כב) הוא הדבר אשר לא דברו ה' - והנה אתה חלקו וסגולתו שומע עצתו מפיו, והם חלק המזלות הולכים אחריהם, וזה טעם לא כן נתן לך ה' אלהיך, שלא נתן לך כאשר נתן להם, כטעם אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים (לעיל ד יט) כאשר פירשתי (ויקרא יח כה), ובספרי (שופטים קעד), אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, שמא תאמר להם יש במה לשאול ולי אין לי, תלמוד לומר ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך. והנה זו ראייה בכל מה שפירשנו, כי הנחשים שורש דבר נמצא בהם ולכן היה לישראל טענה במניעה מהם עכלה"ק של הרמב"ן.

- 2 -

הסיבה האמיתית שמסיתה לבני אדם לילך אצל אלו, היא הטעם שאסרתו התורה

ובאמת דברים אלו שכתבו הראשונים שאליהם חששה התורה שאסרתם, הם עצמם לדאבוננו הסיבה שרודפים אחרי אלו, והוא כי מצוי ביותר לילך אצלם, אחרי שניסו אצל רופאים ולא הועילו דרכי הטבע או שנתייאשו הרופאים וכו', ואז יסיתנו יצרו להאמין כי אלו יפעלו בכוחות נפלאות שלא כדרך הטבע ויכריחו את הטבע, והנה תחת לעשות חשבון הנפש נחפשה דרכינו ונחקורה שהכל בא מאתו ית' ולשוב אליו ית' ולתקן דרכיו בתשובה ותפלה וצדקה, הרי הרבה יותר ניקל לחשוב שכוחות אלו יועילו והם יקבעו את עתידו לטוב או לרע רח"ל מהאי דעתא, ויש ע"ז הסתה והתגברות גדולה מהיצה"ר, וזהו כמעט כפירה גמורה או שיביא ויגרום אליה כמ"ש הראשונים.

קונטרס אל תפנו

(וחשבתו שאולי לכן נזדמן השיעור בהשגחה ממסבב כל הסיבות כעת מיד אחרי הימים הקדושים, שיתבוננו שרק זה עתה צווחו והתפללו ימים רבים וקיבלו עול מלכות שמים, בתפילת ותמלוך אתה ה"א מהרה לבדך ותעביר ממשלת זדון מן הארץ, צווחו ואמרו בימים נוראים ועשי"ת, אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, התפללו ואמרו ברגש ואהבת הבורא אנו עמך ואתה אלקינו, אנו בניך ואתה אבינו, אנו עבדיך ואתה אדוננו, אנו סגולתך ואתה אלקינו, אנו מאמירך ואתה מאמירנו, וסיימו את היום הקדוש בקריאה בקול ה' הוא האלקים, שמע ישראל ה"א ה' אחד, וביותר הבה נתבונן נא הרי מלת אלקינו פירושה תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם עילת העילות וסיבת הסיבות, ומעתה אם יתבוננו הלא יראו מיד בעליל שכל זה סתירה מפורשת לזה, אם אכן מאמינים באמת שהבורא יתברך ויתעלה שמו הוא אבינו ומלכנו המשגיח עלינו בהשגחה פרטית והוא מסבב כל הסיבות הפוקדות את האדם והוא בעל הכוחות כולם, איך נמיר ונחליף ונתלה ח"ו שיש איזה כח שהוא לדברים הללו, ואצ"ל שהם יקבעו את עתידותינו לטוב או לרע, והלא הכתוב צווח ואומר ואתה לא כן נתן לך ה"א, את מה ממירים במה, אתמהה ואתמהה).

ומשל למה הדבר דומה, למלך שעבדיו חטאו לו חמורות, ועפ"י שורת הדין ה' מגיע להם עונש מיתה, אך המלך הרחמן מחל להם פעם אחת ושני', וכשסרחו שוב ונתחייבו כלי', אמר להם אני בחסדי אחליף לכם בעונשים של חולאים ויסורים ובזה תווסרו על חטאתכם, ושלח אליהם את השוטרים הממונים לרדות בעם, והם הכום ופצעום בכל מיני חבורות ופצעים שלימדם המלך עד שנעשו חולים למאוד בחולאים שהמלך ידע שאין להם מזור ותרופה כי אם מאתו ורופאיו הנאמנים, והנה עבדיו להיות שידעו והכירו כולם שהוא מלך רחמן, צווחו אליו שמתחרטים בכל לב על מעשיהם ויסיר גם חולאים אלו מאתם ברוב חסדו.

ואכן נענה להם ברוב רחמיו וחסדיו, אך אמר להם ברצוני לנסותכם אם כבר התבוננתם ושבתם באמת בכל לב, ואתם מכירים שהכל הגיע לכם מאתי ובזה תלוי רפואתכם, הבו תבואו אל היכלי ונראה מה נעשה לכם, ואולי תמצאו חן בעיני ואסלח לכם, מה עשה העמיד על הדרכים סביב עיר מלכותו וסביב היכלו מורדים ופושעים ידועים נגד המלך שה' ידוע לכל שהם מרדו במלכותו, את אלו הוציאו מבית הסוהר, והעמידום עם כל מיני רפואות ותרופות על שלחנות על הדרכים וסביב היכלו, וכשהגיעו לשם בני המדינה עבדי המלך מכל המדינה, הסיתו הם את הבאים ואמרו אינכם צריכים לטרוח אל המלך שיבקש מכם דברים קשים, אנו נרפא אתכם ולא תצטרכו להיכנע אל המלך, והוציאו כל מיני רפואות, הנה אם יתפתו אליהם כמה תגדל כעס וחרון אף המלך ע"ז, שתחת שיבואו ויתחננו אל המלך בחרטה גמורה, הנה לא די שלא עשו כן, אלא שהמירו את כבודו ויכלתו באותן המורדים נגדו, לחשוב שהם יועילו להם, ויכולו לעשות דבר נגד רצונו של המלך, והנמשל מובן מאליו.¹

¹ ושוב מצאתי שזכינו לכוין ברעיון משל זה לדברי הספר חסידים (סי' תתשי"ד) שכת' וז"ל: אם יאמר לך חכם אחד או נכרי או ישראל, אכתוב לך קמיע כנגד החץ וכו', לא מבעיא בשבת שאסור וכו', אלא אפי' בחול לא ישאנו עליו, מפני שבוטח באותן הבלים וכו' וכתוב (דברים יח יג) תמים תהיה, כלומר ואם תהיה תמים לא יהא לך אותן דברים, אלא תבטח בה' אלהיך ותתפלל לו, אם יעשה רצונך ואם לאו, אין לחשוב כיון שאין אני

- ח -

הדתעסקות בדברים אלו מעכבת את הגאולה

וכאשר מסתכלים בספרים הקדושים ובזה"ק רואים דבר נורא שזה מעכב הגאולה ובה תלוי הגאולה, וכנראה זאת היא הסיבה שדברים אלו נפוצו לאחרונה ומתגברים דוקא כעת, כידוע מפי ספרים וסופרים שכוחות הטומאה מכירים שכבר הגיע עתם עת קיום הבטחת "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", מתגברים בכוחותיהם האחרונים, (ודברים אלו הם כחות הטומאה היותר גדולים, כמ"ש בזוהר - רעיא מהימנא פ' כי תצא דף רפא ע"ב שמלת קס"ם, האות ק' הוא מן עמלק וס"ם מן סמא"ל, והח"ח מתבטא באחד מאגרותיו שמתגברים באופן שלא הי' מימות עולם, וזה מעכב הגאולה כמ"ש בספרים, ולדוגמא בספר יראים מצו' רלט כת' וז"ל: ועל המכשף ידעו כל חכמי לב כי הוא נמצא והוא המעכב את ישועתינו, והיינו דתנן בסוטה [מ"ח א'] והמכשפים נטלו את הכל.

ובס' פרק דרך ארץ (שבסו"ס ראשית חכמה, שהעתיקו מס' מנורת המאור כת"י כמבואר בהקדמה) כת' וז"ל: **ולא גלו ישראל אלא ע"י הנחושים שנאמר (מלכים ב') ויקסמו קסמים וינחשו ויתמכרו, אף הקב"ה מוכיח אותם ואומר להם (ישעיה ב) כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים.**

ודבר נורא מצאתי בזה"ק פרשת קדושים דף פד ע"ב (ואעתיקו בתרגום ללה"ק), וז"ל: רבי אלעזר הי' הולך לבקר ולראות את חמיו ר' יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא, והיו עמו ר' חייא ור' יוסי, כשהגיעו לשדה אחת, ישבו תחת אילן אחד, אמר ר' אלעזר להחברים כל אחד יאמר איזה דברי תורה, פתח ר' אלעזר ואמר לפרש מה שכתוב (הושע יג) ואנכי יי' אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי לא תדע, הנה לא כתיב אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אלא אנכי יי' אלהיך מארץ מצרים, (שמשמע מזה כי מאז שהיו ישראל בארץ מצרים קבלו עליהם עול מלכותו ואלקותו יתברך, ויש לשאול), וכי רק מארץ מצרים הי' הקב"ה לישראל למלך, ולא לפני זה, והרי כתיב (בראשית לה) ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם וכתיב (שם) ונקומה ונעלה בית אל, ואתה אומר שרק מאז שהיו ישראל בארץ מצרים הי' להם הקב"ה לאלקים, (ומתוך) אלא האמת הוא שכבר האבות קבלו עליהם אלקותו יתברך, אך לא הי' ניכר תוקף האמונה עד שהיו ישראל במצרים, כי מן היום שהיו ישראל בעולם לא הי' נודע כבודו של הקב"ה אלא בארץ מצרים שישראל היו שם בעבודה הקשה ההיא, ועם כל זה לא עזבו את אמונת ה' שקבלו מאבותם, רק צעקו אליו בצרתם, ולא נשתנו מן המנהגים שקבלו מאבותם לעולם, ושם נבחנו ונטהרו אבותינו כזהב הנטהר בכור מן הפסולת, ועוד שהיו רואים כל יום כמה מכשפים

נענה, אעסוק באלה הדברים, אלא יחשוב אם היה נגזר היתה תפלתי נשמעת, ועוד זה דומה למי שיש לו אדון ומבקש ממנו שיתן לו שום חפץ, ואינו רוצה לתת לו, והולך לשר אחר, כי אמר כיון שאין כח בידו לתת רוצה לתלות באדון אחר, כך זה, ואינו חושש שבשביל עון אין תפלתו נשמעת.

קונטרס אל תפנו

וכמה מיני כוחות רעים, שדרכם להטעות את בני האדם, ועם כל זה הם לא נטו מדרכי אבותם לימין ולשמאל, ואף על פי שלא היו יודעים כל כך בכבודו של הקב"ה, אלא היו הולכים אחרי מנהגי ונימוסי אבותיהם, ע"כ דברי הזה"ק.

- ט -

הקוסם אין לו חלק לעוה"ב, וההתעמקות בדברים אלו כבר החריבה כמה קהלות מישראל

במסכת אבות דרבי נתן (פרק ל"ו) איתא וז"ל: שבעה אין להם חלק לעולם הבא ואלו הן, לבלר, וסופר, וטוב שברופאין, ודיין לעירו, וקוסם, וכו', ובבנין יהושע פירש שם וז"ל: כדאיתא נמי התם בשבת על האי קרא (במיכה ג) ראשיה בשוחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו, בשביל כסף קוסמים עכ"ל. (ועיין באבן עזרא שם על פסוק זה שפירש וז"ל: בעבור כסף שיתנו להם יקסומו, ועל ה' ישענו לאמר, הלא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה).

ועיי"ש בכסא רחמים על האדר"נ שהביא דברי היעב"ץ בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ס"ח אות ה', שנשאל על ביאור דברי האדר"נ האלו, והשיב וז"ל: ומה ששאלת בני שהוקשה לך באדר"ן פ' צ"ו, הא ודאי קשיא וכו', אכן כבר עמדתי עליה בהגהותי לש"ס וכו' אהיה דשבעה אין להם חלק לעוה"ב וכו' וקוסם, כענין מה שכתוב ונביאיה בכסף יקסומו, בעו"ה ענין זה נתעורר בימינו מאד, כגודע ומפורסם בקצוי ארץ וים רחוקים בייא בייא¹ האי דאחרבינהו לכמה קהלות מישראל, יעוין ס' שמושי² עכ"ל הקדוש.

- י -

המענה שהרי אכן רואים שהם מועילים ונושעים על ידם

ואיך נואלו וניטפשו אותן שטוענים ואומרים הלא רואים שיש לה כח באמת, שבאים אצלם אנשים עם מחלות וחולשות שונות, ונושעים על ידם, ראשית יתכן שהוא במקרה שהי' צריך להתרפא בלא"ה באותו שעה, והוא גמרא מפורשת שהקשו קושיא זו להדיא, ותירצו כן ממש, והכי תנינן התם במסכת ע"ז דף נ"ה ע"א: א"ל זונין לר"ע, לבי ולבך ידע דעבודת כוכבים לית בה מששא, והא קחזינן גברי דאזלי כי מתברי ואתו כי מצמדי, מ"ט, אמר לו אמשול לך משל למה"ד, לאדם נאמן שהיה בעיר, וכל בני עירו היו מפקידין אצלו שלא בעדים, ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים, פעם אחד שכח והפקיד אצלו שלא בעדים, אמרה לו אשתו: בוא ונכפרנו, אמר לה: וכי מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתנו, אף כך יסורין, בשעה שמשגרין אותן על האדם,

¹ עי' מס' יומא ס"ט ע"ב, אמר רב ואיחמא רבי יוחנן: בייא בייא, היינו האי דאחרביה למקדשא, וקליה להיכליה, וקטלינהו לכולהו צדיקי, ואגלינהו לישראל מארעהון, ועדיין מרקד בינן, ואמור רבנן בכפילא במס' סנהדרין דף ס"ד ע"א (ועי' פירש"י שם וז"ל: בייא בייא - בלשון ארמי הוי לשון גגות וצעקה, כמו אהה בלשון הקודש, וביומא שם: לשון זעקה וקובלא).

² הוא ספרו של היעב"ץ נגד הצרעת הממארת תנועת שבתי צבי שר"י.

משביעין אותן: שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית, ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני, כיון שהגיע זמן לצאת הלך זה לבית עבודת כוכבים, אמרו יסורין דין הוא שלא נצא, וחוזרין ואומרים, וכי מפני ששוטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו, והיינו דא"ר יוחנן, מאי דכתיב (דברים כח) וחלים רעים ונאמנים, רעים - בשליחותן, ונאמנים - בשבועתן, א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה, האיכא בית עבודת כוכבים באתרין, דכי מצטרין עלמא למטרא, מתחזי להו בחלמא ואמר להו, שחטו לי גברא ואייתי מטרא, שחטו לה גברא ואיתי מטרא, א"ל השתא אי הוי שכיבנא לא אמרי לכו הא מלתא, דאמר רב, מאי דכתיב (דברים ד) אשר חלק ה' אליהם אותם לכל העמים, מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם, והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב (משלי ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן, בא לטמא פותחין לו, בא לטהר מסייעין אותו¹.

ובאמת אכן רואים בעליל שבהרבה הרבה פעמים אין מועילים כלום, וא"כ נאמנים עלינו דברי חכ"ל שבאותן המקרים המועטים שאכן הועילו הוא כדברי הגמ' שהגיע זמנו להתרפא בלא"ה, והלך זה אל הטומאה ונתפתה לה, ועוד אנו למדים מדברי הגמ' והוא העיקר, שהיסוד המורגל בטעות אצל כמה, שאם מועיל הרי זה ראי' שאינו מכוחות הטומאה, טעות גדול הוא שהרי לפי"ד הגמ' אדרבה שזאת היא סיבה מאת הבוי"ת לטורדן מן העולם, וכמו"כ את המאמינים בהם, כי הבא לטמא פותחין לו.

ונעתיק נא מדברי הזוה"ק שמפרש ג"כ להדיא ב' תשובות אלו נגד השואלים כן, וז"ל הזוהר חדש פרשת בראשית דף יט ע"א, (בתרגום ללה"ק): א"ר יהודה אם להעכו"ם אין אומן, הרי רואים אנו שהולכים לאיליהם חגרים וסומים ומלאים מכות ותחלואים ומתרפאים, אמר לו זהו בשביל להאביד אותם לעוה"ב, הה"ד משגיא לגוים ויאבדם [איוב יב], ועוד הרי שנינו וחליים רעים ונאמנים, מאי נאמנים, שעושים באמונה, שכאשר מגיע הזמן יוצאים מאותו אדם, ולפעמים מוצא לאותם המוטעים שהולכים בתחלואיהם לאיליהם ומתרפאים, ושוב אומרים שאותו האליל עשה זאת (הרפואה).

וא"ר יוחנן שח לי יהודי אחד שנחלה בחולאים רבים ולא נרפא, ראה לישמעאלים שהולכים בתחלואיהם אל ע"ז שלהם ומתרפאים, אמר אלך שם, ואע"פ שאסור, אך לא אלך כי אם לראות מה הוא, הלך שם ונכנס ביניהם ולן בין האנשים שהיו מוכים וחולים, וכולם נרדמו והוא לא נרדם, עד שראה שטן אחד הולך ביניהם ובידו כלי של רפואות והי' נותן על כל אחד ואחד ונרפא, ועליו לא נתן, אמר לו אדוני גם אני חולה שים גם עלי, אמר לו לא כאלה חלק יעקב, כי על אלו נצטויתי להאביד אותם לעולם הבא, אבל בניו של יעקב אינם כאלו, ולמה, על כי השי"ת הוא יוצר הכל, מה היוצר סותר ובונה, אף הקב"ה מכה ומרפא וסותר ובונה, יצא משם אותו

¹ ועי' במה שהאריך מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע בביאור דברי הגמ' האלו בספרו הקדוש עה"ג ועה"ת סי' י"ד באד"ה וזה לשון הגמ' וכו', ובמיוחד במה שתמה בפיסקא המתחלת ועוד דגם באלו המתרפאין וכו', וביאורו הנפלא בסי' ט"ז שם עפ"י דברי הרד"ק ורבינו סעדי' גאון, וסיום הביאור באות כ"א שם, עיי"ש ותמ"נ.

קונטרס אל תפנו

אדם ושח לי המעשה, אמרתי ברוך ה' ששלחך שם לראות זאת ולשמוע כך מפיו, וכך סיפר לי יוסי המכשף, ע"כ דברי הזוה"ק.

- י"א -

העונשים החמורים הכתובים בתוה"ק ובדברי חכז"ל, על העוסקים בדברים אלו וגודל השכר לנזהרים ונמנעים

מלבד דברי הכתוב בפ' האזינו שכבר הבאנו למעלה, יקניאוהו בזרים בתועבות יכעיסוהו, ורש"י הק' מפרש שם "בתועבות", במעשים תעובים כגון משכב זכור, וכשפים שנאמר בהם תועבה, והכתוב מסיים שזה מביא חרון אף גדול ה"י, וירא ה' וינאץ וגו', אסתירה פני וגו', הם קנאוני בלא אל כיעסוני בהבליהם, ואני אקניאם וגו', כי אש קדחה באפי וגו', ועוד עונשים הרבה.

אך אם יתעקש המתעקש ויאמר שאין אלו כשפים ממש, הרי עכ"פ הם בגדר קוסם וכאשר נבאר באורך, וגם בזה כבר הבאנו דברי המד"ר וז"ל: ולא דיו, אלא שהוא מביא אף וצרה שנא' הפצר, אפצר, (נוט' אף וצרה). וכעין זה כתוב בילקוט שמעוני (שמואל א' רמז קכ"ב) וז"ל: כי חטאת קסם מרי דא"ר שמואל בר נחמני כל מי שהוא הולך אצל הקוסם ממרה על דבריו של הקב"ה וגורם אף וצרה לעצמו.

ובנדרים (ל"ב ע"א) מצינו בזה דבר נורא, (אשר דא"ג מביא פתרון אמיתי לדבר מוזר שרואין, שבנ"א אלו שנמשכין אחרי הבלים אלו, עסוקין כל ימיהם במיחושים ומכאובים שונים, ובעוד שזה עתה נחלצו ממיחוש אחד מיד קופצת עליהם מיחוש אחר, באופן שמבלים כל ימיהם בביתם של אלו המבזבזין את כל הונם ורכושם), וז"ל הגמ' שם: אמר רבי יצחק: כל המתמים עצמו - הקב"ה מתמים עמו, שנאמר (שמואל ב' כ"ב) עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם, א"ר הושעיא כל המתמים עצמו שעה עומדת לו, שנא' (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים, וכתוב והיית לאב המון גוים, אמר רבי כל המנחש לו נחש, (ופי' הר"ן שם: שהנחשים והקסמים רודפין אחריו שניזוק בכל דבר וכדאמרין בפרק ערבי פסחים (פסחים קי:)) מאן דקפיד קפדין ליה, שנאמר (במדבר כג) כי לא נחש ביעקב, והא בלמ"ד אל"ף כתיב, אלא משום מדה כנגד מדה, תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וגו'.

ומה נוראים ומחרידים דבריו של הגרש"ק בשו"ת טוטו"ד לענין כזה, וז"ל: וכן הכי נמי בעו"ה בזמנינו, אמונת חכמים אין להם, ואיסורי דרבנן כאין נחשב להם, והולכין רק על פי שכלם, ומה ששכלם אינו מסכים אינם חוששין לו, ואם לא היו דורשין בשולחנות (מין קסם שהוא דן עליו שם), לא הי' מתמלא סאתם, אך כיון דדורשין בשולחנות ומקלות מה שאינו עפ"י השכל, ובתורה וחכמים אינן מסכימים מה דלא

הוי עפ"י שכלם, בזה ממלאים סאתם להעניש, וזה שאמר הנביא (ישעי' ס"ה) העורכים לגד שלחן [והממלאים למני מקסך] להגיד להם עתידות, ובזה הם ממלאים למני, למנין ממסך, להיות מתמלא המדה שלהם, השם ישמרני, עכלה"ט.

ועוד דבר מוזר ונורא ראיתי ושמעתי מאותן בני"א שנתפסו ל"ע לדברים אלו, שהנסיון מראה שפעולות אלו מועילות (לפי"ד אותן שרואין בהם עכ"פ איזה תועלת) רק לזמן קצר, ואח"כ חוזרת המיחוש, ולא עוד אלא דכשחוזרת, חוזרת באופן חמור וחזק הרבה ממה שהי' לפני כן, ודבר זה מתאים עם דברי קדשו של הגה"ק ר"פ מקאריץ שכבר גילה לנו ברוח קדשו (וכעדותו הידוע של הבני יששכר כמ"פ, שהי' בעל רזה"ק) שכן הוא בפעולות אלו, וז"ל הספר מדרש פינחס: הרה"ק מהר"פ זלה"ה מקאריץ הקפיד מאד על אותן ההולכים להתרפאות מן הקדר ומן הגוי', וכ"פ שמעתי ממנו שהי' מקפיד מאד על הנ"ל, אפילו ליקח עשבים מן הגוים ואפילו מן הנשים כי הוא מלא כשפים, ואמר שהנשים שמקבלים רפואות מן הנ"ל שהוא מזיק לבניהם ולבעליהם, ופעם א' אמר המבלי אין א' בישראל וגו', וגם אמר שא"א שיעשו שום רפואה כלל, ושמעתי בשמו שכן הוא דרך רפואתם שמכניסים באדם טומאה גדולה ח"ו ומחמת זה בורחת החולשה או הטומאה אחרת ר"ל, ואח"כ מתגברת ח"ו עד מאד הרחמן יצילנו, ופ"א אמר שהנשים שמקבלים רפואות מן הנ"ל שפניהם משתנות לפי ראות עיני עכ"ל.

מה אכן על האדם לעשות בעת חולי ומכאוב וצרה - כבשולחן ערוך יורה דעה סימן של"ה סעיף י' ברמ"א, הג"ה: י"א שמי שיש לו חולה בביתו, ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים (נ"י פרק י"ב), וכן נהגו לברך חולים בבהכ"נ, לקרא להם שם חדש, כי שנוי השם קורע גזר דינו ע"כ, והוא מדברי הגמ' ב"ב קט"ז ע"ב, כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, ובני"א שם מסיים עלה (והו"ד בד"מ שם סק"ב) ומנהג זו בצרפת שכל מי שיש חולה בתוך ביתו מבקש לפני הרב התופס ישיבה שיברך אותו, (ולהערה, שלא כתוב שם שיתן לו רפואות או קמיעות מזויפות או סגולות שונות ומשונות, כמו שנותנים אלו הצבועים) - ומכאן אזהרה יוצאת מכאב לב עמוק ובכל תוקף ועוז שלא לפנות אודות ייעוץ והדרכה לטיפול עם חולים להני אינשי דלא מעלי המתלבשים באיצטלא של פועלי ישועות ומגידי עתידות ורואים בארובות השמים, המכנים עצמם בכל תוארי שמות למיניהם, "חכם" "מקובל" "באבא" ומהם אף יעיזו לכנות א"ע בשם "אדמו"ר", ואצ"ל שלא להסתמך על דבריהם והחלטותיהם במקום פיקוח נפש, או בשאר דברים חמורים כגון הספק על עשיית או מניעת ניתוח, או קבלת טריטמענ"ט לחליים חמורים, וביודעי ומכירי קאמינא שכבר רבים חללים הפילה רפואות ועצות של צבועים אלו, ולמותר לומר שלא לסמוך עליהם בשאלות של חולי מסוכן ושכיב מרע, אם לחבר אל המכונות "לייף סופארט" או לנתקם, שהם שאלות חמורות הזקוקים לרב או דיין מובהק דוקא.

ועל חכמי ופוסקי הדור לחקור להתחקות על שורשם ומעשיהם של אלו המתעסקים בזה, ולמחות בכל תוקף ועוז בכל אותם העושים דברים שיש בהם חששות חמורות אלו, ועל גודל החיוב של חכמי הדור לעמוד בפרץ בענינים כאלו יעוין דברים חמורים ונוראים מאוד ברש"י סנהדרין מ"ד ע"ב ד"ה דבעיא מכסא.

ועל הציבור יראי ה' וחרדים על דברו לשאול שאלת חכם על כל פעולה של רפואה או טיפול שלא כדרכי הרפואה הגופניים הרגילים והמקובלים מעולם, אך יש להדגיש כי בדברים אלו יש לברר אצל הרב או המורה אם הוא בקי היטב במציאות הדברים בהם ובשמותיהם, כי ראיתי ושמעתי מכמה אנשים שאומרים שמועות ופסקים בשם רבנים שונים¹, ואחרי הבירור והחקירה היטב נתברר שהשואל לא הציע לפני הרב או הפוסק את השאלה

¹ וראוי להעתיק כאן לשונו הטהור של בעל תשורת ש"י בתשרי בענין זה שנביא להלן בשלימותה, וז"ל: איש יהודי בא מא"י ועשה לו שלחן קטנה וכו', והולכין אצלו יהודים וערלים לשאול ממנו וכו', ועושה עם השואלים נפלאות גדולות אשר נעלם מעיני השכל וכו', וההוא אומר שהוא חכמה ואין בו שום כישוף ולחש, ולמד חכמה זו אצל ת"ח גדול ויר"ש, וגם שם בא"י משתמשים בזה צדיקים גדולים וקדושים את"ד, ונראה דהן בקדושו לא יאמין כיון דעכ"פ אסור וכו', קשה הדבר להאמין כי חוששני שזה נכלל בכלל קוסם קסמים, דהרבה ענינים יש בקסמים וכו', עכ"ל ט.

ורואה אני לנכון ולנחוץ להעתיק כאן דברים נוראים ונפלאים מדברי הזה"ק, הנותנים לנו פתרון והבנה, וישוב נכון לענין מה שרבים שואלים על כמה מהלכות אלו, הרי שמענו או ראינו כתוב שצדיק או גאון פלוני או פלוני בדורנו, או בדורות שעברו, עשו או התירו כעין פעולות אלו שאנו רואים בשו"ע או בספרי הפוסקים שיש עליהם חששות בהלכה, ואעתיקם בשלימותם (בתרגום מדויק ללה"ק) ללא הוספות ומסקנות, כי במקום שאמרו לקצר אי אתה רשאי להאריך, אך טובא איכא למשמע מיניהו, ודי בהם לחכימא, וישמע ויוסיף לקח.

וז"ל הזהר חדש פ' בלק: (בתירגום ללה"ק - והביאורים בסוגריים הם עפ"י מהפ"י מתוק מדבש): מצינו בספרו של רופא גדול שקוראים אותו "רופא קרטינא" ושמו הי' יודן מעיר קסרי, והיו קוראים אותו רופא קרטינא לפי שהי' גדול על כל הרופאים ויקר בחכמה, וכך אומרים בלשון פרסי, לאדם נכבד קוראים אותו "קרטינא", הגדול ויקר בחכמה, (וזה תרופא הי' מפרש סוד הכתוב של "והארץ היתה תהוה"), ובזהר פ' האזינו דף רצ"ט נמצא ההמשך למאמר הנ"ל, וז"ל: אמר רבי אלעזר עד עתה לא שמעתי מרופא קרטינא הזה ומספר הזה, תוך מפעם אחת שאמר לי סוחר אחד ששמע מאביו שרופא אחד הי' בימיו, שכשהי' מסתכל על אדם שהי' בבית חוליו הי' אומר זה הי' וזה מת, והיו אומרים עליו שהי' צדיק אמת ירא חטא, וכל חולה שלא הי' יכול לקנות לרפואתו מה שצריך, הוא הי' קונה מכספו ונותן משלו, והיו אומרים עליו אין חכם בעולם כמוהו, ובתפלתו הי' עושה יותר ממה שהי' עושה בידו, ונדמה לנו שאותו רופא הי' הרופא קרטינא הנזכר.

וממשיך להלן וז"ל: אמר אותו הסוחר לרבי אלעזר וראי הספר של אותו הרופא הוא ביד, שירשתי אותו מאבי אבי, וכל הדברים שבאותו הספר כולם נתייסדו על סודות התורה, וסודות סתומים מצאתי בו, והרבה דברי ועניני רפואות שאינו ראוי לפעול אותם רק אם הוא ירא חטא, וגם כתוב באותו הספר רפואות ממה שבלעם הי' עושה בכח הטומאה, שהי' לוחש לחשים על המחלה והי' אומר לחשים בפיו, והחולה נתרפא מיר, וכולם בירר ופירש אותם בספר ההוא, ואמר שדבר זה אסור להשתמש בו, וזה מותר להשתמש בו למי שהוא ירא חטא, לפי שאמר שהרבה מחלות הרפואה שלהם תלוי בלחשים שבפה, והם מצד איסור נחש, ומהם יש שהם מצד איסור קסם, וכל אותם (הלחשים) שאסור לומר בפה ואותם הדברים שאסור לעשות אותם במעשה, הי' הוא אומר (מה מותר ומה אסור), עד

קונטרס אל תפנו

כפי מציאותה הנכונה והאמיתית, ומכיון שהרב אינו בקי בזה מעצמו נתן את ההוראה כפי הצעת השאלה, ואי לכן יצאה הוראה בלתי נכונה, ומה מאוד מתאימים לזה דבריו הקדושים וקולעים אל השערה של הפוסק האדיר הרהגה"צ המפורסם כקש"ת הגר"ש וואזנער שליט"א לענין זה ממש, וז"ל (ח"ט סי' קע"ד): בודאי לחוש או משום ניחוש דאורייתא או משום תמים תהי' דאורייתא ונקי' הדעת מתרחקים מזה וכיוצא בזה, ומה שאומרים שהתירו כמה מורי הלכות אין לבנות עי"ז עכלה"ט.

תוכן הענינים

מקור האיסור בתורה וחז"ל, הרמב"ם וטושו"ע וספרי הפוסקים ו שורש התחבולות והפעולות, הפועלים בכח הנקרא "ענערזשי" ו פרטי החששות והאיסורים הכרוכים בפעולות אלו ו פעולת פענדיולוס טעסטינג מתאימה ממש עם הציורים שכתבו הראשונים בדין איסור קוסם, ונכללת באיסורה שהוא איסור תורה ו דעת הפוסקים שמפיהם אנו חיים, לענין שאלה בקוסמים לצורך חולה, שאין בו סכנה ושיש בו סכנה ו מדברי הראשונים מתבאר, דפעולות אלו אסרתם התורה אף לו יהא שאין בהם תיעוב הכשפים וכחות הטומאה ו דברי הפוסקים גדולי האחרונים, דכל מעשה שעושין שאינו דבר טבעי עפ"י המחקר והשכל יש לחוש עליו משום קוסם ו סתירת ההיתר, שאיסור קוסם הוא רק על עניי עתידות ו סתירת האמתלא הכוזבת, שכל הפעולה פועלת עפ"י דבר טבעי ו מה שנתלים באילן גדול בדברי המקובלים, אדרכה משם מבואר לאיסור ו סתירת ההיתר, שאחד מתנאי האיסור הוא, שיהי' הקוסם במצב של שממון הדעת כעין חולי נופל וכדו' ו דעת גדולי וזקני פוסקי זמננו ו האיסור של דרכי אמורי ו דברי הפוסקים גדולי האחרונים, לענין פעולה שאין לה הסבר בדרך הטבע והשכל, ומה גם כשאניה נעשית על גוף החולה, שאסור משום דרכי האמורי ו דין הרופאים שמרפאים בהעברת הידים על או מעל להגוף, וכגון "טערעפיזטיק טאָטש" או "הענדס אן היללינג" ו חשש עבודה זרה החמורה, אם הוא גוי המתפלל בעת הפעולה ו איסור התלמדות מעכו"ם והקריאה בספריהם ו חילול השם נגד הגויים המאמינים ו רפואה ע"י מאמיני הדת או כומרים – וואנדער' היללינג' ו דין המאמינים בנוצרות אם הם בגדר מין הנזכר בדינים אלו ו דברי גדולי המשיבים על שאלה כעין זו ו תמיהה ופליאה גדולה על דברי הבנין ציון, מדברי השו"ע והפוסקים באו"ח סי' ש"א ו רפואה ע"י היפנאטיזם ו תמצית העולה להלכה מכל הנ"ל ו רפואה ע"י לחש – אפשרענן לעה"ר – חבל אדום נגד עין הרע – איזור מס"ת למעוברת שלא תפיל ו לחשים עם יציקת שעווה או עופרת ו רפואה ע"י קמיעות בזמנינו ו עשיית גורלות לידע עתידות – גורל הגר"א ו הנחת תמונות של צדיקים אצל החולה לרפואה ו קורא המזוזות והכתובות ו חכמת היד והפרצוף

שמצאתי (באותו ספר) שעל מחלות ידועות צריך לומר כך (לחשים), ולנדות בנידוי ושמטא על המחלה ההוא (כלומר, שצריך לנדות ולהחרים את החיצונים השוכנים ושולטים על בעל המחלה בעונותיו, וע"י הנידוי מוכרחים לעקור משכנם משם) והוא פליאה גדולה לנו.

שמח רבי אלעזר ושמחו החברים (לשמוע אלו הענינים), אמר רבי אלעזר אילו הי' אותו הספר אצלנו הייתי רואה מה שכתוב בו, אמר אותו הסוחר אני אמסרנו לך במסירה על מנת להראותו למאור הקדוש (רשב"י, שרצה לדעת מה דעתו של רשב"י עליו) – ולמדנו שאמר רבי אלעזר, אותו הספר הי' בידי י"ב חרשים ומצאתי בו סודות של אורות עליונים ויקרים, כשהגעתי לעיין באותם הסודות שהיו מבלעם, תמהתי – יום אחד הייתי לוחש על איזו מחלה במקום אחד, והיו האותיות (של צרופי השמות) עולות (לקבל כח) ויורדות (לעשות פעולתן) עד שראיתי בחלומי שאמרו לי מה לך ליכנס בתחום שאינו שלך, וגם אינו נצרך לך, והקצתי משינתי, והי' רע לפניי על הסודות הסתומים שהיו שם (שאני צריך להיפרד מהם, אך עכ"ז) שלחתי אחרי אותו היהודי ורבי יוסי ברבי יהודה שמו, ונתתי לו בחזרה את הספר וכו', ומאותם הדברים של בלעם הרשע לקחתי (ובירתי חלק הטוב והקדושה שבהם), וראיתי בהם שלא הי' בעולם חכם בכשפים כמוהו, אמרתי ברוך ה' שביטל כח הכשפים מן העולם, כרי שלא יטעו בני אדם ולא יסורו מאחרי יראתו של הקב"ה, יתברך ויתעלה שמו אמן, בילא"ו יילא"ו, עכלה"ק של הוזהר.

קונטרס אל תפנו

- י"ב -

מקור האיסור בתורה וחז"ל, הרמב"ם ופשוטו"ע וספרי הפוסקים

בתורה"ק פ' שופטים קאפי י"ח פסוק י' נאמר: **לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף, וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים, כי תועבת ה' כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה ה' אלקיך מוריש אותם מפניך, והכתוב מסיים תמים תהי' עם ה' אלקיך.**

ונתבארו פרטי דינים אלו ברמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק י"א, ובטושו"ע יו"ד סי' קע"ט ונו"כ (אך הם יותר מבוארים בדברי הראשונים והטור והב"י, כי בשו"ע כמעט שלא נזכר מדין קוסם).

וז"ל הרמב"ם שם בהלכה ו': איזהו **קוסם** זה העושה מעשה משאר המעשיות כדי שישום ותפנה מחשבתו מכל הדברים עד שיאמר דברים שעתידים להיות ויאמר **דבר פלוני עתיד להיות או אינו הוזה או שיאמר שראוי לעשות כן והזהירו מכך**, יש מן הקוסמן שמשמשים בחול או באבנים, ויש מי שגוהר לארץ וינוע וצועק, ויש מי שמסתכל במראה של ברזל או בעששית ומדמין ואומרים, ויש מי שנושא מקל בידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר, הוא שהנביא אומר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו.

ומסיים בהלכה ז' וז"ל: אסור לקסום ולשאול לקוסם **אלא שהשואל לקוסם מכין אותו מכת מרדות אבל הקוסם עצמו אם עשה מעשה מכל אלו וכיוצא בהן לוקה שנאמר לא ימצא בך מעביר בנו וגו' קוסם קסמים, והטור ביו"ד סי' קע"ט העתיק לשונו, אך השמיט לשונו הנ"ל דבר פלוני עתיד להיות או אינו הוזה וכו'.**

ואצל מעונן הביא הטור דברי הרמב"ם, מעונן זה האוחז העינים שמדמה כאילו עשה מעשה ואינו עושה כלום הלכך אין בו אלא איסור ואינו לוקה וכן המחשב השעות והעתים לומר יום פלוני ושעה פלוני יפה לצאת כתב הרמב"ם מעונן כגון אלו שאומרים באיצטגנינות יום פלוני טוב יום פלוני ראוי לעשות בו מלאכה פלונית חדש פלונית או שעה פלונית רעה לדבר פלוני ואסור לעונן אע"פ שלא עושה מעשה אלא שהודיע אותן הכוזבים שהסכלים מדמין שהם דברי אמת, ומסיים: **וכל העושה מעשה מפני האצטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת שקבעו חוברי שמים הרי זה לוקה.**

והנה כאמור בשו"ע יו"ד סי' קע"ט אין מבוארין דיני קוסם בפרטות, רק בדא"ג לענין השואל בהן, וז"ל בסעי' א': **אין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות, הגה: משום שנאמר תמים תהיה עם ה' אלהיך (ב"י בשם תוספות דע"פ ובשם ספרי), וכ"ש דאסור לשאול בקוסמים ומנחשים ומכשפים (פסקי מהרא"י סי' צ"ו).**

והנה מלפנים בישראל הי' נזהרים ומתרחקים מדברים כאלו וכיוצא בהן עד קצה האחרון, אכן בזמננו עתה לדאבוננו נמשכו רבים ונתפתו להבלים ופתיות אלו^ח, באופן שהוא צורך השעה לברר דברים אלו להלכה

^ח ויש לראות עד כמה שהרחיקו דברים אלו, שכמה דברים הנהוגים כעת בכל תפוצות ישראל דנו עליהם משום דרכי האמורי או עבו"ז, ולדוגמא מנהג הכפרות שהמחבר בשולחן ערוך אורח חיים סימן תר"ה כותב מה שנהוגים לעשות כפרה בערב יום כיפורים לשחוט תרנגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים, יש למנוע המנהג, אלא שהרמ"א מקיים המנהג וכותב: ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה, וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים, וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות, כי הוא מנהג ותיקין.

מנהג סעודת וואך נאכט, כתוב בשו"ע כאן סי' קע"ט וז"ל: הנהוגים לערוך שלחן עם מיני מאכל בליל המילה ואומרים שהוא למזל התינוק, אסור, ומצוין בסוגריים לעיין לעיל סוף סימן קע"ח, ושם נכפלו הדברים ברמ"א וז"ל: הגה: יש מקומות שנהגו לערוך שולחן ולשום עליו מיני מאכל בלילה שלמחר מלין תינוק, ויש בזה איסור משום העורכים לגד שלחן, אבל לערוך מטה למזל התינוק יש מתירין, (כן כתבו האחרונים). אלא שבאחרונים כבר נמצא לימוד זכות על סעודת הוואך נאכט הנהוג אצלנו, וכמ"ש בש"ך שם וז"ל: מכל מקום מה שנהגין בארצות אלו שעושין סעודה בלילה שלמחר מלין התינוק (שקורין וואך) אין איסור דדוקא לשום מיני מאכל על השלחן ולהניחם כך אסור משום דהוי כעורך לגד שלחן אבל בסעודה אין איסור.

ובברכ"י שם בס"י קע"ט כת' וז"ל: יש שנהגין לעשות שולחן של אליהו, ואחר קדוש קרא ערעור על מנהג שהוא איסור גמור, אבל הרב מהר"ר אליהו כהן בספר מדרש אליהו דף נ"ג ע"ב דחה כל דברי הכוננת המערער וקיים המנהג, עיי"ש טעמו ונימוקו, ויש להשיב קצת כאשר יראה המעיין, ודוק היטב.

לכפות כלי כנגד הנר שבת אם אינו דולק יפה, עיי' בפת"ש סי' קע"ט סק"ז שהביא בשם ספר עמודי כסף שיש בזה חשש משום דרכי אמורי ואין לעשות כן, ועוד אחרונים דנו בזה ובכללם בשם החת"ס שהקיל בזה – אין מתחילים בב"ד, ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה, עיי' בשו"ע סי' קע"ט שם שהוצרך להגיד בזה היתר מפורש שאינו בכלל ניהוש, וכמ"ש הרמב"ן בתשו' שאינו ניהוש אלא מפני שאין מזל לבנה קל, ומילוי הלבנה בנישואין הוא משום סימן טוב בעלמא ואע"פ שאינו ניהוש יש סימן – ואף בענין הליכה לקברים דנו משום הא דסי' קע"ט סעי' י"ג: דורש אל המתים, זה שמרעב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה, אלא שהש"ך שם סקט"ו כבר הביא דברי תשו' מהר"ח על הנודרים לילך לבית הקברות קצת הי' נראה כדורש אל המתים כו', והב"ח כת' לקמן ס"ס רי"ז שכבר החזיקו במנהג זה ואין איסור בדבר (ועיי' בחכ"א כלל כ"ד ס"ה שכו' שהש"ך קיצר בהעתקתו, שלא העתיק כל דברי הב"ח כהווייתן שהב"ח כת' שאותן נשים וכן עמי הארץ שהולכין על קברי מתים, וכאילו מדברים עם המתים ואומרים להם צרותיהם, קרוב הדבר שהם בכלל דורש אל המתים, ונמצא שיש מן הגאונים שהיו רוצים לאסור להשתטח על קברי מתים, אלא ההולכים שם יתפללו לה' שימלא משאלותם בזכות אבותיו ובזכות הצדיקים עיי"ש), וכן כבר מוזכר ברמ"א או"ח סי' תקפ"א סעי' ד' לענין ער"ה דיש מקומות נוהגין לילך על הקברות ולהרבות שם בתחנונות, ובמ"א סקט"ז הוסיף "ולהשתטח על קברי הצדיקים", וע"ע מזה בשו"ת מהר"ם שיק חאו"ח סי' רצ"ו ובשו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' ס"ח.

אך הדברים הנהוגים שבנ"א נזהרים מהם ואין להם מקור, וכגון שלא לעבור על גופו של אדם – שלא לילך דרך החלון – שתינוק שאינו יודע לדבר לא יסתכל במראה – שלא ליתן דגים לתינוק שאינו יכול לדבר ולבטא מלת "פיש" – המתעטש בשעה שמדברים ממת או מאסן אחר, ימשוך באזנו – על כל אלו שלכאורה נראים כניחוש או דרכי אמורי, יש קצת לימוד זכות מתשו' חו"י סוסי' רל"ד שכת' דכל מה שנתפשט המנהג אצל הנשים להזיזה הנח להם לישראל, דמסתמא נודע כנסיך והורו להם להתיר, וידועים גם דברי הירושלמי (תרומו פ"ח ה"ג) למיחש ולזיזה במה דברייתא חוששין.

ודא"ג דבר מעניין (הלא עומדים בהתחלת הזמן בשיבות), ברמ"א שם סעי' ב' כת' ולכן נהגו להתחיל ג"כ להתחיל ללמוד בר"ח, כי אע"פ שאין נחש יש סימן זכו, והוא מדברי הסמ"ק, וראוי לציין שבסמ"ק כת' לפנינו עוד טעם פשוט, שהוא בכדי להמתין לבחורים הבאים מחוץ לעיר, אך לפי טעם הב' שהוא לסימן טוב שהרמ"א מביאו, יש להעיר שיש ענין להתחיל דוקא ביום ר"ח, והוא דבר שאינו ידוע.

קונטרס אל תפנו

ולמעשה, (וקצת קשה להכריע בהם, כי הם דברים חדשים שלא דנו עליהם הפוסקים, ולדאבוננו צריכים לנקר באשפותיהם להתוודע מקור הדברים, וכאן המקום לעורר, שרבים אומרים שאלתי שאלה והתירו, צריכים לדעת שלא לכל רב אפשר לשאול בזה, כי הפוסק בזה צריך לידע המציאות היטב, ושמעתי מכמה שאמרו שהגידו להמורה את המהות והשורש של פעולות מסויימות בהשערות שונות, בו בזמן שהמדענים הגויים שהם המומחים היותר גדולים, כותבים בעצמם שאין יודעים.

ולדוגמא ניקח את הענין של התרפאות ע"י "ענערדזשי", (ראה להלן, שבעיקרם של דברים, כמעט כל התחבולות שנדבר עליהם להלן, משורש אחד הם נובעים, והוא הכח הנקרא אצלם "יוניווערסאל ענערדזשי" ענערדזשי עולמית) שראיתי באיזה קובץ תורני, שכותב בפשטות שענערדזשי היללינג היא ע"י כח עלעקטריק הפשוטה, ודבר זה נסתר להדיא מספריהם, ויש לזה פירכא גדולה מהמציאות הגלוי, שכידוע כח עלעקטריק אף היותר קלוש, יתכן ואפשר למודדו ולעמוד עליו ובפרט כהיום שישנם כלים ואינסטרומנטן שונים להרגיש ולתפוס כל מין זרם וכח ובפרט כח עלעקטרי, ועכ"ז מודים ואומרים שאין אתם יודע עד מה בכח זה, וא"י למדדו, ועוד יותר יפלא שלפי דבריהם יכולים להכניס כח התרופה והרפואה במים ואינו מורגש כלל, וזה ידוע שמים מעביר ומוליך כח העלעקטריק, באופן שאילו הי' עלעקטריק הי' מורגש במים, וזולת זה יש לי כתבים מרבים מהם שכותבים להדיא שהוא כח עליון ספיריטשוועל^ט, אלא שבזה עצמו מסתפקים באפשרויות הרבה, וכלשונם לדוגמא, "גאד אָר די ענזשעליק היעארכי, [ובשורה שאחרי מבלי "להבדיל"] אָר די דעוויל ענד היס היעארכי" (כו').

- י"ג -

שורש התחבולות והפעולות, הפועלים בכח הנקרא "ענערדזשי"

וחנה כהקדמה נחוצה יש להדגיש שהמדובר כאן בכמה מיני תחבולות ופעולות, בשמות שונות ומשונות אשר לפי"ד פועלים ע"י ענערדזשי, אך לפי דבריהם וכתביהם כולם מבוססים על יסוד ושורש אחד כללי, והוא

^ט ולדוגמא אביא מאחד מספרי האנציקלופדיא וריקשאנערי בנושאים אלו (שבוודאי אין כוונתם להמשיך לע"ז זו או אחרת, כפי ששמעתי ממתעקשים שרוצים להתעלם מן החששות החמורות האלו, באמרם שבאמת כח זה הוא גופני וטבעי, ומה שנמצא כתוב בספרי הגויים שיש לזה שייכות עם רעיונות של ע"ז וכפירה, הסיבה היא משום שמחבר הספר היא גוי המאמין בע"ז ורוצה להמשיך הקוראים לע"ז שלו, אך זה א"א להגיד על ספרי האנציקלופדיא שמטרתם רק לתרגם ולפרש כפי הידוע והמקובל בכל העולם), וז"ל במחברת:

The Donning International Encyclopedic Psychic Dictionary:

Energy – 1. (Ancient Egypt) Primeval Spirit of the universe; fundamental life force; (East Indian science) a limited manifestation of the almighty as the as the changeless aspect of the one.

וחושבני שדי בזה למבקשי האמת, ואם לא די בזה, צאו נא ותחקרו את הפועלים בזה, מה למדו אתם מוריהם ומלמדיהם ותווכחו ותעמדו על האמת, (וכדלהלן או"ק ט' ואו"ק ל"ו).

הנקרא אצלם "יוניווערסאל ענערדזשי" שפירושה ענערדזשי עולמית⁷, אשר לפי דעתם המשובשת היא כח הנמשך מסוף העולם ועד סופו, ומקיף לכל נברא במקיף מיוחד, שהם מכנים "AURA", ולפי דמיונם יש לו רצון וכח ויכולת עצמאי להרע או להטיב, (כי לפי סילופם, הכח הלז הוא הממציא והמחיה והמנהיג של כל הבריאה) רח"ל מהאי דעתא, ונתייחס כאן רק לאותם הידועים קצת, (ואני מבקש מחילה שאצטרך להגיד ולפרט לפני ציבור קדוש במקום קדוש שטותים ודמיונות והבלים כאלו, אך תורה היא וללמוד וכו') ונלך מן הקל אל הכבד, כי יש מהם שהם נכללים יותר ברפואה גופנית, וכגון:

רפואה ע"י התחבולה הנקראת עפלייד קניזשיאלאדזשי Applied Kinesiology (כפי בירורנו כעת, הפעולה האורגנילית הנקראת "קניזשיאלאדזשי" סתם, היא ע"י שמטפלים עם המוסקלען, ובוה אין יכולים להגיד איסור ברור, כי זה לא יגרע לכאורה מקייראפראקטיק וכדו' שהיא רפואה גופנית, זולת אם המטפל (פראקטישאנער) הוא גוי ורואים שהוא מתפלל בשעת מעשה או עושה דברים זרים כגון הדלקת נרות וכדו' (וכאשר יתבאר להלן), אך יש שמצרים טיפול זה לפעולות אחרות, וביחד נקרא "עפלייד קניזשיאלאדזשי", דהיינו שלוקחים אבר מסויים של האדם ועד"מ היד ואוחזו, ונותן בידו אחרת דבר ששואל עליו, ורואה ע"י התחזקותו או התרפותו וכו' של היד, אם הדבר שאוחז בידו היא טוב בעד גופו או לא, מזה יש להסתייג כבר, כי פעולה זו עושים גם באופן שהמטפל (פראקטישאנער) אינו אוחז כלל ביד השואל-החולה, רק שהוא אוחז וממשמש באבריו של עצמו, ועפ"י מגיד להשואל דברים, וכח זה אינו ידוע מהו, כמו שכותבים בעצמם למכביר, וכן יש עוד דבר זר בפעולה זו, שטרם שמתחילים הפעולה שואלים מהכח הזה ומקבלים תשובה ממנה אם יש רשות לעשות עלי' הטיפול הנקרא אצלם HK (העלטה קניזשיאלאדזשי), ובסוף הפעולה נותנים לה הודאה וייש"כ⁸.

דאוזינג Dowsing, פענדיולאם טעסטינג Pendulum Testing (פעולה שעושים עם מקל או שרשרת, ומקבלים תשובות כביכול ע"י סיבובה לימין או לשמאל, והוא עיקר נושא השיעור להיותה היותר מצוי במחנינו, ונפרשו בסמוך ביותר ביאור איך שפועלים עם השרשרת).

רעדיאניקס Radionics (והוא כנ"ל אלא שיש להם מכשירים יותר משוכללים (מאשינדלעך) כעין קאמפיוטערס, וגם יש דברים נוספים בעיקר הפעולה, עד"מ הם מאמינים שיכולים לשלוח לאדם היללינג ענערדזשי ע"י שמטפלים עם שער שלו, או צפורן או דם).

⁷ והכח שהוא פועל יוצא מזה, נקרא בשמות שונות לפי לשון עם ועם ומדינה ומדינה ככתבה (כפי המבואר למכביר בכל ספריהם המיוחדים לזה), וכגון ב"יאפאן" נקרא "קי", בטשיינא "טשי" או "קווי", באינדיא "פראנא", ברוסיה "בייא-פלאסמא", בארה"ב וענגלאנד "בייא-ענערדזשי" או "בייא-פיעלד" או "סוטל-ענערדזשי" או "ווייטל לייף פארס", ונחזק לציין שלמאמינים בנוצרות יש לה שם מיוחד והוא, "קריסט לייט", וטובא איכא למשמע מזה לחומר הנידון.

⁸ כן העירה לפניי אשה חרדית מרת ג. מפה ב"פ שלמדה דבר זה אצל הערלית המסיתה והמדיחה ע. מ. מווארוויק נ"י, (אשר לדאבוננו רובם של הנשים המתעסקות בזה עם הציבור החרדי למדו או לומדים אצלה), שכן הוא תכסיס הטיפול הלז (וראה בהערה הבאה שזה מתאים עם הכתוב בספריהם).

קאנסעגריטיי Consegriety (מקושר עם ע"ז שונות ממש [ממדינת הודו וקצה המזרח וגם נוצרות], ועד"מ כותבים

בספריהם שצריכים להודות למאטע"ר ערטי"ה שמשפיע כל הטוב², וזה כעובדי ע"ז קדומים ושורשה מאז – וגם אחד מיסודות שיטתם היא שלכל תיבה ומלה יש גלים של ענערדזשי הנפעלים ע"י כתיבת התיבה או ביטויה בפה, והגלים הללו ביכלתם לשנות מהות חומרים שונים ממשיים, ולדוגמא הם כותבים על קאנטעניערס של נוזלים שונים, אותיות מסויימות, ומהות המשקה משתנה לפי דבריהם, ועוד הבלים.

רעיקי Reiki גם בזה מרפאים בידיהם על הגוף או מעל הגוף, אך שורשה ג"כ בעבו"ז לפי המבואר למכביר בספריהם המלאים עם לשונות של כפירה ועבו"ז עתיקות שמקורם מטיבעט (ולפי כזביהם, צריכים לקבל כח זה איש מפי איש עד לכומר אחד שחי לפני כמה שנים³), אינדיא, וכינע, עד"מ הם מאמינים שכל דבר נברא בעולם יש לה כח אלקי עצמית, והוא מהווה את עצמו ומעמיד ומנהיג א"ע, והם מתקשרים כביכול לאותו הכח, רח"ל מהאי דעתא.

אך נתייחס בעיקר אל **פענדיולאם טעסטינג** או פענדיולאם דאוזינג והוא היותר נפרץ במחנינו, וזה מעשהו: אדם הסובל מאיזה חולשה או מיחוש או הנקרא בזמנינו אלערדזשיי, בא לפני המומחה בזה, והלה שואל כביכול את כח הענערדזשי המוטמן בגוף האדם אם מרשה לו לחדור בתוכו ובפנימיותו, וכשהוא עונה בחיוב והסכמה (ע"י סיבוב הפענדולאם שהוא משורש הדאוזינג וכדלהלן), אזי מתחיל את הפעולה לדרוש ולבקר אותו ואת חולשותיו המסותרים בגופו, ולוקח את ידו ואוחז בו או ממשמש בו, ולפי דבריהם מרגיש המומחה ע"י ההתקשרות עם כח הענערדזשי של החולה בחולשותיו ומיחושיו.

¹ ויש להדגיש, שכעין שטות זה, כתוב בכתבי המומחים שלהם (הארגון ASD המוזכר להלן), גם בענין הטיפול של "דאוזינג" (הכולל גם "פענדיולאם טעסטינג"), שנחזק מאוד בכדי להצליח בפעולה זו, שאחרי סיום הטיפול עם הפענדיולאם, להודות לה (למי ??) ולומר לה "טענק יו", ולא כתבתיו כאן כי אם לסיוע למה שנכתוב להלן, שאף שיש שכותבים כמה אפשרויות על מהות הכח של ה"פענדיולאם", ורוצים להטעות שכאילו הוא רק דבר טבעי, אעפ"כ פה ושם מבצבץ האמת מתוך כתביהם, שהם חושבים להיותר אמיתי את האפשרויות שכותבים בין השאר, שכח זה נובע ממה שקוראים "יוניווערסאל ענערדזשי" שנרחיב את הדיבור עלי' להלן, שחושבים שכח זה מסבב לכל הנבראים מסוף העולם ועד סופו במקיף שקורין AURA, ויש לו שכל נפרד, ורצון וכח ויכולת עצמאי להרע או להטיב לעצמו ולאחרים, כי פשוט וברור שאך ורק באופן זה אפשר להסביר את ענין ההודאה להכח, כי הרי פשוט שאם הכח הוא מהסובקאנטשוס או שהוא כח עלעקטרי, אין שום הגיון ומקום להודאה.

² לפי כתביהם, מלה זו הוא מורכבת משני מילים, "רעי" ו"קי", מלת "רעי" פירושה רוח או נפש, ומלת "קי" פירושה ענערדזשי, וביחד משמעותה ענערדזשי רוחית או נפשית, אך מרגישים שתוכן פירושה היא יותר מ"יוניווערסאל ליף ענערדזשי", (פי' ענערדזשי עולמית) והיא הכח שדיברנו עלי' למעלה שמאמינים, שהיא כח הנמשך מסוף העולם ועד סופו, ומקיף לכל נברא במקיף מיוחד, שהם מכנים "AURA", ולפי דמיונם יש לו רצון וכח ויכולת עצמאי להרע או להטיב.

³ ות"ת אחד מופלג מגיי"ש חשוב הרה"ג שש"כ שליט"א, צלצל אלי ואמר לי שמרגיש חיוב להודיע ולפרסם שחתנו הי' רגיל לילך לאיזה רופא מאלו פה בב"פ, והתרשם והתפעל מאוד מפעולותיו עד שרצה ללמד האומנות אצלו, אך כאשר התחיל ללמדו אמר לו שכח זה צריכים לקבל איש מפי איש, והוא למד ד"ז אצל כומר אחד שהוא למדו כומר מפי כומר עד לכומר אחד מלפני כמה שנים שהתענה מאה ימים עד שזרחה עליו עמוד של אור משמים ואז קיבל כח זה עפ"ל, ואז ברח ממנו כבורח מן האש, אך הלה ממשיך עדיין לטפל עם רבים מאחבני' שהולכים אצלו בלא יודעים הי'.

אך יש עוד פעולה נוספת (שלפי דבריהם מסתעף מזה) והיא הנקראת בלשונם "דאוזינג", (ולפעמים מכנים הפעולות הללו גם בשם רעידיאניק"ס או קאנסעגריט"י וכדלהלן) וזה נעשה ע"י שאוחז המומחה בידו שרשרת שתלוי עליו איזה מתכות או אבן (ועפ"י הרגיל משתמשים באבן בדולח-קריסטאל, שזה קל ומסתובב כנדרש לפעולה זו – ויש שמשתמשין במקל הנקרא "ראד"), ועל כל שאלה ששואל המומחה מאת כח הענערזשי של החולה, כביכול עונה האבן או המקל ע"י סיבובו על השאלה הן או לאו, דהיינו שעפ"י הרוב הסדר, (כי גם ד"ז נבחר עפ"י מחשבת או דיבור האדם אל השרשרת, הבחירה בין ימין ושמאל, איזה מהם ירמוז לשלילי ואיזה לחיובי), שאם מסתובב מימין לשמאל (הנקרא קלאקוויי"ז) מורה על הן, ובאם מסתובב משמאל לימין (הנקרא קאונטע"ר קלאקוויי"ז) אז מורה על לא, ועל פי התשובות מתוודעים כביכול כל מיחושיו וחולשותיו של החולה, ע"י ששואלים על כל נגע ומחלה הכתובים בספרי הרפואה, וכן מתוודעים על תרופתו ורפואתו המדוייקת של החולה עפ"י אותו האופן, דהיינו שמציעים לה ע"י שאלה כל מיני תרופות, האם יקח זה או זה, והיא עונה כביכול הן או לאו, וכן עונה ומודיעה על כמות הרפואה הנצרכת, ועל משך כמה זמן יקחנו וכן כמה פעמים ביום יקחנו וכו' וכו', וכמו"כ עפ"י כתבי הגויים המתעסקים בזה, יכולים להתוודע כל עניני עתידות בחיי האדם, דהיינו באם יצליח במעשיו או בדרכו אשר עומד לעשות, וכגון הצלחה במסחר או זיווגים או בנים וכדו', וכן משתמשים בזה הגויים (ולדאבוננו שמעתי כן גם על יהודים) להתוודע על מציאת גניבות או בני"א שנעלמו ונאבדו, ושאר דברים נעלמים^{טו} ועתידות.

ולא עוד אלא דאחרי שבא החולה פעם אחת לפנייהם ועשו אתו את התחבולה, אז שוב אחרי כן, א"צ עוד לבוא לפנייהם בכל פעם שמרגיש באיזה מיחוש, רק דרך הטעלעפאן יתקשרו ויודיעו את מיחושם אף ממרחק של אלפי מילין, והמומחה יחקור אותו בשאלות שונות ע"י הטעלעפאן ובאותו שעה שוב יעשה את מעשהו עם השרשרת כנ"ל דהיינו שישאל בעצו השאלות על מהות מיחושו ועל דרך רפואתו, ויודיענו להחולה שיקחם כפי הוראותיו אשר קיבל כביכול ע"י תחבולתו, ויש שמתיימרים שביכלתם לעזור ממרחק אלפי מילין אף לאלו שלא היו לפנייהם פעם, ע"י ידיעת שמם ויום לידתם.

וכן יש מהם שכביכול מכניסים הכח של הענערדזשי במשקים או מאכלים שונים וכן במיני משיחה ושמנים, וקורין לזה "ענערזשייזד"^{טז}, וכאמור רוב החוקרים וחכמיהם כותבים וקובעים שאחרי חקירות רבות

^{טו} ואף ראיתי באחד מכתביהם שנכתב ע"י המומחים לאותו דבר, והוא ארגון מיוחד לזה הנקרא ASD "אמערקען סאסייעטי אוו דאזערס" הנמצאת בעיר דענוויל, וזערמאנט, שכותבים שמשתמשים בזה גם לחקור על מהות הגלגולים הקודמים עפ"ל.

^{טז} על חומר דבר זה בפרטות לאכול או לשתות דבר שיש בו כח הטומאה של מינות וע"ז וכשפים, מעניין לציין על לשון קדרשו של רביה"ק בעל ריואל משה מסאטמאר בספרו על הגאולה ועל התמורה אות פ"ד וז"ל: עכ"פ דבר ברור והטבע מחייבת דהבולע אפילו כל שהוא מכוחה של ע"ז או מינות וכשפים, אי אפשר שלא יהי' כוחם משותף ומצורף בו וכו', וסכנה גדולה לנפש ליהנות מהם, ומזיק לגוף ולנפש, כמ"ש האגרא דכלה הנ"ל.

קונטרס אל תפנו

ועמוקות מוכרחים להודות שאין יודעים בבירור מהותו של הכח הזה, ורבים אומרים שהם כוחות רוחניים בלתי טבעיים, ומקצתם אומרים שהוא רק הסובקאנטשוס^י

גם בכילתם, לפי דבריהם, להוציא את החולשות מן הגוף ע"י המשמוש והטיפול בידם, ולא רק חולשות, רק גם יכולים לשנות הטבע שבגוף האדם המנוגד למאכלים מסויימים, שקורין אלערדזשים (ואצל בני עמינו שנמשכו לזה ר"ל, ידוע בשם "ארויסקלאפן").

- י"ד -

פרטי החששות והאיסורים הכרוכים בפעולות אלו

והנה יש לדון בכל אלו הפעולות מפאת ה' חששות, והם:

- (א) איסור תורה מצד הלאו דקוסם קסם.
- (ב) העשה של תמים תהי' עם ה' אלקיך.
- (ג) דרכי אמורי מצד הלאו של ובחקותיהם לא תלכו או מצד ולא תעשה כמעשיהם^י.
- (ד) איסור התרפאות מעכו"ם שהוא מין.

^י וכבר הבאנו למעלה בד"ה הקודם מה שכותבים על הענערזשי, וכע"ז כותבים ג"כ בזה, וד"ל הארגון (ASD) "אמערקען סאסייעטי אוו דאווינג" (ועוד ארגונים המיוחדים לזה כותבים כע"ז ממש):

How does it work? The short answer is that no-one really knows – it just does!. The scientific world, and archaeologists and so on, appear to put their heads in the sand because here is something that cannot be proved nor can it be disproved scientifically.

וזה תרגומו: איך זה עובד? התשובה הקצרה היא, שאין מי שיודע באמת, זה אכן פועל: עולם המחקר והארכיאולוגים ודומיהן כנראה טומנים ראשם בחול, בגלל שזה דבר שא"א להוכיחו או לקבוע שלא הוכח באופן מחקרי - ועוד כותבים וד"ל:

What makes Dowsing work? There have been many attempts to explain dowsing over the course of history. Various books have contained theories and attempted explanations, but the fact is that the pages of science are incomplete on this matter, and we are dependent still on judgment by result.

וזה תרגומו: מה מפעיל את פעולת הדאווינג? הי' כמה ניסויים בעבר להסביר את הדאווינג במשך ההיסטוריה, חיבורים שונים הכילו רעיונות והשתדלות להסברים שונים, אך המציאות היא שהדפים של המחקר הם בלתי מושלמים על ענין זה, ואנחנו זקוקים עדיין לשפוט לפי התוצאה (כלומר, שלא תסתפק על אמינות תועלתו מצד מה שהתקורים אומרים שאין מבינים פעולתו, רק תשפוט מן התוצאות שזה אכן פועל .).

^{יח} פסוק בפ' משפטים (כ"ג - כ"ד), עי' רש"י במס' ע"ו י"א. ד"ה ולא, ובחולין ע"ז. במשנה, ובפ' ראשון ברמב"ן עה"ת במשפטים שם, יתכן שהיא אזהרה מדרכי אמורי וכו', וע"ע בר"ן חולין שם, שלטי גבורים שבת שם בשם ריא"ז, מהרי"ק שורש פ"ח, ועי' מה שציינו להלן בענף דרכי אמורי מדברי המהר"ם שיק על המצות (מצוה רס"ג אות ד').

ה) שאר איסורים הכרוכים בזה, וכגון הקריאה בספרי ע"ז כפירה ומינות שלהם, וההתחברות עם הכופרים האלו בעת ההתלמדות מהם - חילול השם מצד שאף הגויים הדתיים המאמינים בבורא עולם מתנגדים ומוחים על"ז - אונאה וגניבת דעת.

- ט"ו -

פעולת פענדיולום טעסטינג מתאימה ממש עם הציורים שכתבו הראשונים בדין איסור קוסם, ונכללת באיסורה שהוא איסור תורה

הנה כבר הגדנו המקור בתוה"ק בפי' שופטים (י"ח - י"ז) לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף, והנה רש"י שם פירש וז"ל: קוסם קסמים - איזהו קוסם, האוחז"ל את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך, וכן הוא אומר, עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו (הושע ד, יב), והוא מדברי הספרי שם כי בש"ס לא מצינו פירוש על קוסם, ובסה"מ להרמב"ם מעתיק דברי הספרי האלו לענין לאו דקוסם, ואחריו בסה"מ הקצר להח"ח סי' קס"ז מביא דברי הספרי האלו להלכה, וכן בשו"ת טוטו"ד (תליתאי ח"ב סי' מ"ח) שנעתיקו להלן.

וכבר הזכרנו דברי הטור שם סימן קע"ט: קוסם, כתב הרמב"ם זהו שעושה מעשה עד שישום ותפנה מחשבתו מכל הדברים עד שיאמר דברים העתידים להיות ויש שממשמשיך בחול או באבנים ויש שגוהר לארץ וצועק ויש שמסתכל במראה של ברזל או של עששית ומדמין ואומרים ויש מי שאוחז מקל בידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר ואחד הקוסם ואחד השואל אסורין אלא שהקוסם לוקה והשואל אינו לוקה אבל מכין אותו מכות מרדות.

וז"ל הבית יוסף שם: קוסם כתב הרמב"ם זהו שעושה מעשה עד שישום וכו', בפרק י"א מהלכות ע"ז (ה"ו). וכתב רבינו ירוחם (ני"ז ח"ה קנט ע"ד) נראה כמו כן העושים נקודות נקודות בכתב או בחול וכל כיוצא באלו הדברים עד כאן, ובסמוך (ד"ה כתב הרמב"ם) אכתוב דאיתא בספרי מנין שאין שואלין בגורלות שנאמר (דברים יח יג) תמים תהיה.

וממשיך הב"י ומביא דברי הסמ"ג שפי' קצת באופן אחר, (אך יש לדעת שהרבה פוסקים אחרונים כת' שאין מחולקים, ומודים אלו לאלו, כן מבואר בשו"ת טוטו"ד מהדו"ג ח"ב סי' מ"ח, ובתשו"ש מהדו"ת סי' קכ"ט ובברית

^{יט} ולצורך ביאור הלשון אוחז במקלו ואומר וכו', ראוי להעתיק לכאן לשון התוספתא (שנביא להלן ונדון בו) במסכת שבת פ"ז הל' ד': "השואל" במקלו ואומר אם אלך ואם לא אלך הרי זה מדרכי האמורי ע"כ, ומסיים באותו הפסוק שהביא הספרי כאן, וז"ל: אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו ע"כ, ועפ"ז פשוט שגם הספרי כוונתו שאוחז במקלו ושואל בו, (והוא פשוט וברור, ולא כתבתיו כ"א מצד ששמעתי מאיזה מתעקשים שרצו להתעלם מהביאור הפשוט בדברי הספרי, ולטעון שאין מוכרח שם שהכוונה ששואל ומקבל התשובה ע"י המקל) ועי' עוד בלשונו של הגרש"ק בטוטו"ד שהעתיקו להלן שכת' וז"ל: הנה בין אם הוי כוונת הספרי הובא בפרש"י פ' שופטים, קוסם, שהוא שואל במקלו אם ילך או לא, וכן מ"ש הטור סי' קע"ט בשם הרמב"ם ויש מי שאוחז מקלו בידו ונשען עליו וכו', והן אם יהי' כוונתם על דבר זה או אם הי' להם כוונה אחרת, מ"מ איך שיהי' גם זה הוי בכלל קסם.

קונטרס אל תפנו

משה על הסמ"ג, וז"ל: כתב סמ"ג (לאוין נב) **קוסם קסמים כשיוצאים לדרך בודקים בקסמים קודם צאתם ולוקחים קסמים מעץ ומקלפים אותם מצד אחד ומצד השני מניח הקליפה ולוקח הקיסם וזורקו מידו אם כשנפל נמצאת הקליפה למעלה זהו איש ואחר כך זורק קיסם אחר אם מחשוף הלבן עולה למעלה אומר זו היא אשה הרי איש ואחר כך אשה זהו סימן טוב והולך לדרכו או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם מחשוף הלבן נראה תחלה ואחר כך הקליפה הרי אשה ואחר כך איש ונמנע ואם הקליפה למעלה בשניהם או מחשוף הלבן למעלה בשניהם הרי איש אחר איש או אשה אחר אשה ודרכו בינונית ועדיין עושים כן בארץ אשקלונא ועל שם הקסמים (פ"י שעושה מעשהו ע"י הקסמים של עץ) נקרא קוסם קסמים הוא שהנביא אומר (הושע ד יב) עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו עכ"ל.**

ובספר המצות להרמב"ם (מצות ל"ת לא) מבואר קצת ביתר ביאור, וז"ל שם: המצוה הל"א היא שהזהירו **מקסום, כלומר שיגיע כח הדמיון במין מן ההנעה**, כי אלו בעלי הכחות כולם המגידים מה שיתחדש קודם היותו אמנם יתאמת להם זה בהיות כח הדמיון מהם חזק ודבריהם מתקיימים ברוב ולכן ישערו במה שיהיה, (והחינוך במצוה תק"י הוסיף פירוש לפירושו וכת' וז"ל: פירוש לפירושו, כלומר **שמתבודדים במחשבתם וקובעים כל הכוונה וכל ההרגש שלהם על אותו הענין שיחפצו לדעת**, ומתוך ההתבודדות והקביעות החזק והתפשטות כל המחשבה מכל עניני העולם הגופני תתערב נפשם עם הרוחנים הקולטים העתידות הקרובות כידוע בין החכמים, אבל מכל מקום אין כח בהם לעולם ולא אפילו בשדים לדעת העתידות הרחוקות, ולא יעלה אל המעלה הגדולה הזאת זולתי נביאי אמת, וגם **בעתידות הקרובות לא ישיגו בהן הקוסמין כל האמת אבל יתקיימו דבריהם ברוב**), ויהיה להם יתרון זה על זה בזה כיתרון מעלת אישי האנשים קצתם על קצתם בכל כח מכחות הנפש, ואי אפשר לאחד מאלו בעלי הכחות הדמיוניות מבלתי שיעשה מעשה ופעולה אחת מהפעולות יגיע בה כחו ויוציא לאור פעולתו, והנה מהם מי שיכה במטה אשר בידו בארץ הכאות תכופות ויצעק צעקות משונות ויעזוב מחשבתו ויביט לארץ זמן ארוך עד שימצאהו כמו עניני חולי הנופל ויספר מה שעתיד להיות, וכבר ראיתי זה פעמים בסוף המערב.

ומהם מי שישטח החול ויעמיד בו תמונות, וזה הרבה מפורסם במערב, ומהם מי שישליך אבנים דקים ביריעה מעור ויאריך לעיין אותם ואחר כך יספר דברים, וזה ידוע ומפורסם בכל מקום שהלכתי בו, **ומהם מי שישליך אזור עור ארוך בארץ ויסתכל בו ויודיע הנסתרות**, והכוונה בזה כלו להניע את הכח המתהווה בו, לא שאותו הפועל בעצמותו יעשה דבר או יורה על דבר, ובזה טעו ההמון כי הם בעבור שיצדקו להם קצת אותם הספורים יחשבו שאלו הפעולות יורו על מה שיהיה, והגיע בהם הענין בזה הטעות עד שחשבו כי קצת אותן הפעולות סבת היות מה שיהיה כמו שיחשבו בעלי משפטי הכוכבים, כי דיני הכוכבים אמנם הם מזה היחס כלומר שהם מין מהנעת הכח ולעורר אותו, ולכן לא ישתוו שני בני אדם באמתת הודעת הנסתר ואם השתוו בידיעה במשפט.

וכל מי שיעשה אחת מאלו הפעולות וזולתן ממה שילך בדרכן יקרא קוסם, אמרו יתעלה (שופט"י יח) לא ימצא בך וכי' קוסם קסמים, ולשון ספרי אי זהו קוסם זה האוחז מקלו בידו ואומר אם אלך או אם לא אלך, ומזה המין מן ההנעה המפורסם באותו הזמן יאמר הנביא (הושע ד) **עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו**, והעובר על לאו

קונטרס אל תפנו

זה ויעשה מאחת מאלו הפעולות חייב מלקות, כלומר מי שיהיה קוסם ויגיד לבני אדם בפועל שיפעל אותו, לא מי שישאל לקוסם, אבל השאלה לקוסם מגונה מאד, וכלשון הזה כתי גם בס' החינוך מצוי תקט"ז, אבל השואל מן הקוסם אינו בחיוב מלקות, אמנם מגונה הוא מאוד.

(ודאי ראוי לציין דכאן בספרי מבואר דהשואל בעצו עובר משום קוסם, ובתוספתא מצאתי על ד"ז ממש שיש בזה משום דרכי אמורי, וז"ל התוספתא מסכת שבת פ"ז הל' ד': השואל במקלו ואומר אם אלך ואם לא אלך הרי זה מדרכי האמורי אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו ע"כ, ולפי"ז נמצא שמלבד הלאו של קוסם קסם, יש בזה עוד לאו של ובחוקותיהם לא תלכו או לא כמעשיהם לא תעשו, ועוד יתבאר להלן דבלא"ה יש כמה פוסקים הסוברים שכל פעולה של רפואה שאינה מרפואות הטבעיות ומומחיות יש בהם חשש איסור דרכי אמורי, ואף שיש חולקים ע"ז, אבל הרי עכ"פ זה ברור שפעולה זו חמורה יותר כיון שבזה מפורש כן בתוספתא).

- ט"ז -

דעת הפוסקים שמפיהם אנו חיים, לענין שאלה בקוסמים לצורך חוליה, שאין בו סכנה ושיש בו סכנה והנה ז"ל המחבר סי' קע"ט אין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות, הג"ה משום שנאמר תהי עם ה' אלקיך, והוסיף הרמ"א וכת' דכ"ש דאסור לשאול בקוסמים ומנחשים ומכשפים, וכת' הש"ך שם סק"א וז"ל: הוא משום תהי אסור לשאול בהן, אבל העושה מעשה בקוסמים וניחוש וכישוף איסור דאורייתא הוא, כ"כ בפסקי מהרא"י שם ופשוט הוא, ומבואר מדבריו שם דמותר לחולה לדרוש במכשפים וקוסמים כיון דאין איסור אלא משום תהי וגו', ומהרש"ל בתשובה סי' ג' ובפרק כל הבשר סי' י"ג מביאו והאריך והעלה דאסור לחולה לשאול בקוסמים היכא דליכא סכנת נפשות אפילו יש סכנת אבר, ואם בא לו החולי ע"י או מקרה ורוח רעה מותר ע"ש, וכיוצא בזה כ' הב"ח ס"ס זה, וכ"כ ב"י בשם הזהר דאיסור גדול הוא לדרוש במכשפים אפי' לחולה², ע"כ דברי הש"ך.

והמעייין בדברי המהרש"ל בפנים יראה שהשיג על המהרא"י שסובר שאין השואל בלאו, מפאת דעת הרמב"ם הסובר שהוא בלאו אלא שאין לוקין עליו מפני שאין בו מעשה, והוציא כן ממשמעות דברי הרמב"ם, ובירר דדעת הרמב"ם היא דאף דבקוסם ומעונן ומנחש ומכשף לא כתיב בהו איסור לשאול, אעפ"כ כיון דבאוב וידעוני כתיב ושואל באוב וידעוני, קאי אכולהו אלא שאין לוקין כיון שאין בהם מעשה, אלא דמסיק ששוב מצא בתשובת רמב"ן דדווקא באוב וידעוני אסרה תורה השאלה אבל לא באינך הכתובים בקרא וז"ל גוי

² ובשו"ת מנחת יצחק חלק ר' סימן פ' העלה בפשטות דמדלא הוציא הזהר מהכלל היכא דיש סכנת נפשות, ש"מ דס"ל דאפילו בסכנת נפשות אסור, וכן ס"ל בתשו' משכנות יעקב (חיו"ד סי' מ"א, ומש"כ בפת"ש סי' ל"ט הוא ט"ס), שלהזהר אסור אפילו בחולה שיש בו סכנה, אלא שהוא למד זכות על הנוהגים לשאול, דהזהר בזה לשיטתו דרשב"י דסבר ב"נ מצווה על כישוף, אבל אנן לא קיי"ל כרשב"י, א"כ אין כאן רק איסור אמירה ואיסור דתמים תהי' אולי בחולה שרי ובפרט בחולה שיש בו סכנה, ומ"מ שומר נפשו ירחק מהם עכ"ר, ודאיתאן מינ' דמה דלמד זכות הוי רק בדרך אולי, ובודאי ששומר נפשו ירחק אף ביש בו סכנה, כי דברי הזהר הביאם הב"י להלכה אחרי שהביא דברי התה"ד והרמב"ן שהקילו בחולה.

קונטרס אל תפנו

המכשף, וישראל שואל בו אינו אלא משום תמים תהיה כשואל בכלדיים, אבל עכ"ז מסיק להלכה לאסור בחולה שאיב"ס עכ"פ מצד תמים תהי', וכלשונו שם:

אבל מ"מ אומר אני מאחר דעיקר איסורו לפי שהם הבלים וכזבים ודברי תעתועים ואין בהן ממשות א"כ מהאי טעמא אין להתיר כלל לשאל במכשפים, משום תמים תהיה, מאחר שאין בהן ממש ורובו הבל אי לא בחולה שיש בו סכנה דשרי אפילו לפי דעת הרמב"ם, דפעמים הם מכוונים ומוצאים דברים כנים ונכוחים ואפי' ספק נפשות דוחה את השבת שהוא בסקילה, ק"ו בכה"ג אבל היכא דליכא סכנת נפשות לא, אפילו הוא סכנת אבר וכו', ומסיק וז"ל: ומ"מ לפעמים יראה להתיר אפילו דברים שאין בו סכנת נפש אלא סכנת אבר וכגון שידוע שבא לאדם החולה ע"י כישוף או ע"י מקרה ורוח רעה וכו', אבל בענין אחר כגון סתם חולה ואין בו סכנה לא אוכל למצא היתר כלל, דברי שלמה לוריא, ע"כ.

וראוי לציין דמדברי המהרש"ל יוצא דאם עושים מעשה על פי הקוסם, הדבר חמור יותר ויש בזה גם איסור לאו מלבד האיסור דתמים תהי' (ויתכן דאף הרמב"ן יודה לזה דד"ז אינו תלוי לכאורה במחלוקת הרמב"ם אם יש איסור בקוסם בשאלה בלבד וכנ"ל, וכמו דלהרמב"ם דבודאי יודה שאין איסור באמונה לבד במעון וקוסם בלי שאלה, ואעפ"כ בעושה מעשה על פיהם כתב דאסור, כמו"כ יתכן לומר דאף להרמב"ן והעומדים בשיטתו דאין איסור בשואל לבד, אעפ"כ בעושה מעשה על פיו אכן יש איסור, ועדצ"ע בפרט זה), שכן כתב שם לענין שאלה בכשפים והביא ראיי ע"ז מדברי הרמב"ם לענין מנחש (וה"ה לקוסם) וז"ל: ואף על המאמין כתב הרמב"ם באותו הפרק שאם כיון מלאכתו או הליכתו בעת שקבעו הוברי שמים הרי זו לוקה ע"כ, ולהלן יובא שכן הוא גם דעת הלח"מ שכ"כ על הרמב"ם להדיא לענין קוסם, וכן דעת הרדב"ז.

- י"ז -

מדברי הראשונים מתבאר, דפעולות אלו אסרתם התורה אף לו יהא שאין בהם תיעוב הכשפים וכחות

הטומאה

ויש לדעת שעפ"י דברי הראשונים אף שיתכן שאין לזה שייכות עם כשפים ורוח הטומאה והוא רק חכמה אסרתו התורה, וז"ל הרמב"ן בפ' שופטים (י"ח - ט'): ואמר הכתוב תועבת ה' כל עושה אלה, ולא אמר עושה כל אלה, כי הכתוב ידבר על רובם, כי המעונן והמנחש אינה תועבה, ולא הוריש הכנענים בעבורם, כי כל בני אדם יתאוו לדעת עתידות למו ומתעסקין בחכמות רבות כאלה לדעתם וכו', אבל יש לענין הזה סוד, וכבר הודענו (ויקרא יח כה) כי יש למזלות שרים ינהיגו אותם והם נפשות לכדורי הגלגלים, ושרי זנב וטלה הקרובים לארץ והם הנקראים נגידי התלי יודיעו העתידות, ומהם נעשים סימנים בעופות שבהם יודיעו עתידות, ולא לזמן גדול ולא עתידות רחוקות יגידו רק בעתידות הקרובות לבא יודיעו, מהם בקול העוף בקראו בקול מר על מת ומהם בפרישות כנפיו, והוא שאמר יוליך את הקול, למגידים בקולם, ובעל כנפים, לרומזים בכנפיהם, וכל זה איננו תועבה בעמים אבל חכמה תחשב להם, וכך אמרו (במדב"ר יט ג) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם (מ"א ה י), מה היתה חכמתן של בני קדם שהיו יודיעין וערומים בטייר, וכן יאמר הכתוב (ישעיה ב ו) כי

מלאו מקדם ועוננים כפלשתים, והנה שלמה למד זה בכלל חכמותיו, והידיעה היא הבנת הצפוף, והערמה לסבור ענין בפרישות הכנפים.

וכלשונו הקדוש בהסבירו טעם הדברים, וזלה"ק: וזה סוד הכשפים וכחם שאמרו בהם (חולין ז ב) שהם מכחישים פמלייא של מעלה, לומר שהם היפך הכחות הפשוטים והם הכחשה לפמלייא בצד מהצדדין, ועל כן ראוי שתאסור אותם התורה שיונח העולם למנהגו ולטבעו הפשוט שהוא חפץ בוראו, וגם זה מטעמי איסור הכלאים, כי יבואו מן ההרכבות צמחים יעשו פעולות נכריות יולידו שינויים ממנהגו של עולם לרע או לטוב, מלבד שהן עצמן שינוי ביצירה, כאשר פירשתי כבר (ויקרא יט יט) וכו', וכאשר כלל הכתוב המעוננים והקוסמים עם התועבות הנזכרות, חזר ופירש (בפסוק יד) הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו כי חכמתם לדעת הבאות, ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, יאמר הנה אסר לך השם המעשים האלה הנזכרים בעבור שהם תועבות לפניו ובגללם הוריש הגוים ההם מפניך, ואסר לך הנחשים והקסמים בעבור שעשה לך מעלה גדולה לתתך עליון על כל גויי הארץ שיקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו, ואתה תשמע ממנו מה יפעל אל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש, שיקבלו אותם מן הכוכבים או מן השפלים בשרי מעלה שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך, אבל הנבואה תודיע חפץ השם ולא יפול דבר מכל דבריה, והוא שיפרש (בפסוק כב) הוא הדבר אשר לא דברו ה' - והנה אתה חלקו וסגולתו שומע עצתו מפיו, והם חלק המזלות הולכים אחריהם, וזה טעם לא כן נתן לך ה' אלהיך, שלא נתן לך כאשר נתן להם, כטעם אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים (לעיל ד יט) כאשר פירשתי (ויקרא יח כה), ובספרי (שופטים קעד), אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, שמא תאמר להם יש במה לשאול ולי אין לי, תלמוד לומר ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, והנה זו ראייה בכל מה שפירשנו, כי הנחשים שורש דבר נמצא בם ולכן היה לישראל טענה במניעה מהם עכלה"ק של הרמב"ן.

- י"ח -

דברי הפוסקים גדולי האחרונים, דכל מעשה שעושין שאינו דבר מבעי עפ"י המחקר והשכל יש לחוש עליו משום קוסם

ועי' בדרכ"ת סי' קע"ט ס"ק ו' שדן בכעין שאלות כאלו ומביא מהגרש"ק והגה"ק מהר"ש מבעלזא שהחמירו מאוד בדבר, וז"ל: עי' בשו"ת טוטר"ד תליתאי ח"ב סי' מ"ח שכת' תוכחת מגולה ע"ד המעשה הרע שנתחדש בימיו לקסום ולנחש בשלחנות ע"י סמיכת אנשים בידיהם שע"י יתחיל השלחן לדלג ולהתנענע כאיל פיסח, שהוא מין כישוף וחלילה לעשות כן, ומה גם ששואל ישאלו בו וקסם יקסמו בו ובמטה אשר בידם וכו', דהוא אחת משתי אלה או מין קסם או מין כישוף, וכת' שכן כתבו לו בשם מאורן ורבן של ישראל הרב הגאון הצדיק מהר"ש מבעלזא זצ"ל שהוא מין קליפה כי יש ממונה מהסט"א על זה, ובודאי ראוי לצעוק ע"ז מאוד וכו' עיי"ש.

ואעתיק קטעים מלשונו, כי טובא איכא למשמע מינה לנידוננו אנו, וז"ל שם:

קונטרס אל תפנו

הנה זה ודאי אמת נכון כדבריו, כי כל מעשה שולחנות הללו המה מלאו קיא צואה בלי מקום להמליץ עליהם זכות, ות"ל בעזרת המלמד לאנוש בינה חכמתי המעוטה עמדה לי אף טרם שנודע כי שאול ישאלו בו וקסם יקסמו בו, רק שאמרו שע"י סמיכות הידים בסמיכה שאין בה ממש לטובה, יתחיל לדלג ולהתנענע כאיל פיסת, תיכף אמרתי שהוא מין כישוף, וחלילה לעשות כן, ומה גם עתה שנודע ששאול ישאלו בו ובמטה אשר בידם, וגם כותב ומשיב ודאי מין כישוף הוא, אך מי שומע לדברינו עתה, והנה זה אמת דהוא אחת משתי אלה, או מין קסם או מין כישוף, והנה בין אם הוא כוונת הספרי הובא בפרש"י פ' שופטים, קוסם, שהוא שואל במקלו אם ילך או לא, וכן מ"ש הטור סי' קע"ט בשם הרמב"ם ויש מי שאוחז מקלו בידו ונשען עליו וכו', והן אם יהי' כוונתם על דבר זה או אם הי' להם כוונה אחרת, מ"מ איך שיהי' גם זה הוא בכלל קסם, דהרי הב"י הביא בשם רבינו ירוחם וז"ל כמו כן העושים נקודות נקודות בכתב או בחול וכיוצא באלו הדברים, הרי מפורש אומר דלאו דוקא נקט הרמב"ם הני, דה"ה מילי אחרוני, וכן כתב הב"י בשם הסמ"ג ענינים אחרים מה דהוי קוסם קסמים, ולא כתב בלשון פלוגתא, מוכח דכולהו איתנהו בכלל קוסם וה"ה בזה.

וממשיך שם להלן הטוטו"ד, ומעמיד יסוד גדול ונחוץ בדינים אלו, וז"ל: ועוד אני אומר כיון דעכ"פ אינו דבר טבעי עפ"י המחקר והשכל, ודאי אחת מהנה, או בכלל קוסם או בכלל כישוף, דהוי לאיזה אנשים במדינה אחת קבלה, דאם עושין כן הוי מין כישוף, והרמב"ם והסמ"ג לא נחתי לפרש מה הוי קסם ומה עונן וכו', רק דנפק"מ לענין מלקות דצריך להתרות בו בלאו שלו, לזה צריך לדעת מה קוסם ומה מעונן ומה מנחש ומה מכשף, אבל לענין איסורא אין נפק"מ לנו דבאם הוי אחת מאלה אסור הוא בלאו^{כא}.

וכיוצא בזה כת' גם בשו"ת תשורת שי מהד"ת סי' קכ"ט בעובדא שבא איש יהודי מא"י ועשה לו שלחן קטנה על שלש רגלים, ותחת רגליו טס או דף אשר עליו כתובים כל האותיות א"ב מצד אחד ועל צד השני אותיות של גוים, וחמשה ילדים עומדים סביבו וסומכין עליו את ידיהם והולכין אצלו יהודים וערלים לשאול ממנו עתידות הן בעסקים הן בשידוכין או לצאת לדרך, והוא שואל השאלה והשלחן מגביה את רגלו אחד, ואין בו שום כישוף ולחש, ואמר שגם בא"י עושים כמה צדיקים כן ומשתמשין בזה, והשיב דמה שאמר דגם בא"י עושין כן כמה צדיקים בודאי הוא שקר, כיון דיש בו עכ"פ איסור עשה דתמים תהי', וגם חוששני דיש בזה משום קוסם קסמים, דהרבה ענינים יש בקסמים, דהרמב"ם כתב באופן אחר וסמ"ג באופן אחר ורי"ו כתב דעושין נקודות בכתב או בחול וכיוצא באלו הדברים, ור"ל מה (שאינסי) [שאינו] בדרך הטבע והשכל הוי קוסם וכו', ועוד לפי הענין דחמשה ילדים עומדים סביבו וסומכין עליו את ידיהם, וגם אומר מקודם איזה

^{כא} ועי"ש בסוף התשו' שמתמרמר בדברים כדרכונות על המקילים בזה, ואעתיקם להיותם דברים הנוגעים מאוד גם בזמנינו, וז"ל שם: וכן ה"נ בזמנינו אמונת חכמים אין להם, ואיסורי דרבנן כאין נחשב להם, והולכין רק על פי שכלם, ומה ששכלם אינו מסכים אינם חוששין לו וכו', והשנית כי בעו"ה רבו עזי פנים שכדור ואומרים לטוב רע ולרע טוב, וכל מה שאני אומר הם אומרים להיפוך, ומהפכים דברי אמת, לזה עת לחשות ונשים מחסום לפינו ויהיו הקולר תלוי בראשם, וה' רואה ללבב ע"כ.

קפיטל תהלים, נראה דעושה מעשה שדים וירא שלא יזיקוהו וכו' ומבואר בב"י וש"ע ובש"ך שם סק"כ דאם עושה מעשה אסור, ובלשון ר' ירוחם שבב"י דהיינו שלוקח דבר ועל ידו עושה מעשה מיקרי מעשה כשפים ע"כ.

העולה מזה, דמלבד מה שנתבאר שפעולות אלו מתאימים ממש עם הציורים שכתבו הספרי (והובא ברש"י, והרמב"ם ואחריהם הפוסקים האחרונים "אוחז מקלו בידו ואומר אם אלך או לא אלך", ולשון התוספתא "השואל במקלו ואומר אם אלך ואם לא אלך") והסמ"ג (שתולה התשובה בכיוון תנועת הקסמין, "בודקים בקסמים וכו' וזורק הקיסם וכו' אם מחשוף הלבן עולה למעלה היא איש" וכו'), הרמב"ם ("ומהם מי שישליך אזור עור ארוך בארץ ויסתכל בו ויודיע הנסתרות, והכוונה בזה כלו להניע את הכח המתהווה בו, לא שאותו הפועל בעצמותו יעשה דבר או יורה על דבר" וכן "העושה מעשה משאר המעשיות כדי שישום ותפנה מחשבתו מכל הדברים" וכו'), וזה ממש כפי הפעולה ההוא שאוחזים דבר בידם ומקבלים תשובה עפ"י תנועתו, וכן מתאים עם מה שמתארים המומחים בד"ץ את מהות הפעולה, דהיינו שמעבירין מחשבתם מכל שאר הדברים ומרכזים את כל שכלם ומחשבתם בד"ץ (וכפי שידובר בפרט זה להלן בארוכה) ונמשך כח התשובה על ידי המקל או השרשרת.

הנה מלבד כ"ז מתבאר מדברי גדולי הפוסקים האחרונים האלו, שכל פעולה ששואל ישאלו בו ואין הפעולה דבר טבעי עפ"י המחקר והשכל, הוא בכלל קוסם קסם, דהרבה עניינים יש בקסמים, והנהו דנקטי הפוסקים הם לאו דוקא, וכולהו איתנהו בכלל קוסם קסם.

ועוד נתבאר שהעושה מעשה תחבולה זאת עובר באיסור דאורייתא, וכלשונם של הפוסקים שהקוסם לוקה, וכן השואל בהם ועושה מעשה על פיהם לוקה (וכדברי המהרש"ל והלח"מ בשם הרמב"ם, וכ"ד הרדב"ז) ואף השואל בהם סתם עושה איסור עכ"פ משום תמים תהי', ולדעת המהרש"ל בדעת הרמב"ם ג"ז איסור לאו דאורייתא אלא שאין לוקין, ולדעת עצמו לשאול במכשפים וקוסמים לחולה הוא איסור תורה (משום תמים תהי') היכא דליכא סכנת נפשות כמ"ש הש"ך בשמו, ועכ"פ הוא מגונה כלשון הרמב"ם בספר המצות, ולדעת הזוהר אסור אף במקום פיקוח נפש.

- י"ט -

סתירת ההיתר, שאיסור קוסם הוא רק על עניני עתידות

והנה שמעתי וראיתי כתוב, שיש שרוצים להמציא ולומר שאין איסור של קוסם כ"א במגיד עתידות, ועפ"י מקלם יגיד להם להתיר פעולות של אלו המתעסקים עם בני"א עם השרשרת, ומודיעים על ידה את מחלותיהם ומיחושיהם ואיזה רפואות ליקח, ורוצים לדייק כן בדברי הראשונים שמזכירים בתיאור הפעולה שמגידים עתידות, שזה תנאי בהאיסור ששואל על עניני עתידות, והוא מלשונו של הרמב"ם ואחריו הפרישה שכת' ש"מדבר" פירושו מדבר דברים העתידים להיות, והנה אחרי העיון היטב והחיפוש בדברי הגמ' והראשונים והפוסקים הוותיקים אשר מפיחם אנו חיים, יש עשרה סתירות והוכחות נגד ההיתר המדומה הלז, כדלהלן:

קונטרס אל תפנו

(א) כן מבואר בפשטות מדברי הספרי שהו"ד ברש"י עה"ת, איזהו קוסם, האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך, וכן הוא אומר, עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו, והרי זה ממש כנידונו ששואלין על דברי מאכל אם יאכלם או לא יאכלם, ומה לי אלך או לא אלך, ומה לי אוכל או לא אוכל.

(ב) שהרי הש"ך ס"י קע"ט סק"א שהבאנו למעלה, הביא דברי הפוסקים (התה"ד והמהרש"ל) שמחולקים אם מותר גם לחולה שאין בו סכנה לשאול על חוליו מן הקוסם, או רק לחולה שיב"ס, אשר מזה פשוט שהשאלה מהקוסם הוא איך לרפאותו, כי הרי פשוט דבידיעת עתידו של החולה אין בו משום הצלת ופיקוח נפשו, וא"כ פשוט שהכוונה לילך לשאול על מהות מחלתו ואופן רפואתו, וזה ממש כנידון שאלתינו אנו.

(ג) ועוד הוכחה גלוי"י שאין לומר כן, מלשון הרמב"ם בפ"א מהל' עכו"ם הל' ו' (שהטור העתיקו, אך לא בשלימות), שכת' וז"ל: איזהו קוסם, זה העושה מעשה משאר המעשיות כדי שישום ותפנה מחשבתו מכל הדברים, עד שיאמר דברים שעתידים להיות, ויאמר דבר פלוני עתיד להיות, או אינו הווה, (לפ"ה הכוונה ששואלין על איזה דבר, אם הוא קיים בהווה ובמציאות או לא, אך ע"ז יש להתווכח), או שיאמר שראוי לעשות כן והזהרו מכך עכ"ל.

הרי שהזכיר להדיא בכלל האיסור אם מגיד מה שראוי לעשות וממה שראוי להיזהר, והם ממש אותם הדברים שאותם המתעסקים בדאוזינג עם הפענדילום עושים, שמודיעים מה שראוי לעשות, וממה שעליהם להיזהר.

(ד) וכן מבואר גם מלשונו בסהמ"צ שהבאנו ומהם מי שישליך אזור עור ארוך בארץ ויסתכל בו ויודיע "הנסתרות", וכן מבואר ברשב"א ס"י תי"ח הגדת "הנעלם" בכח הדמיון וכו' עם התעסקו במוחשיו קצת התעסקות והוא הנקרא קוסם, ובכוזרי פ"ג אות י"א להשמר מדרוש ידיעת "הנעלם" מזולתי הנבואה או האורים ותומים וכו' ולא ישמע את קוסם וחובר חבר וכו', וברמב"ן עה"ת בפ' נביא שקר שכת' אחרי ה' תלכו, הוא מצוה וכו' ממנו לבדו נדרש כל נעלם ונשאל כל עתיד.

(ה) ועוד יש רא"י גדולה לזה, שהרי בלח"מ שם על אתר, במ"ש הרמב"ם בהל' שאחריו הל' ז' וז"ל: אסור לקסום ולשאול לקוסם, אלא שהשואל לקוסם מכין אותו מכת מרדות, אבל הקוסם עצמו אם עשה מעשה מכל אלו וכיוצא בהן לוקה שנאמר לא ימצא בך מעביר בנו וגו' קוסם קסמים, כת' ע"ז הלח"מ

וז"ל: בכאן קיצר רבינו שהי' לו לומר שאם עשה מעשה השואל על פיו לוקה כמו שכתב למעלה גבי מנחש, אלא שסמך על מה שכתב שם^כ (וכדבריו אלו כת' גם הרדב"ז בתשו' ח"א סי' תפ"ה)^כ.

מבואר מזה ב' דברים הא' שמ"ש הרמב"ם שהשואל אינו עובר בלאו, זה רק באופן שאינו עושה מעשה על פיו, משא"כ כשעושה מעשה כבנידון שאלתו עובר בלאו.

הב', מבואר מזה דדבר זה שמודיע להאדם מה לעשות, דהיינו שבאם יעשה כך יקרהו כך, ובאם יעשה כך יקרהו כך, זה בכלל העתידות יחשב, שהרי זה הכוונה במה שציין הלח"מ לדברי הרמב"ם לעיל שם שאם עשה מעשה על פיו לוקה, והוא מ"ש הרמב"ם שם לעיל בחל' ד' וה' באריכות, ועיי"ש בלשונו שכת' באמצע דבריו **"טוב לעשות דבר פלוני ורע לעשות דבר פלוני"**, הרי מבואר להדיא שאם עושה מעשה עפ"י דברי הקוסם, הן לעשות דבר שהוא אומר עליו שטוב לעשותו, והן שנמנע מדבר שהוא אומר עליו שלא לעשותו, (וכלשון הרמב"ם שם סוף הל' ו': **"ולא כוון מעשיו ולא נמנע מלעשות"**, אלא עשה זה סימן לעצמו **"לדבר שכבר היה הרי זה מותר"**, הרי מלשונו שאף המניעה מלעשות איזה דבר יש בזה איסור לאו).

(ו) ועוד יש להוכיח שלא עלה כן על דעת הפוסקים הוותיקים, שהרי העובדא שעליו דנים הגרש"ק בטוטו"ד ובעל תשורת שי הנ"ל, ג"כ לא מובא בו שום ענין של הגדת עתידות, ואעפ"כ חששו עליו מצד איסור קוסם.

(ז) עוד אנו רואים בדברי חז"ל (המד"ר פ' ואתחנן, הובא לעיל) והראשונים שעיקר טעם האיסור הוא שלא לקסום על דבריו של הקב"ה רק לבטוח בה', ועוד שלא נחשוב שהעולם מתנהג בדרך מקרה עפ"י הדברים והכחות האלו ולא בהשגחה מאת ה', וא"כ כיון שמאמינים שהם יש להם הכח לגלות שורש הדבר הגורם לו את המחלה או התלאה אשר מצאם, ושוב עושים עפ"י דבריהם דברים מסויימים או נוהרים מהם, ומאמינים שע"ז תסור המחלה מהם, פשוט שגם זה בכלל האיסור ייחשב שהרי זה

^{כב} ועי' במהר"ם שיק על המצוות (מצו' תק"י ל"ת ש') שהביא דברי הלח"מ אלו, וכת' שמצא גם בס' יראים כדברי הלח"מ האלו, והוא בס' יראים סי' צ"א שכת' שצוה השי"ת שלא לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים, ומביא קרא מפ' שופטים כי הגויים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלוהיך, פירש שלא נתן לך רשות לעשות כן, וא"כ לדידי' נראה דהוי לאו, כן אפשר דעת הלח"מ ע"כ, ועיי"ש שסיים ע"ז וז"ל: מיהו איכא למימר דגם להספר יראים הוי רק איסור דאורייתא אבל מלקות גם לדידי' ליכא וכו' ע"כ.

^{כג} וז"ל שם: וקרבא אני לומר שאם השואל עשה מעשה על פי המכשף או על פי הקוסם דלוקה, לדעת הרמב"ם ז"ל דמאי שנא הני לאוי מלאו דלא תעוננו.

קונטרס אל תפנו

מביאו לחשוב שהטוב והרע אשר יארע לו תלוי בדברים וכוחות אלו, ואף בלא"ה יתכן שמכיוון שאומרים אם תאכל כך יארע לך כך, גם זה בכלל העתידות יחשב.

(ח) ועוד יש כדמות ראי' מדברי הגמ' גיטין סח ע"ב, בסיפור המעשה של שלמה המלך ואשמדאי דקאמר התם, ששאל בניהו לאשמדאי, מ"ט כי חזיתיה לההוא קסמא דהוה קסים, אחיכת, אמר לי' דהוה יתיב אבי גזא דמלכא, לקסום מאי דאיכא תותיה ע"כ, פירוש דבאמצע הדרך בעת שהוליך בניהו את אשמדאי אל שלמה המע"ה, ראה לקסום אחד שהי' עושה קסם, והי' משחק, לאחר מכן שאל אותו בניהו למה שחקת, אמר לו שראיתי שבמקום שהוא יושב יש אוצר של כסף וזהב טמון מתחתיו בארץ, א"כ יקסום [ויתוודע] מה שיש תחתיו, ע"כ, הרי להדיא שפעולה זו להתוודע ולגלות דבר ההווה שהוא נעלם מעין נקרא קוסם.

(ט) וכן יש כדמות ראי' מדברי המדרש תנחומא בפרשת מקץ סי' י' עה"פ ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש וגוי, וז"ל אמר להם, אני אומר לכם מפני מה גנבו הנער הזה "לקסום" **בו ולידע היכן אחיו**, הרי שמלת קסם פירושה להתוודע דברים נעלמים ונסתרים (כמבואר להדיא בדברי הראשונים שהבאנו למעלה) ולא רק על עתידות.

(י) וכן מדברי הרשב"ם שם, עה"פ כי נחש ינחש איש אשר כמוני, וז"ל: כי דרך השרים **לקסום קסם** כמו שמצינו כי עמד מלך בבל אל אם הדרך [וגוי'] לקסום קסם, **והנני יודע מי גונב ממוני** ע"כ, הרי שגם הוא השתמש במלת קסם על ידיעת הנעלם^{כד}, ואף השוה אותו עם ענין הקסם שנאמר להדיא בכתובים אצל נבוכדנאצר שרצה לדעת ענין עתידות.

(יא) כעת אחרי כתבי את כל הנ"ל, העירוני על מקור נאמן וקדוש איתן כחלמיש, שכתב כן להדיא שאיסור קוסם נוהג בין לידיעת עתידות ובין לידיעת העבר, והוא בדברי הגאון הקדוש המקובל האלקי רבי שמואל וויטאל שכתב כן להלכה בשם אביו הגאון הקדוש המקובל האלקי אור עולם מרנא ורבנא רבי חיים וויטאל זצלה"ה, ושמחתי כעל כל הון שזכיתי תלי"ת לכוין לדעתם הגדולה, ולחיבת

^{כד} ואל תשיבני על ראי' זו ועל הקודמות, שאין להביא ראי' ממקומות שנאמרו בדרך אגב ולא לענין דין זה, שהרי עכ"פ יש להוכיח מזה שזה ביאור ופירוש מלת קסם בעלמא, וא"כ לפי דברך מנין לו להרמב"ם להטיל תנאי כזה במלת קסם האמור בתורה, ולהמציא קולא כזאת בלאו דאורייתא בדבר שאינו מפורש בתלמוד, נגד המשמעות הפשוטה של המלה, ובמקום שאדרבה בדברי חז"ל שבספרי מבואר ההיפוך שאלך ולא אלך הוא בכלל האיסור, אתמהא.

הקודש אעתיק לשונו הקדוש, בספרו "חיים שנים ישלם" על הרמב"ם וד' חלקי שו"ע, יו"ד סי' קע"ט, וז"ל שם סעי' א':

כתב מורי זלה"ה^כ וז"ל אין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות וכו', **אסור מן התורה לקסום, רוצה לומר האומר עתידות על דרך הקסם, וכן מינים רבים, או שממשמש בחול או באבנים או בפולים וכיוצא, או המסתכל במראה או בעששית, או הנוטל קסמי עצים ומקלפן לבדוק אם יצא לדרך אם לאו, ואומר אם הקליפה נפלה למעלה הרי איש וכו', כללו של דבר, כל העושה דברים לידע מהם עתידות, או מה שעבר הכל אסור וכו'.**

הרי לך דברים מפורשים, דאף דבתחילת דבריו בתיאורו ענין הקוסם כתב שהוא האומר עתידות, אעפ"כ בסיום דבריו למעשה ביאר ופסק להדיא דאף "העושה דברים לידע מהם מה שעבר הכל אסור" ומזה יש ללמוד בבנין אב לכל אלו הראשונים והפוסקים שהזכירו בתוך התיאור של קוסם, לשון של הגדת עתידות, שהוא לאו דוקא ונכתב על דרך ההוה והמצוי שקוסמים מגידים עתידות, אבל אין זה תנאי כלל בהאיסור, כי גם העבר וההוה נכלל באיסור זה, וכפי שהוכחנו כבר לעיל בראיות חזקות ומוכרחות שאין להשיב עליהם.

- כ' -

סתירת האמתלא הכוזבת, שכל הפעולה פועלת עפ"י דבר מבעי

ומה שאומרים שבזה רק בוחנים את כח הענערדזשי שבגוף וזה רק דבר גופני ולא רוחני, מי הגיד להם שהוא כן ושזה עושה צד היתר, כי הרי הם מודים בעצמם שאינם מבינים במהות הכת, רק שקיבלו ממלמדיהם שלמדום הפעולה שזה עובד עפ"י ענערדזשי, ומלת ענערדזשי אינה מורה על שום כח מסויים ושורשה, רק פירושה "כח" סתם, וא"כ במה יוודע איפוא איזה כח היא, הרי יתכן שבכוחות אלו תלויים אותם הכוחות העליונים (המזלות והשרים הממונים עליהם) שמדבר מהם הרמב"ן, אשר באם מפעילים את הכוחות ההם ע"י מעשה של קסם בהשלכת קסמין או אבנים הרי"ז באיסור קוסם, והרי כבר הבאנו לעיל מה שהגויים כותבים במהות הענערדזשי שמקורה מ"יוניווערסאל ענערדזשי" שהיא יסוד של כפירה גמורה בהנהגת העולם ע"י הבוי"ת.

אך אף נתעלם מדבריהם, הרי זה לכה"פ בגדר ההנחה של הרמב"ן "שהם היפך הכחות הפשוטים" שלפי"ד הקדושים אסרתו התורה מצד היותם הכחשה לפמליא בצד מהצדדין, כי רצה הבורא שיונח העולם למנהגו ולטבעו הפשוט שהוא חפץ בוראו, שהרי לפי מה שמעשיהם מוכיחים אינו כמו שאומרים שהוא דבר טבעי,

^כ י"ל בראשונה מכתב יד קרשו ע"י מכון הררי קדם, ירושלים תש"ס לפ"ק.

^כ הכוונה בזה לאביו הרה"ק מהר"ן, וכפי שכתב שם הרה"ג המו"ל שליט"א בהקדמת הספר, שמכנה לאביו כן בכל ספריו, כפסק הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ב ס"א, אביו שהוא רבו מובהק קורא אותו רבי, ולא אבא מורי, ועי"ש בש"ך סק"א, ע"כ.

שהרי אחרי כן שוב בכוחם (לפי דבריהם) לשאול אף כשאין השואל לפניהם, והוא בריחוק אלפי מילין, הלא דבר היא, וכן מוכחת העובדה שבכתבי הגויים המטפלים בתחבולה זאת מבואר להדיא שביכלתם לראות גם עתידות ועכ"פ למצוא אדם שנאבד אף בריחוק אלפי מילין וכן להתוודע על מהות גלגולים הקודמים, וא"כ הרי"ז סותר את היסוד שהכל נעשה רק ע"י דבר טבעי, שמרגישים בכח הענערדזשי היוצא מהגוף של האדם הנמצא לפניהם (וזה מלבד מה שכבר הבאנו לעיל מדברי הפוסקים הוותיקים גדולי האחרונים שכתבו בתשובותיהם להדיא יסוד זה, דכל מעשה שעושין שאין יכולים להסבירו עפ"י המחקר והשכל יש לחוש עליו משום קוסם).

- כ"א -

מה שנתלים באילן גדול בדברי המקובלים, אדרבה משם מבואר לאיסור

וכאן המקום לענות גם על מה ששמעתי שקצת רוצים להישען על משענת קנה רצוץ, ששמעו שפעולה זו מופיעה כבר בספרי המקובלים בשם הקדוש מהרח"ן, והנה המקור היחידי שאפשר להיתלות עליו נמצא בספר "שרשי השמות" למהר"ם זכותא שנדפס לאחרונה^{כז} (אות ה'-ס"ו ס"ו סעי' א-ה), ושם מוזכר כעין פעולה זו^{כח} (ולא בדיוק כמותה, כי יש כמה שינויים בהפעולה עצמה להמעין שם), אך באמת משם ראוי והוכחה גדולה לאיסור פעולה זו, כי הפעולה המבוארת שם הוא עפ"י קבלה מעשית ופעולתה ע"י השבעה בכח של שם קדוש (וכפי

^{כז} ומדי דברנו בספר זה, לא אכחד תחת לשוני מה ששמעתי מגדולי המקובלים בירושלים עיה"ק שלא הי' רוח חכמים נוחה ממה שהדפיסו את הספר הנ"ל שהי' טמיר וגניז שנים רבות בכת"י, והי' צובר בידי המקובלים מיד ליד שקיימו בעצמם וכבוד אלקים הסתר דבר, וגם חששו שלא יפול הספר בידי ההמונים ופשוטי עם ולא כל הרוצה ליטול את ה"שם" וכו', וביותר חששו שלא יבואו ח"ו להשתמש בו בפעולה מעשית שכאמור הדבר עומד באזהרה חמורה מפי האר"י החי וגוריו, (ועי' גם במ"ש בס' יעלזו חסידים [צל הס"ח להגר"א פאפן] וז"ל: וגדר שלא ישיאנו יצרו לעסוק בקמיעות לעשות לו שם ובצע כסף, הוא שיכרח מהיות לו ידיעה מהן, וירחיק מגבולו הספרים המדברים בעניינים אלו וכו').

ולא עוד אלא ששמעתי מדורי הרהגה"צ אדמו"ר מזידיטשוב – ספינקא ירושלים ששמע מהרהגה"צ המקובל מהרי"ז מרגליות זצ"ל שהי' מקובל שהכת"י גם משובש ובלתי מוסמך (ועי' להלן מה שהבאנו מדברי המהרח"ו בשם האריה"ק שזה אכן אחד מהטעמים שאסור להשתמש בקבלה מעשית המבואר בספרים, כי כולם יש בהם טעיות רבות בהשמות וכו' – ועי' בלשוננו של בעל ספר הברית [ח"ב דברי אמת, מאמר י"א פ"א] וז"ל: וכל מה שנמצא כתוב בספרים מן הקבלה המעשית וההשבעות ופעולות, יהי' בכתב יד או בדפוס, רובם ככולם משובשים, הכל הבל אין בה מועיל, ואמור רבנן בכפיל"א שם בפ"ב וז"ל: ונאמנה תרע שכל ההשבעות ופעולות אשר תמצא בכתב יד או בדפוס, ומתייחסים בשם המקובלים הראשונים המפורסמים, רובם ככולם מזוייפים ומשובשים, כמה מהם השתבשו ע"י העתקות באורך הזמן, וכמה מהם, הראשונים בעצמם שבשו אותם בכוונה כדי שלא ישתמשו בהם, כמו ספר ברית מנוחה וספר ריזאל וכדומה עכ"ל).

^{כח} וכעין המבואר שם ממש, כ"כ גם בספר לדרש אלקים להג"ד אברהם חמוי (צ"ד ליוורנו – שנת תרל"ח), וכנראה הוא לקוח מס' שרשי השמות הנ"ל, שמביאו הרבה פעמים בספרו שם.

המבואר שם יוצא מפסוק הן אמת חפצתי בטוחות ובסתום חכמה תודיעני^{כט}, ועיי"ש בהלשון "משביע אני עליך טבעת באלקי עולם ה'" וכו').

והנה מזה מובן ומבואר בפשטות שדבר זה אינו דבר טבעי ואינו פועל בדרך הטבע, ואדרבה צריכים להפעילה עפ"י כוחות רוחניות עליונות, וא"כ מכיון שאנו יודעים שאלו המטפלים בזה כהיום אינם פועלים עפ"י אותם ההשבעות והשמות (וכפי שיתבאר לחלן במדור "קמיעות" אף יש איסור חמור להשתמש בזה^ל בקבלה מעשית עם שמות והשבעות, וכפי שהזהיר האריה"ק לתלמידיו, וכפי שכתוב בס"ח שמזיק מאוד להעוסקים בזה ולתולדותיהם אחריהם) א"כ הרי מזה ההוכחה היותר גדולה שפעולה זו פועלת עפ"י כוחות רוחניות לא טהורות, וכדברי החוקרים הגויים שמודים על האמת וקבעו שזה פועל בכח ה"יוניווערסאל ענערדזשי" וכדו', ואף בלא"ה מכיון שאינו פועל עפ"י דרך הטבע ואין אנו יודעים ומכירים בכח הפעלתו, הרי לפי דברי הפוסקים שהבאנו יש בזה כבר חשש קוסם קסם או מכשף וכו' וגם דרכי אמורי^ל.

^{כט} ואל יטעה אותך הלשון להלן שם שכת' וז"ל: גם אם תקח אבן אחת קטנה ותעשה ככל הנזכר לעיל בלי שום השבעה, כי שפיל לסיפא דלישני' וז"ל: רק מא"ע [ר"ת משביע אני עליך או עליכם] במי שאמר והי' העולם שתגידו לי האמת ע"כ, והרי פשוט שהכוונה שאינו בהשבעה עפ"י השמות שהזכיר לעיל, אבל עכ"פ צריכין להשבעה, דבר שכבר נאסר לנו מדורי דורות, ואף לצדיקים וקדושי עליון, ובמיוחד מבואר מזה שצריכין להשבעה של כוחות עליונות רוחניות להשיג תשובה של אמת ע"י פעולה זו [וזה מבואר בפשטות מהלשון "שתגידו לי האמת" שפונים לאיזה כוחות שיגידו האמת, ואין התשובה מתקבלת מן הטבע כמו שהללו רוצים לומר], וחושבני שדי בזה למבקש האמת.

^ל ובזה חלפה כאבק פורח גם הטענה, דאם היא אכן בגדר קוסם, איך הותר להמקובלים לעשותה אף ע"י השבעות ושמות, כי הרי פשוט דבזה אנו יודעים מהות הפעולה שהיא המשכת כח עליון רוחני המודיעה להשואל בה דברים אמיתיים כעין שאלת חלום או נבואה קטנה מאת היודע תעלומות, והטבעת היא רק צינור שדרכה מקבל הידיעה הזאת, וא"כ אינה בגדר ושם קוסם כלל וכלל, כי מה שאסרה תורה בקוסם היא כשבוסח האדם בפעולות המביאות ידיעות שאין ידוע וגלוי וברור שבא מפי העליון המסבב כל הסיבות ומשגיח בתחתונים, וכמ"ש הראשונים בטעם הדברים (שהבאנו לעיל לשונם באריכות) כ"א לפי דרכו, אם כמ"ש החינוך "שיחשוב בשביל שיצדקו עליהם קצת מן הדברים שיגידו להם בעלי הקסם, שכל הפעולות שהם בעולם סיבתם המזלות והכחות, וכמעט יקראו מן הכת הרע האומרים עזב אלקים את הארץ", או כמ"ש הוא במקו"א שיוכל "לבוא מתוכם לכפירה גמורה שיחשוב כל טובתו ורעתו וכל אשר יקרהו שהוא דבר מקרי, לא בהשגחה מאת בוראו", או כמ"ש החובת הלבבות "אשר יש בזה התרחקות מהבטחון באלקים ומסירת הנפש אליו והרצון במשפטו, כי מי שמיחס המשפט והגזירה בטובות ורעות למשפט הכוכבים והקסמים והדומה להם, הוא משתף בלי ספק ויביאו זה לידי כפירה באלקים ולכחש בו לגמרי", או כמ"ש הרמב"ן "ואסר לך הנחשים והקסמים בעבור שעשה לך מעלה גדולה לתתך עליון על כל גויי הארץ שיקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו, ואתה תשמע ממנו מה יפעל א-ל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש", או כמ"ש מדברי המדרש "ומהו קוסם, שהוא הולך ושואל לקסום על דבריו של הקב"ה ואינו מתפלל", מכל אלו מבואר באר היטב שבאופן שאדברה הידיעה באה מן השמים ע"י השבעות או שמות לשמוע ולהתוודע "מה יפעל אל" ומה "נגזר בהשגחה מאת בוראו", אינו כלל בגדר ושם קוסם.

ואף שזה פשוט וברור, יש לקרבו אל השכל במבחן שכלי מובן ופשוט יותר, ממופתיו של משרע"ה במצרים עם הנחש, ולהבדיל אא"ה המכשפים והחרטומים שעשו כמוהו ממש, והנה כאשר עשאם משרע"ה בכח הקדושה עפ"י ציווי ה', הם בכלל מופתיו ה' ונפלאותיו מקור ושיא הקדושה, וכשעשאוהו החרטומים היא שיקץ ותיעוב מקור הטומאה, הכישוף שאסרתו תורה, אשר מזה יש לשפוט שיתכן שאותו מעשה ממש שהוא אסור, אם נעשה בכח הקדושה אינו בגדר ושם זה כלל, וכמו"כ וכ"ש בדבר שהתורה אסרתו אף שאינה תיעוב וטומאה, אלא גם כשאין ידוע כוחו ומהותו,

- כ"ב -

סתירת ההיתר, שאחד מתנאי האיסור הוא, שיהי' הקוסם במצב של שממון הדעת כעין חולי נופל וכדו' ומה שרוצים עוד להמציא היתר ולהוציא מלשון הראשונים שהאיסור תלוי בזה דוקא שישום ויפנה מחשבתו מכל דבר כלשונו של הרמב"ם, ורוצים להעמיס שכאילו בזה תלוי כל האיסור שישומו דוקא כעין חולי נופל וכדו', ראשית לא ידעתי מנין להם דבר זה, שחלק זה מתיאור הפעולה היא תנאי בהאיסור, ואדרבה מלשון הרמב"ם עצמו בסהמ"צ שיניע כח הדמיון במין מן ההנעה מוכח שלא בזה תלוי האיסור, ועוד דהרי:

(א) ראשית אף אם נניח שכן הוא, הרי גם בנידון שאלתינו אנו, ידוע ומפורסם לכל מי שנתעסק בזה או שהלך אצלם, שצריכין לזה ריכוז המחשבה לקבוע כל הכוונה וההרגש שלהם על אותו הענין שיחפצו לדעת^ל, ואם מפסיקין אותם מריכוז מחשבתם באמצע הפעולה, מתבטלת הפעולה וצריכין להתחיל מחדש, וכמו שמבואר להדיא בכתבי הגויים^כ, וכפי שרבים העידו לפניי מהמציאות, ומאן מפיס בשיעור הריכוז והשממון.

(ב) מדברי הספרי שמתאר את פעולת הקסם בתיאור פשוט שאוחז מקלו בידו ושואל אלך או לא אלך, מבואר שאין זה תנאי בהאיסור.

מצד שזה מכחיש ומחליש כח האמונה והבטחון בהשגחת הבורא והנהגתו את העולם, א"כ כשידוע וגלוי שזה רק מכוחות הקדושה העליונים הרי אינו בגדר זה כלל וכלל, וד"ב ופשוט לכל ישר הולך, ולא הארכתי כ"א להוציא מדעת המתעקשים, וד"ב.

^{לא} וזה מתאים ממש לדברי החינוך שהבאנו למעלה, שכתב כן בפירושו לדברי הרמב"ם האלו שבהם מפורש ענין השממון, וז"ל החינוך: שמתבודדים במחשבתם וקובעים כל הכוונה וכל ההרגש שלהם על אותו הענין שיחפצו לדעת, ועי' בהערה הבאה שכן ממש כתוב גם בכתביהם.

^{לב} דבר זה כתוב בכל הספרים העוסקים בענין זה שצריכים "פאוקוס ענר קאנצטרעישן" מליאה, ובכתבי הארגון הנקרא (ASD) "אמערקען סאסייעטי אוו דאזערס" כותבים (וכע"ז כתב גם מוסד דומה בענגלאנד): שמצאו שמיד אחרי השאילה, נכנס השואל למצב דומה לעוסקי-יאָנאַ "מעדיטעישאן", דהיינו התפשטות המחשבה והשכל מן ההוה והמציאות.

ובהזדמנות זו אספרה כמו, ממה שנזדמן לי מן השמים לשמוע עדות נאמנה אמיתית ותמימה, מבחור צעיר אחר יר"ש שהי' אצל אשה אחת מאלו המטפלים בזה, ועובדא הכי הוי: בליל שמח"ת העבר נפגשתי עם ידיד נעורים אברך אחר תורני חשוב מאוד ממשפחת אפרתים, שהי' עומד בליווי בנו בחור צעיר יר"ש, ובתוך השיחים שאלני הלא מה דינם של אלו המטפלים עם השרשרת ועושים "פענדילום טעסטינג", וכמובן אמרתי לו שיש בזה חששות חמורות, והיות שהלה יודע ספר שאלני שוב הלא ברמב"ם מוזכר איזה לשון שישום ויפנה מחשבתו, ועניתי לו שכפי ידיעתי כן הוא המציאות גם בזה שצריכים לפנות מחשבתם מכל דבר ולהתרכז רק לזה, אך הלה (כנראה לחוסר ידיעתו) התחיל להתווכח שאין הרבר כן, או אז נענה בנו הצעיר ואמר לו אבא, במשפחתנו הלא אני הוא אותו שהולך אצלה, ואני אומר לך שכן הדבר, שכמ"פ קרה שנפסקה באמצע הפעולה ע"י דיבור או שום דבר, ואז הוצרכה להתחיל הפעולה מחדש באומרה שנפסק ריכוזה וצריכה להתחיל שוב, וביקשה שלא יפסיקה בדיבור ושום דבר, וד"ב למבקשי האמת (אף לפי סברתם, כי באמת פרט זה לא מעלה ומוריד וכאמור למעלה).

(ג) מדברי הרמב"ם עצמו מבואר שהוא רק תיאור של קסם שהי' נחוג בימיו, אבל אין זה תנאי בהאיסור, שהרי כתב להדיא וז"ל: כל מי שיעשה אחת מאלו הפעולות וזולתן ממה שילך בדרכן יקרא קוסם, אמרו יתעלה (שופט'י יח) לא ימצא בך וכו' קוסם קסמים ע"כ, ובתוך כדי דיבור ממשיך ומביא ע"ז לשון הספרי הנ"ל במילואם שכנ"ל לא מוזכר בהם שום דבר משממון הדעת ואדרבה פשטות הלשון מוכיח שאין זה מכלל הפעולה.

(ד) וכן מבואר מדברי החינוך מצוה תק"י וז"ל: ועובר על זה ועשה עצמו קוסם על דרך אחד מכל הענינים שזכרנו או בענין אחר ויגיד לבני אדם הדברים שיראה בקסמיו חייב מלקות, והוא שעשה שום מעשה בדבר, שאין לוקין עליו מבלי מעשה, אבל השואל מן הקוסם איננו בחיוב מלקות, ואמנם הוא מגונה מאד כל הקובע מחשבותיו ומוציא עתיו בהבלים אלה, כי לאשר חננו האל דעה והנחילו דת האמת לא יאות לו לחשוב בהבלים אלו, רק שיקבע מחשבותיו בעבודת הבורא יתעלה ולא יירא דברי קוסם.

(ה) וכן מוכח מדברי רבינו ירוחם (שהעתיקו הב"י) וז"ל: נראה כמו כן העושין נקודות נקודות בכתב או בחול, וכל כיוצא באלו הדברים.

(ו) מדברי הפוסקים הנ"ל בתשובותיהם (הטוטו"ד והתשו"ש) שדנו על פעולת דילוג השלחן, שמתואר שם כל ענין הפעולה, ולא מוזכר שום דבר שהי' ע"י שממון הדעת, מבואר שלא הי' כן, ואעפ"כ כללוהו בכלל קוסם קסם, ובאמת כן מבואר בפשטות מהיסוד שהניחו שניהם, שהצוירים שכתבו הראשונים לאו דוקא, דה"ה מילי אחריני, שהרבה ענינים יש בקסמים (וכמו שהבאנו לעיל מלשונם בארוכה).

ולאור הדברים האמורים שיש בזה חשש לאו, פחד ורעדה תאחזנו, כי המומחים שעושים הפעולה בזה עוברים על כל פעם שמסבבים ושואלים וכדאיתא בספרי שם (דברים פיסקא קעא) קוסם קסמים, אחד קסם מרובה ואחד קסם מועט לחייב על כל קסם וקסם.

- כ"ג -

דעת גדולי זקני פוסקי זמננו

אחרי כתבי כל הדברים דלמעלה מצאתי שכבר דן על שאלה זו ממש אחד המיוחד מגדולי פוסקי דורנו, ה"ה הגאון האדיר מרן בעל שבת הלוי, ומסיק שהוא איסור דאורייתא, ושמחתי לראות שכוונתי לדבריו בכמה דברים שכתבתי, וז"ל בשו"ת שבת הלוי ח"ט סי' קע"ד:

לפני שבועים כתבת בפסק לשאול דעתי העני' בענין שנוהגים איזה פשוטים בשרשרת ותלוי בו מקל ועלי' חתיכת כסף או זהב ורוצים לדעת אם רפואה פלונית טובה לחולה וחושבים שאם היא טובה תסובב לימין ואם לאו לשמאל, וכן ניתן לברר שאר דברים, וכבודך חושש משום הא דסנהדרין ס"ה ע"ב ושו"ע קע"ט סי' נחש מימין שועל משמאל, ועכ"פ יש בו בטול תמים תהי'.

הנה בודאי צודק אתה בדבריך שיש להתרחק מזה בפרט אם אין יודעים אם הדבר פועל דרך טבעי או רוחני, ועיין כיו"ב בתשובת בנין ציון ח"א סי' ס"ז, מכ"מ אם אין בו אלא משום תמים תהי' ועושה משום רפואה יש לצדד להקל, דהא ידוע ממחרש"ל ביש"ש ופוסקים דאפי' עיי' כישוף יש אומרים שמותר לרפאות, אבל לשאר דברים בודאי לחוש או משום ניחוש דאורייתא או משום תמים תהי' דאורייתא ונקיי הדעת מתרחקים מזה וכיוצא בזה, ומה שאומרים שהתירו כמה מורי הלכות אין לבנות עי"ז, וכיו"ב עיין ד"ת סי' קע"ט ס"ק ו', ועי' בענין רפואה בד"ת סי' קע"ו ס"ק ל"ד בשם הרשב"א והרמב"ן, ושם ס"ק ז', והיות כי אין אנו יודעים עד מה, וגם ינהגו כן בשאר דברים מלבד רפואה, מצוה להתרחק מזה לגמרי, אבל אם עושים רק לרפואה אי"צ למחות דיעבד, כתבתי בלי הרבה עיון רק יסוד ושורש, ע"כ.

וכן שמעתי מכמה רבנים וביניהם זקני פוסקי הדור, שאסרו להשתמש בזה^ל, וקצתם אף אסרו במקום פקוח נפש^ל.

- כ"ד -

האיסור של דרכי אמורי

וכל זה מלבד האיסורים האחרים הכרוכים בזה, ובראשונה האיסור של דרכי אמורי, (שיש בה גם סרך של עי"ז)^ל שהוא ענין וסוגיא בפני"ע בשבת ס"ז ואו"ח סי' ש"א סעי' כ"ז, ושורשה בלאו דבחוקותיהם לא תלכו

^ל וז"ל הכרוז שיצא בימים אלו מאביר ההוראה הרהגה"צ כקש"ת גאב"ד קארלסבורג שליט"א: ב"ה, שמוע שמעתי וחרגו בטני היות כי ישנם בני אדם אשר משתמשים במיני קוסם וניחוש אשר מקורם משמות טומאה רח"ל, וכמה מבני עמינו נתפסו בזה ה' ישמרנו, ואחותנו פלצות לשמוע איך ומה נתפשט דבר חמור ונורא בקרב עמינו, לכן באנו בזה באזהרה חמורה שבחמורות, חס וחלילה להשתמש בזה לילך להם הן לצרכי רפואה [אפי' במקום סכנה, עיי' פסחים כ"ה] והן להגיד ההוה והעתיד, כי מקורם ושורשם הוא מטומאה, וטמא יקרא כל שיש לו שום מגע ומשא, והרחק תרחיקה בתכלית הריחוק. ובוודאי עמא קדישא וסגולה ישמעו ויונעם להם ותבא עליהם ברכת כל טוב סלה אמן. ועי' באעה"ח ז"ך תשרי תשס"ה לפ"ק - הק' יחזקאל ראטה

ושוב הניף ידו בעים רוחו שנית, באזהרה כפולה יותר מפורטת וז"ל: בס"ד, אור ליום ד' לסדר והאמין בה' וגו' תשס"ה - לשאלת רבים אודות פעולה המכונה דאזינג, שמשמשין עם שרשרת פענדיולום, ששואלין בהן כל מיני דברים כולל על חולשות בני אדם ותרופותיהם. הנני בזה להבהיר שגם זה נכלל בכלל דברינו במכתב שכתבנו ביום ז"ך תשרי העבר, וככל הכתוב שם אמור גם בזה - לסדר והיה ברכה - הק' יחזקאל ראטה.

^ל ולדוגמא העיר לפני האברך הרבני התורני החשוב רא"ב ביום ה' לפ' נח העבר בזה"ל: אמי ע"ה היתה חולה מאוד באופן פקו"נ ושמענו מהפעולות של האשה החרדית מרת פלוגית (מוויליאמסבורג, שפועלת עם הפענדיולום) ושאלנו אז מהרהגה"צ אברק"ק מאנטעוידעא שליט"א ואמר שאינו מתיר בשו"א, ושאלנו שוב, אם מותר להיות שהוא בגדר פקו"נ והשיב אני איני מתיר אף במקום פקו"נ - וכן מבואר גם דעתו של הגאב"ד קארלסבורג שליט"א דלמעלה.

^ל וכמ"ש הר"ן במס' ע"ז (י"א). על דרכי אמורי שכולן יש בהן סרך עי"ז והרמ"א הביא דבריו להלכה [כפי נוסח ההג"ה שם, שכנראה כן גריס גם הרמ"א בדבריו, עי' להלן בהערה מדבריו בס' קע"ח ס"א שהם לקוחים מדברי הר"ן אלן].

שהלכותיה מבוארות בטושו"ע יו"ד סי' קע"ח^ל, והנה אם הפעולה היא לשאול שלא לצורך רפואה הדבר פשוט שנכלל באיסור זה, וכמבואר מלשון הטור בסי' קע"ח (שהועתק למטה בהערה), וכפי שהבאנו לעיל שכן מפורש להדיא בתוספתא מסכת שבת פ"ז הל' ד' וז"ל: השואל במקלו ואומר אם אלך ואם לא אלך הרי זה מדרכי האמורי אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו ע"כ.

אמנם אף אם הפעולה לתועלת לרפואה כן הוא, והן אמת דמבואר שם דכל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, אבל יש בזה אריכות דברים, ונכתוב בקצרה שהב"י פסק למעשה בשו"ע שם שצריך שיהא ניכר בהמעשה שהוא משום רפואה, וז"ל: יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב בין בחול בין בשבת, ואין בו משום דרכי האמורי, וכן בכל דבר שהוא משום רפואה, אבל אם עושה מעשה ואין ניכר בו שהוא משום רפואה, אסור משום דרכי האמורי, אבל כל לחש מותר, ולא אסרו אלא באותם שבדקן ואינם מועילים, ויש מי שחשש בכל קמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי ע"כ.

והנה מלבד מה דבפשטות פעולות אלו לא ניכר בהם שהם רפואה^{לו}, הרי מסתבר מאוד והדעת נותנת שההיתר הנ"ל של כל שיש בו משום רפואה וכו', זה רק לענין פעולה שהוא עצמה עושה את עצם הרפואה, דאז ניכר

^{לו} ומבואר שם דכל עניני הניחוש והקיסום שנהגו בהם הגויים יש בהם גם איסור של דרכי אמורי שהוא בכלל הלאו של ובחוקותיהם לא תלכו, או בכלל הלאו של כמעשיהם לא תעשו (עי' תוי"ט פ"ד דחולין משנה ד' ובמהר"ם שיק על המצות מצו' רס"ג אות ד'), וז"ל הטור שם: אסור ללכת בחוקות העובדי כוכבים וא"צ לומר שלא לקסום ולנחש ולעונן שכל אלו מפורשין בתורה דכתיב לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחומר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים אלא אפי' מנהג שנהגו אסור לילך בו דכתיב ובחוקותיהם לא תלכו וכו' ע"כ.

וז"ל הב"י שם: וכתב מהר"י קולון ז"ל (שו"ת מהרי"ק) בשורש פ"ח דאין לאסור משום חק אלא באחד משני חלקים האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כרמשימע לשון חק וכדפירש רש"י והרמב"ן בפרשת קדושים (ויקרא יט יט) דכיון שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגין כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם דאם לא כן למה יעשה כדבריהם התמוהים ההם ותדע דכן הוא שהרי כתב סמ"ג במצות חוקות הגוים (לאוין ג' ע"ד) וז"ל במסכת שבת מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים מחוקותיהם ודרכי האמורי ושם עיינתי בתוספתא דשבת (פ"ז - ח) ולא תמצא שם אפילו אחד שלא היה ניחוש ולא דבר תימה שלא נודע טעמו כאותן שמביא התלמוד בסוף פרק במה אשה יוצאה (סז). ויותר מהמה כפלי כפלים וכולם כיוצא בהם שאין בהם לא טעם ולא סברא ידועה וכולם דבר ניחוש או דבר תימה וזה שכתוב בסמ"ג ששנה בתוספתא חוקותיהם ודרכי האמורי חוקותיהם הם התמוהים ודרכי האמורי הם הניחושים ואם [כין] בכולם שנה הרי זה מדרכי האמורי, או פירש לנו הסמ"ג ששני דרכי האמורי יש אחד משום ניחוש ויש אחר משום חוקות הגוים. וענין השני אשר יש לאסור משום חוקות הגוים לפי הנראה לע"ד הוא הדבר אשר שייך בו פריצת דרך הצניעות והענוה ונהגו בו הגוים גם זה אסור וכו' ע"כ.

^{לז} ומ"ש המשנ"ב שם סק"ה וז"ל: ואין ניכר בו משום רפואה - היינו שאין ניכר שיהיה לרפואה, והא דמותר בדברים הנ"ל כיון שיאמרו היודעים שהוא לרפואה מצד הסגולה הוי כניכר, כבר תמה עליו בצדק בשו"ת מגח"י (ח"ו סי' פ') שיובא להלן ששיטת המחבר אינו כן, וז"ל שם: ונפלא ממני מש"כ במ"ב שם (סי' ש"א ס"ק ק"ה), ליישב לדיעה זו דצריך ניכר, דהא דמותר בדברים הנ"ל (כלומר ביצת החרגול וכו'), כיון שיאמרו היודעין שהוא לרפואה מצד הסגולה הוי כניכר עיי"ש, ובשער הציון שם כתב: כן מוכח בפיה"מ עיי"ש, והוא תמוה דהרי לשיטת הש"ע לא מהני יודעין, רק ניכר דוקא כנ"ל, ועיקר הוכחת הר"ן דלא צריך ניכר הוא מדברים הנ"ל כנ"ל, ובאמת הרמב"ם ס"ל ג"כ כהר"ן כנ"ל.

שהלכותיה מבוארות בטושו"ע יו"ד סי' קע"ח^ל, והנה אם הפעולה היא לשאול שלא לצורך רפואה הדבר פשוט שנכלל באיסור זה, וכמבואר מלשון הטור בסי' קע"ח (שהועתק למטה בהערה), וכפי שהבאנו לעיל שכן מפורש להדיא בתוספתא מסכת שבת פ"ז הל' ד' וז"ל: השואל במקלו ואומר אם אלך ואם לא אלך הרי זה מדרכי האמורי אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו ע"כ.

אמנם אף אם הפעולה לתועלת לרפואה כן הוא, והן אמת דמבואר שם דכל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, אבל יש בזה אריכות דברים, ונכתוב בקצרה שהב"י פסק למעשה בטושו"ע שם שצריך שיהא ניכר בהמעשה שהוא משום רפואה, וז"ל: יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב בין בחול בין בשבת, ואין בו משום דרכי האמורי, וכן בכל דבר שהוא משום רפואה, אבל אם עושה מעשה ואין ניכר בו שהוא משום רפואה, אסור משום דרכי האמורי, אבל כל לחש מותר, ולא אסרו אלא באותם שבדקן ואינם מועילים, ויש מי שחשש בכל קמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי ע"כ.

והנה מלבד מה דבפשטות פעולות אלו לא ניכר בהם שהם רפואה^ל, הרי מסתבר מאוד והדעת נותנת שההיתר הנ"ל של כל שיש בו משום רפואה וכו', זה רק לענין פעולה שהוא עצמה עושה את עצם הרפואה, דאז ניכר

^ל ומבואר שם דכל עניני הניחוש והקיסום שנהגו בהם הגויים יש בהם גם איסור של דרכי אמורי שהוא בכלל הלאו של ובחוקותיהם לא תלכו, או בכלל הלאו של כמעשיהם לא תעשו (עי' תוי"ט פ"ד דחולין משנה ד' ובמהר"ם שיק על המצות מצו' רס"ג אות ד'), וז"ל הטור שם: אסור ללכת בחוקות העובדי כוכבים וא"צ לומר שלא לקסום ולנחש ולעונן שכל אלו מפורשין בתורה דכתיב לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים אלא אפי' מנהג שנהגו אסור לילך בו דכתיב ובחוקותיהם לא תלכו וכו' ע"כ.

וז"ל הב"י שם: וכתב מהר"י קולון ו"ל (שו"ת מהרי"ק) בשורש פ"ח דאין לאסור משום חק אלא באחד משני חלקים האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק וכדפירש רש"י והרמב"ן בפרשת קדושים (ויקרא יט יט) דכיון שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגין כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומורה להם דאם לא כן למה יעשה כדבריהם התמוהים ההם ותדע דכן הוא שהרי כתב סמ"ג במצות חוקות הגוים (לאוין ג' ע"ד) וז"ל במסכת שבת מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים מחוקותיהם ודרכי האמורי ושם עיינתי בתוספתא דשבת (פ"ז - ח) ולא תמצא שם אפילו אחד שלא היה ניחוש ולא דבר תימה שלא נודע טעמו כאותן שמביא התלמוד בסוף פרק במה אשה יוצאה (סז). ויותר מהמה כפלי כפלים וכולם כיוצא בהם שאין בהם לא טעם ולא סברא ידועה וכולם דבר ניחוש או דבר תימה וזה שכתוב בסמ"ג ששנה בתוספתא חוקותיהם ודרכי האמורי חוקותיהם הם התמוהים ודרכי האמורי הם הניחושים ואם [כין] בכולם שנה הרי זה מדרכי האמורי, או פירש לנו הסמ"ג ששני דרכי האמורי יש אחד משום ניחוש ויש אחר משום חוקות הגוים. וענין השני אשר יש לאסור משום חוקות הגוים לפי הנראה לע"ד הוא הדבר אשר שייך בו פריצת דרך הצניעות והענוה ונהגו בו הגוים גם זה אסור וכו' ע"כ.

^{לז} ומ"ש המשנ"ב שם סק"ה וז"ל: ואין ניכר בו משום רפואה - היינו שאין ניכר שיהיה לרפואה, והא דמותר בדברים הנ"ל כיון שיאמרו היודעים שהוא לרפואה מצד הסגולה הוי כניכר, כבר תמה עליו בצדק בשו"ת מנח"י (ח"ו סי' פ') שיובא להלן ששיטת המחבר אינו כן, וז"ל שם: ונפלא ממני מש"כ במ"ב שם (סי' ש"א ס"ק ק"ה), ליישב לדיעה זו דצריך ניכר, דהא דמותר בדברים הנ"ל (כלומר ביצת החרגול וכו'), כיון שיאמרו היודעים שהוא לרפואה מצד הסגולה הוי כניכר עיי"ש, ובשער הציון שם כתב: כן מוכח בפיה"מ עיי"ש, והוא תמוה דהרי לשיטת הש"ע לא מהני יודעין, רק ניכר דוקא כנ"ל, ועיקר הוכחת הר"ן דלא צריך ניכר הוא מדברים הנ"ל כנ"ל, ובאמת הרמב"ם ס"ל ג"כ כהר"ן כנ"ל.

קונטרס אל תפנו

שעושה משום רפואה וכמו שהתנה המחבר בשו"ע שם, משא"כ באופן שהוא רק הכנה או חקירת החולי והרפואה, ובמיוחד שאינה נעשית על גוף החולה.

- כ"ה -

דברי הפוסקים גדולי האחרונים, לענין פעולה שאין לה הסבר בדרך הטבע והשכל, ומה גם כשאינה נעשית על גוף החולה, שאסור משום דרכי האמורי

וכן מבואר בכמה פוסקים וותיקים לענין דרכי אמורי שכל שהפעולה אין לה הסבר בדרך הטבע והשכל, ומה גם כשלא נעשית על גוף החולה, אסור משום דרכי אמורי^ל, וראשון לציון הוא בשו"ת פנים מאירות ח"א סי'

^ל והן אמת שיש ראשונים (היראים, וההגמ"י) הסוברים שאין לנו בדרכי האמורי אלא אלה שמנו חכמים ואין להוסיף עליהם, שאינם מסבירא אלא מן הקבלה, אבל הרי להלכה כבר הכריע הרמ"א בסי' קע"ח ס"א וכל זה אינו אסור אלא בדבר וכו', או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם, והוא מדברי המהרי"ק שורש פ"ח (שהבאנו לשונו באו"ק ל"ב מדברי הב"י שהעתיקו להלכה), ומ"ש ושיש בו שמץ עבודת כוכבים וכו' הוא מדברי הר"ן בע"ז שהבאנו לעיל.

ויש לדעת דלענין הפעולה של פענדיולום טעסטינג אין אנו זקוקים לזה, כי לפי מה שביררנו לעיל בארוכה, ד"ז מתאים ממש עם דברי התוספתא הדנה על "השואל במקלו" ואומר אלך או לא אלך, דאיתא שם להדיא שזה אסור מצד דרכי אמורי, וא"כ הרי הוא ממש בכלל אלה שמנו חכמים ואסור אף לפי שיטת הראשונים האלו.

ועי' בדברי הב"י בסו"ס קע"ח שנראה שדעתו כדעת האומרים שכל מה ששנוי בתוספתא שם שהוא מדרכי אמורי יש לאסור אף שאינו מובא בגמרא דידן, וז"ל הב"י שם: כתבו הגהות מיימוניות בפרק י"א מהלכות ע"ז (הל' א) בשם רא"מ (יראים השלם סי' שיג) דמסברא אין להוסיף על מה שמנו חכמים שהיתה קבלה בידם שהוא מחוקות הגוים, וכתב סמ"ג בתוספתא דשבת (שם) מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים מחוקותיהם ודרכי האמורי עכ"ל, ובאמת שהרבה דברים שנויים באותה תוספתא שיש בהם משום דרכי האמורי והרבה בני אדם נכשלים בהם ואין איש שם על לב, ושמא משמע להו שאין לחוש משום דרכי האמורי אלא לדברים שהוזכרו בגמרא בלבד וכל שאר דברים השנויים בתוספתא הוו דלא כהלכתא דאם לא כן לא הוה שתיק תלמודא מינייהו ע"כ, הרי מבואר מדבריו שהעתיק דברי הסמ"ג ומתמרמר על שבנ"א נכשלים בהם, ורק מסיים בלימוד זכות בדרך אפשר, ואם יתעקש המתעקש ויאמר די לי בהמלצתו של הב"י, אף אנו נאמר לו דבדבר שמפורש כבר בטושו"ע שיש בו משום קוסם קסם, בזה בוודאי יש לנו לסמוך על דברי התוספתא להלכה שיש בזה גם משום דרכי אמורי (וכפי שרואין מפשטות לשונו של הטור בתחילת סי' קע"ח שהבאנו לעיל באו"ק ל"ב), וכפי שרואין מדברי הב"י עצמו שהביא להוכיח מדברי התוספתא האלו על דברים השנויים בגמ', ולדוגמא ראה בב"י בסי' קע"ח ד"ה ומ"ש לא יגדל ציצת וכו' עיי"ה וז"פ.

ויש עוד שלשה מטיבי לכת מהמחברים הקדמונים שמבואר מדבריהם שהחזיקו בפשטות דכל אלו השנויים בתוספתא יש להיזהר בהם להלכה (והו"ד בדרכ"ת סקכ"ב) ה"ה: התוספות ירושלים שהביא אהאי הלכתא של אל תתחיל לגבות ממני שחרית, דברי התוספתא שם שהוסיף עוד כמה דברים, וכן הביא בקרבן העדה בירושלמי שבת פ' במה אשה ה"ט בד"ה מדרכי האמורי, כמה דינים של דרכי אמורי מהתוספתא הנ"ל, ומתמה על שאין העולם נוהגים בהם, וכ' בדרך אפשר דכיון שאבד זכר האמורים לא הוי דרכם בכך וכו', ובס' משנת חכמים (מצוה מ"ה) הביא דבריו ומדחה אותם והוכיח בראיות דכל שנזכר בדברי חז"ל לאסור משום דרכי אמורי או משום ובחוקותיהם וגו', אף אם כבר עזבו הגויים דברים אלו, חלילה לומר דאין זה מדרכי אמורי בזה"ז ואין זה חוקות העכו"ם בזה"ז, דאדרבה כתב הב"ח בסי' קע"ח דכל שאסרה התורה משום חוקות העכו"ם אין חילוק דאף שאין העכו"ם הולכים בזה"ז בחוקות הללו, מ"מ האיסור נשאר עומד כל הימים, דהו"ל כמאמין בעכו"ם ובתורתן ע"כ, הרי להדיא מדברי כולם שהם בתראי, שנקטו להלכה שכל הדברים השנויים בתוספתא שהם מדרכי אמורי, נוהגים להלכה למעשה גם לדידן.

ל"ו שכת' וז"ל: נשאלתי תינוק קטן המוטל בעריסה שאינו יכול לישן ונשים זקנות אומרות שרפואתו לחתוך צפורני ידיו ורגליו וקצת שערות וליתן תוך ביצה ולהניח באילן ערבה אי מותר לעשות כהאי מילתא, ואמרתי רא"י ברורה לאסור דבר זה דאמרינן סוף פר' בהמ' המקשה דף ע"ז המבכרת שהפילה שלי' אין קוברין אותה בפרשת דרכים, ופי' רש"י דרך המנחשים לקבורה שם שלא תפיל עוד ואין תולין אותה באילן מפני דרכי אמורי, ואמרינן בגמרא אביי ורבא דאמרי תרווייהו כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי אמורי, אין בו (רפואה משום) [משום רפואה] יש בו משום דרכי אמורי, ופי' רש"י יש בו משום רפואה כגון משקה או סם או לחש שלוחש על המכה, אין בו משום רפואה כגון שעושין שלא על החולה כגון קבורת שליא בפי' דרכים וכיוצא בהן שדומין לניחוש יש בו משום דרכי אמורי עכ"ל, **הרי להדיא דדבר שאין עושין על חולי גופי' הוא דומיא דתולין שליא באילן דאסור משום דרכי אמורי**, וה"נ דכוותי, **וכן הוראתי הלכה למעשה ואסרתי להם לעשות דבר זה ע"כ.**

והנה נכדו בעל פתחי תשובה ביו"ד סי' קע"ט סק"ה הוסיף על דבריו וז"ל: **ומינה לכל הדברים שעושים רחוק מהחולה דאסור**, אלא ששוב הניח דבריו בצ"ע וז"ל: ולעני"ד פירושו בדברי רש"י צ"ע דא"כ מאי פריך מהא דסוקרו בסיקרא עיי"ש ודו"ק, אך ע"י בדברי המהר"ם שיק בספרו על המצות (סוף מצוה רס"ג) שיישב דבריו וז"ל באות ד' שם: ומה הם משום דרכי אמורי אין מבואר כל הצורך, רק שם בחולין אמרי' הכלל כל שאינו משום רפואה אסור משום דרכי אמורי, ובתשובת פנים מאירות ח"א סי' ל"ו כתב הכלל דכל שאין נעשה בחולה עצמו אסור משום דרכי אמורי, ובפתחי תשובה ביו"ד סי' קע"ט סי"ק ג' פקפק ע"ז מסוגיא דחולין הנ"ל, ולעני"ד גם הפמ"א מודה שאין תלוי דווקא אם נעשה בחולה עצמו אלא הוא תלוי אם נוכל ליתן טעם במעשה עפ"י הטבע או עפ"י השכל, וע"י בתשובת מרן הגאון בעל חתם סופר חיו"ד סי' קל"ח מ"ש אם רשאין לגדל תרנגול ותרנגולת בבית שנבנה מחדש על מקום שלא הי' שם בית מעולם, שהביא בשם סי' חסידים דמביאין קודם שהלכו לשם לדור תרנגול ותרנגולת לשוחטם שם, אם הוא משום דרכי אמורי או לא, וכתב שיש להסביר הדבר עפ"י התורה כמו שעושים כפרות בעיוה"כ וכו', ועד"ז כתב הפנים מאירות הנ"ל דאם אינו בגופו ואין לו שום טעם - ואם אינו בגופו אין לומר כדי להודיע לרבים - כה"ג אסור, **אבל לעולם עיקר תלוי אם יש למצוא טעם עפ"י הטבע והשכל, כנלע"ד ע"כ.**

וכן דעת אחד מהפוסקים הוותיקים בזמננו, ה"ה בעל מנח"י שהחמיר מאוד בפעולה שאין יודעים מהו, וז"ל בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' פ': **אכן פשיטא דכ"ז בלחשים הידועים להני נשי דידן, דבזה שייך מש"כ בתשו' חות יאיר (סי' רל"ד), בדנו שם בענין הלחשים שידועים איזה נשים לאיזה מיחושים וכאבים וחלאתם, אם יש בזה משום דרכי האמורי, ואחרי פלפולו בדברי הש"ס והפוסקים (ואגב, שמחתי לראות שם שהעיר החו"י במה שהערתי לעיל בדברי הב"י והש"ע), סיים ולענין הלכה למעשה הנח להם לישראל דמסתמא נודעו להם בניסיון**

קונטרס אל תפנו

והורה להם מורה להתיר עכ"ל, אבל נחשים שעושין הגוים ולא ידוע טיבתם ומהותם בודאי יש לחוש שמקורם בדרכי האמורי ומעשה כשפים עכ"ל המנח"י.

(ולענין דעת הבנין ציון בתש"י [שנעתיקה להלן בשלימותה], שהרבה מאותם אשר מקלם יגיד להם (תיתי משמע^ט) נתלים בדבריו ושגור בפייהם שהוא מתיר פעולות אלו, הנה הן אמת שנראה דעתו דאין חשש דרכי אמורי בדבר שאין לו הסבר בדרך הטבע והשכל, ויסד יסוד דכל שעושין משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, אף שהם דברים שאין להם מבוא בטבע, אך מלבד דמבואר מכל הנ"ל שהרבה גדולי אחרונים פוסקים מובהקים שקדמוהו והבאים אחריו הכריעו שלא כדבריו, וכן הבאנו להלן גם דברי המנח"י שהשיג וחלק עליו בראיות איתנות כחלמיש, הרי מלבד כ"ז אין דבריו שייכים לנידוננו כלל וכלל, כי הוא דן רק מצד דרכי אמורי או התרפאות ממין, משא"כ בנידון שלנו הרי עושים מעשה אשר לפי"ד הפוסקים הוא מעשה קוסם ממש, ובזה אינו דן כלל ופשוט שלא עלתה על דעתו להתיר איסור חמור זה).

- כ"ו -

הטיפול הנפריץ לאחרונה בשם "מוח אחד" (וואן ברעין)

והנה מכל האמור למעלה יוצא מבואר האיסורים הכרוכים גם בפעולה הנקראת "מוח אחד" (וואן ברעין), שלדאבוננו ולצערנו נמשכו לזה אף יראים וחרדים מחוסר ידיעה על איכות ומהות הפעולה וממציאיה, וואשר לסיבה זאת היו רבנים יחידים שהתירוה, אך כאשר נתוודעו פרטי המציאות דלהלן, חזרו בהם ואסרוה בכל תוקף ועוז, וכפי שאסרוה בכל החומר כמה מגדולי ופוסקי ארה"ב, אשר משם מקור מוצא טומאה זו, וננסה נא בזה לתאר את הפעולה ויסודה ושורשה, והאיסורים הכרוכים בה.

הממציאים והמייסדים – הנה הטיפול "מוח אחד" המציאו שלשה גויים מכשפים טמאים כופרים מסיתים ומדיחים, "גורדון סטוקס" ו"דעניעל ווייטסייד" והכומרת "קענדיס קעלעוועי" שר"י, בשנת 72' למספ', בבית המינים שלהם בעיר בורבענק קאליפארניע, הנקרא "טרי אין וואן קאנסעפטס" (Three In One Concepts), (שפירושה בערך, שלשה מושגים או טיפולים בתוך אחד), ולימודה והפעלתה נפוץ בעולם מאז שנת 82' למספ'.

האמונות והשיטות שעליה מיוסד – אחד מעיקרי הדברים הנ"ל שמהם מצורף הטיפול, היא הנקרא אצלם "עפלייד קניזשיאלידזשי" שמהותה ואיכותה והאיסורים הכרוכים בה מבואר למעלה (מעמוד כ"ד והלאה) – ובהחברת הטמאה שחיברו הגויים הממציאים הנ"ל, ששמה "אדנונסד וואן ברעין" מבואר שהטיפול מיוסד ובנוי על כמה רעיונות ושיטות של כפירה ועבו"ז, והם:

^ט ע"י לעיל מדברי הספרי על קוסם: הוא שהגביא אומר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו, וע"י בגמ' פסחים נ"ב ע"ב: עמי בעצו ישאל

ומקלו יגיד לו – כל המיקל לו מגיד לו.

השיטה הטמאה והאמונה הכוזבת של "אנרגיה אוניברסלית"^מ (Universal Energy) או (Universal Intelligenc) - "כח האורה"^{מב} (Auric Energies) - "יין ויענג"^{מב} שהוא שיטה של עבויז וכפירה בהנהגת והשגחת הבורא בעולם (המבואר למעלה בעמוד כ"ג וכ"ד) - שהם מאמינים שכח זה הוא כח עצמאי אלוהי, המח' ומהווה והמנהיג את כל הבריאה והמציאות, ושיכולים להשתלט על הכח האלוהי הזה להמשיכו לפי פעולותיהם ומחשבותיהם, ולהתוודע ולפעול על ידו מה שרוצים, ולהושיע לעצמם ולזולתם בבעיותיהם ובמבוקשיהם, ובכל הנבראים, עפ"ל) - ענין ושיטת ה"טשאקרות"^{מב} (Chakras) (יסוד של אמונה טפילה מדתות עתיקות של הודו, אשר לפי שיטתם הטמאה מתאר את המקומות והנקודות שבגוף ששם כח האנרגיה הנ"ל יוצא ונכנס).

הטיפול - אופני הטיפול אף ששונים קצת אצל כל מטפל-מרפא (פראקטישאנער), בדרך כלל כולם פועלים ומטפלים בדרך אחד^מ, דהיינו: שאוחזים באבר מסויים של האדם שמטפלים בו ועד"מ בזרועו, ושואלים להכח הזה האם נותן רשות להתחיל לטפל בו (למי שואלים ולמי מדברים !! אם להאדם, לאיזה צורך שואלים, הרי הוא בא להמטפל למטרה זו), ומקבלים תשובה ע"י המוסקל (עפ"י התחזקותו וקישויו או חולשתו והתרפותו) הן או לא, ואם

^מ מופיע במחברת הטמאה "אדנונסד וואן ברעין" הנ"ל בכמה מקומות, בפרקים 12-1, 12-3, 2-1.

^{מא} שם במחברת הנ"ל פרק 10-1.

^{מב} שם במחברת הנ"ל פרק 12-2, והם מאמינים שהכח הזה מורכב משני בחינות, שעניניהם כעין חלש-חזק, זכר-נקיבה, אור-חשך, קר-חם וכדו', ושהיחס והמשקל בין שתי בחינות אלו משתנה תמיד או עלול להשתנות, ולהיות שצריכים ששני הבחינות יהיו בשיקול הראוי (באלאנסד) אי לכן אם יקרה שמאיזה סיבה וטעם, יאבד האדם או הכוחות שבו את השיקול הראוי, יגרום חולשה או חולי, ולפי דמיונותיהם הכוזבות יש בכוחו של המרפא-המטפל להחזיר השיקול הראוי ע"י פעולות בכח האנרגיה, עפ"ל.

^{מג} שם במחברת הנ"ל פרק 12-9.

^{מד} וזאת למודעי, שאופני הטיפול בדיוק ביררנו מכמה וכמה כתבים וחיבורים משלהם, וליתר בירור הופיע אצלנו אחד מראשי ומפורסמי המטפלים של "מוח אחד" מעיר מונסי, אדם חרדי המוני מודרני שניסה לשכנע אותנו שאין בזה שום חשש כי הכל פועל עפ"י הטבע והשכל. הלה למד את השיטה והטיפול ממקור ראשון ה"י, מהגויים בבית המינים הנ"ל בקאליפארניע, באופן שידיעותיו בזה הם מדויקים מאוד, והוא תיאר לפנינו במעמד כמה רבנים ופוסקים חשובים בישיבת בי"ד מיוחדת, את פרטי ואופני הטיפול כדלמעלה, וכן שלהם אלינו בכתב.

וכאן המקום לציין שהלה אישר לנו, שאכן לומדים שם להדליק נרות כחלק מהפעולות המסייעות לטיפול הנ"ל, וכאשר דרשנו ממנו הסבר ע"ז וגם הגדנו לו שלפי ספרי הפוסקים והיראים זה סימן טמאה, ענה לאחר זמן, שכבר תיקן את הדבר, עפ"י מה שנתוודע שאצל החסידים נהוג להדליק נרות לע"נ הצדיקים ביום הזכרון שלהם (יארצייט), וע"כ רכש לעצמו לוח שבו מפורט ימי הזכרון של הצדיקים, ומעתה בכל פעם שמדליק הנר מזכיר שם הצדיק שהיאצ"ט שלו באותו יום, (ומה קולע התשובה שענה לו ע"ז אחד מהפוסקים, שעוד הוסיף חטא על פשע בזה, שהכניס גם את שם ונשמת הצדיקים לפעולותיו הטמאות) איזה צחוק מכאיב לצערינו ולדאבון לבינו .

קונטרס אל תפנו

התשובה היא חיובית מתחיל לטפל בו, ואז מתחיל לפרט ולמנות את שנותיו וימיו מיום היותו עובר במעי אמו עד להיום, וכן מפרט מדות ותכונות והרגשות נפשיות שונות, ואז כביכול מרגיש באיזה גיל ותקופה עבר דברים שונים (דברים נעלמים ונסתרים שהמטופל בעצמו אינו יודע!! ואין ביכלתו לדעת), ושוב ביכלתו להגיד לו בדיוק מה הם הסיבות לבעיותיו, וכן גם מה שיעבור עליו בעתיד^מ.

ובמקרה שמצא בהטיפול, שהבעיות הם נפשיות והרגשיות, מתחיל לטפל עמו להוציאם ממנו, וזה נעשה בסיוע הדברים דלהלן: זריחה עם פנס על המצח . . . אחיזת ונענוע הראש לפנים ולאחור – הנגיעה בהמצח ועוד דברים מוזרים ובכללם הדלקת נרות^מ וציור של סמלים שונים (סימבאלס) שונים על כף היד^מ עם האצבע ועוד.

וכן ראוי להדגיש שאחד מהמטפלים הידועים והמפורסמים ממונסי הודה לנו שמטפל ופועל גם בלי נגיעה בהגוף^מ רק בהעברת הידים מעל הגוף^מ, וכן כתב המטפל הלז בפירסום (בפרסומו על הטיפול בחודש אב תשס"ד) שפועל עפ"י מה שמכנה "ענערדזשי באלאנסינג"².

^מ כן הגיד המטפל הלה ממונסי במעמד הרבנים שם, בעת שעשה דוגמת-טיפול עם אחד הרבנים אז, ובהמשך הטיפול אמר לו שבאחד מהשנים הבאים (הוא הגיד את התאריך המדויק) יהי לו בעיה וחולשה כך וכך, וכן שמענו מהרבה אנשים שהלכו לטיפול אצל אלו.

^מ כ"ז מפי המטפל ממונסי הנ"ל, וכששאלנו אותו על פשר הדברים, ענה לנו כדברים האלו: אני למדתי את זה בעת שלמדתי את חכמת הטיפול אצל מר "גורדון סטוקס" בקאליפארניע, ופעם אחרי לימוד ממושך הרגשתי עייפות גדול עד שלא יכולתי להחזיק את עצמי על רגליי (גמרא מפורשת לכאורה [ברכות ו.]), הני ברכי דשילחי, מינייהו, פ"י הברכיים העייפים היא מן המזיקים, כוחות הטומאה), והשכבתי א"ע על הארץ באין אונים, ואז עבר עלי המלמד גורדון סטוקס, וראה שאני חלש ועייף והדליק נר אצלי, ואז הרגשתי שזרמו לתוך גופי כוח וחיות חדש וקמתי על רגלי כאיש אחר . . . רח"ל, וד"ב.

^מ כן כתב אלינו המטפל הנ"ל ממונסי, והם דברים מוזרים שאין להם שום הסבר בטבע ושכל, ונפרט כאן מקצת הפרטים שכתב אלינו המטפל הנ"ל בזה, בכדי ליתן להקורא קצת מושג על מה אנו דנים, שכתב אלינו שהוא מצייר על כף היד של המטופל, (א) סמל של משולש (טריינגל) בתוך מרובע (באקס) שלפי דעתם המשובש מעורר את האדם להתנער ולצאת ממצבו . . . (ב) סמל של המספר 8 מושכב, שנקרא אצלם "אינפיניטי" (Infinity) (שפירושה אין סוף או בלתי מוגבל) ותוארה כזה ∞ , – ודא"ג ראוי לדעת שסמל זה כשלעצמו הוא סימן טומאה, כי סמל זה מופיע בהרבה ספרי מינים ואמונות ודתות טפילות, כחלק מהאמונות הטפילות, כמבואר בהרבה ספרי "אנציקלופדיה" שמאמיני דתות שונות משתמשים בצורה זו כסמל לאלקות) ולפי דמיונם זה מועיל להאדם לעזוב את דרכו בעבר ולהתחיל מחדש . . . (ג) סמל של עיגול ונקודה באמצעו, שלפי דמיונם מועיל להאדם לבנות בטחון עצמי ולהיות מעורב עם הבריות.

^מ וראה מה שמובא בשם הגאון הפוסק האדיר הסטייפלער גאון, בס' אורחות רבינו (ח"א דף ר"צ אות ד') שאסר פעולות כאלו ממש מדין כישוף, וז"ל שם: מאנגליה הגיע לארץ אחד שהי' מרפא את החולים במשמוש ידיים שהי' מעביר על גופם, ואמר לי מו"ר שזה כישוף, וסיפר לי על עוד אחד שהוא ג"כ מבשף וכו' עיי"ש, והדברים נוראים ומחרידים לענייננו.

קונטרס אל תפנו

ושוב שואל בפיו ואומר: האם הצלחתי בפעולתי, או שנעלמו ונסתתרו והתגנבו ממני כוחות לא-טובות. . . ומקבל תשובה על"ז ע"י פעולתו. . . ואם לא, חוזר ועושה את השטויות דלמעלה.

הבנת הטיפול לפי המחקר, השכל והטבע - כפי שהצהירו והודו הממציאים בעצמם, אין להטיפול של גילוי הבעיות שבאדם בדרך זה, שום הסבר בדרך הרפואה הטבעית והשכלית, רק עפ"י כוחות נסתרות ונעלמות (וכדלעיל, אנרגיה, אוארה, יין ויענג וכדו'), וכבר הארכנו בסתירות והוכחות לכל סוגי האמתלאות הכוזבות שמנסים המטפלים האלו להגיד בכדי לשכנע את ההמון שהטיפול הוא טבעי ושכלי, ובעיקר נוגע לכאן מה שכתבנו שם (עמו' ל"ט בראשו) שהעובדא שרבים מאלו פועלים ומטפלים גם ממרחק של אלפי מילין ומעבר לים, מוכיחה בהוכחה גמורה שאין להשיב עליי, שבהחלט אינו דבר מוסבר בטבע ושכל, וכן בכתבי הגויים המטפלים בתחבולה זאת מבואר להדיא שביכלתם לראות גם עתידות ועכ"פ למצוא אדם שנאבד אף בריחוק אלפי מילין וכן להתוודע על מהות גלגולים הקודמים, וא"כ הרי"ז סותר את היסוד שהכל נעשה רק ע"י דבר טבעי, שמרגישים בכח הענערדזשי היוצא מהגוף של האדם הנמצא לפניהם.

ההתלמדות להיות מטפל - ידוע שרוב המטפלים המקצועיים למדו את שיטת וחכמת הטיפול הלו אצל הגויים הטמאים הממציאים או אצל תלמידיהם, או מפי חוברותיהם וכתביהם הנפוצים בכל רחבי תבל ע"י אופני התקשורת שבזמנינו הפעקס, אי-מעיל, אינטערנעט וכדו', כי לפי דעתם (וכן ברור לפי ההגיון הפשוט), שלא יתכן להיות "מטפל מומחה" מבלי הבנת היסודות והשיטות וההסבר שמאחורי הטיפולים, ושם רואים וקוראים את רעיונות הכפירה והעבו"ז שלהם השייכים להבנת הטיפול.

פירוט מהאיסורים המבוארים למעלה, השייכים וקיימים בטיפול "מוח אחד" (וואן ברעין)

א) להיות שאין להטיפול והכח שמפעיל אותה, הסבר בדרך הרפואה הטבעית והשכלית, רק עפ"י כוחות נסתרות ונעלמות, הוא דבר שנאסר בהחלט להלכה ע"י גדולי הפוסקים והמשיבים מדורות שלפני פנינו מחשש קוסם קסמים וכו' אוו משום דרכי אמורי (המבואר בקונטרס דלמעלה עמו' ל"ב-ל"ג-מ"ה-מ"ו-מ"ז, עיי"ש שכן פסקו הפוסקים הוותיקים אבירי ההוראה הפנים מאירות, הגרש"ק, התשורת שי והשר שלום מבעלזא ז"ע, ואחריהם בזמנינו הפוסקים הוותיקים כבעל מנח"י ועוד).

ב) כפי המבואר למעלה באר היטב, אכן בנוי ומיוסד כל הטיפול והשיטה על רעיונות של כפירה בבורא עולם והנהגתו והשגחתו הפרטית בעולם, ודרכי עבו"ז עתיקות, (המבואר בקונטרס זה למעלה עמו' כ"ג

^{מט} כן הורה המטפל הנ"ל שהופיע לפני הרבנים, ולפי מה שכתבנו לעיל באריכות, אין לזה הסבר בטבע ושכל כלל וכלל, באופן שלפי דברי הפוסקים המובאים שם הרי"ז באיסור קוסם וכו' ובאיסור דרכי אמורי (עיי"ש במה שהבאנו בעמוד מ"ה ומ"ו מדברי הפנים מאירות ונכדו בעל פתחי תשובה לענין פעולה הנעשית שלא על הגוף).

³ עי' לעיל הערה מ"ב ושם מבואר.

קונטרס אל תפנו

וכ"ד), שחוץ מאיסור ההתרפאות מדברים כאלו (עי' לעיל בקונטרס זה, ובדרכ"ת יו"ד סי' קנ"ה סק"א בשם אביו הגה"ק בעל שם שלמה) ברור ופשוט שבין המטפל ובין הלקוח שלו נעשים קשורים ואדוקים ע"י הטיפול לרעיונות הכפירה והעבו"ז ולכוחות הטומאה, במחשבה, בדיבור או במעשה או בכולם.

ג) כפי המבואר להלן וכפי ששאלתי וחקרתי, לדאבונו רוב רובם של המתעסקים בפעולות אלו אף היותר חרדים – או יותר נכון החרדיות – למדו דברים אלו אצל גויים מאמינים בעבו"ז שונות, או מפי ספריהם וכתביהם וא"כ הרי כרוך בענין עוד איסורים חמורים, של אל תפנו אל האלילים, ולא תתור אחרי לבבכם זו מינות ועוד כמבואר היטב ברמב"ם הלכות עבודת כוכבים^{נא}, ועי' גם בדבריו בסהמ"צ ל"ת י' ומ"ז, ובספר החינוך מצוה שפ"ז^{נב}.

ד) עוד יש פרט בחשש עבו"ז מצד הממציאים הטמאים^{נא}, והוא לחוש שכוונתם להעביר על הדת^{נב}, (עי' שו"ת חת"ס יו"ד סי' ע"ו הו"ד בפ"ת יו"ד סי' קנ"ה סק"א ובדרכ"ת שם סק"א בשם אביו הגה"ק בעל שו"ת שם שלמה).

נא (עי' רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פ"ב הל' ב' וז"ל: ספרים רבים חברו עובדי כוכבים וכו') ומה מעשיה ומשפטיה, צונו הקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה וכו', ובענין הזה נאמר ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא אע"פ שאין אתה עובדה שדבר זה גורם להפנות אחריה ולעשות כמה שהן עושים שנאמר ואעשה כן גם אני.

ומה נוראים דברי קדשו להלן בהל' ג' וז"ל: וכל הלאוין האלו בענין אחד הן והוא שלא יפנה אחר עבודת כוכבים וכל הנפנה אחריה בדרך שהוא עושה בו מעשה הרי זה לוקה וכו', ועל ענין זה הוזכרה תורה ונאמר בה ולא תתור אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים, כלומר לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה וידמה שמחשבתו משנת האמת, כך אמרו חכמים אחרי לבבכם זו מינות ואחרי עיניכם זו זנות, ולא זו אע"פ שהוא גורם לאדם לטרדו מן העולם הבא אין בו מלקות.

נב וז"ל: ענין לאו זה שנמנענו שלא ניוחד מחשבותינו לחשוב כרעות שהם היפך הדעת שהתורה בניה עליה לפי שאפשר לבוא מתוך כך למינות וכו' ועובר על זה ויחד מחשבתו בעינינים אלו שזכרנו שמביאין האדם לצאת מדרך דעת תורתנו השלמה והנזקיה ולהכנס בדעת המהבילים הכופרים, רע ומר וכו', כל מי שהוא הולך בדרך זה עובר על לאו זה תמיד בכל עת עסקו במה שאמרנו.

ג) כפי האמור אחד מהממציאים של מות אחד "גורדון סטוקס" הוא אדוק לכפירה ושיטות של עבו"ז, והוא אחד מהעובדים על החבורת "טאטש פאר העלטה" [TFH] שעל השער שלה מופיע "תבנית יד" הסמל של העבודה זרה העתיקה "בודהא" [עי' במשנה מס' ע"ז מ"א. מצא תבנית יד וכו', הרי אלו אסורין, מפני שכיוצא בהן נעבד, וברש"י שם: תבנית יד לבדה הן עובדין]] ובתוכה מובאים כמה וכמה רעיונות של כפירה ועבו"ז.

יד בחבורת המינות שלו מייצג הממציא הנ"ל (דף 9-12) לפנות לאחד מגדולי המגדפות והמדיחות הכומרת "אליס ביילי" שהוא מראשי הכת הארורה "נוא עידוש" המסיתים ומדיחים לאמונות שונות של כפירה ועבו"ז עתיקות הינדואיזם ובודאיזם ועוד.

קונטרס אל תפנו

- כ"ז -

דין הרופאים שמרפאים בהעברת הידים על או מעל להגוף, וכגון "טערעפיוטיק טאָטש" או "הענדס אָן היללינג"

וכאן המקום להדגיש שלפי האמור כל הפעולות והתחבולות המופעלים בכח ה"ענערדזשי" הנידון לעיל באריכות, יש לחוש עליהם חשש זה של דרכי אמורי או כחות הטומאה של כפירה ועבו"ז, וכגון הנקרא "טערעפיוטיק טאָטש" או "הענדס אָן היללינג" דהיינו שמרפאים כביכול בהעברת הידים על הגוף בלבד, מכיון שלא ברור באיזה כח מרפאים ומה טיבם ומהותם וכנ"ל מדברי הפוסקים, (ורבים מאלו כבר נתברר עליהם או שהודו בעצמם שהם מאמינים בכוחות הכפירה של "ניווערסאל ענערדזשי" הנ"ל, או שהכח נמשך מהכח הרוחני שקיבלו איש מפי איש עד איזה כומר שקיבלה מן השמים אחרי תפלות ותעניות לפי דעתם המשובשת עפ"ל), ובמיוחד אותם שאף אין נוגעים בהגוף כלל, וכדברי הפוסקים שהבאנו דאז החשש גדול יותר, ואצ"ל אם הרופא הוא עכו"ם ממאמיני הדת, והוא מתפלל בשעת מעשה או שעושה דברים מוזרים כגון הדלקת נרות או מיני סממנים (וכדלהלן בארוכה מדברי הפוסקים), ויש לברר הדק היטב כל פעולה ופעולה לעצמה וכל רופא ומטפל (פראקטישאנער) לעצמו, האיך ומה ובאיזה כח מרפא.

- כ"ח -

חשש עבודה זרה החמורה, אם הוא גוי המתפלל בעת הפעולה

ואם הוא גוי ומתפלל יש עוד חשש הגובלת עם עבודה זרה החמורה, והוא מצד ההלכה של התרפאות מעכו"ם שיש חשש שמזכיר שם עבו"ז, המבוארת בשו"ע יו"ד סי' קנ"ה סעי' א' וז"ל: כל מכה וחולי שיש בהם סכנה וכו' אין מתרפאים מעכו"ם שאינו מומחה לרבים וכו' אבל אם בא לרפאותו בלחש מותר והוא שלא ידע שמזכיר שם אלילים אבל אם יודע שמזכיר שם אלילים אסור אפי' אם יודע שודאי ימות ואם הוא אפיקורוס אפי' סתם לחש אסור שודאי מזכיר שם אלילים עכ"ל.

וכפי המבואר בארוכה בשו"ת בצל החכמה (חלק ג' סימן ל"ט) שיובא להלן, יש לחוש אף בסתם עכו"ם שאינו כומר כשהוא מתפלל בשעת הפעולה, אף שאומר בעצמו שהוא מתפלל לה' (שכידוע רוב רובם של המאמינים מהם, הם אדוקים בנוצרות, וכדלהלן), וכאמור רבים מהם מתפללים ומדליקים נרות בשעת הפעולה.

- כ"ט -

איסור התלמודות מעכו"ם והקריאה בספריהם

והנה כפי ששאלתי וחקרתי, לדאבונו רוב רובם של המתעסקים בפעולות אלו אף היותר חרדים – או יותר נכון החרדיות – למדו דברים אלו אצל גויים מאמינים בעבו"ז שונות ועכ"פ בנוצרות, וא"כ הרי כרוך בענין

קונטרס אל תפנו

ההתלמדות מהם והקריאה בספריהם עוד איסורים חמורים, אל תפנו אל האלילים ועוד¹⁰, (עיי' רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פ"ב הל' ב' וז"ל: ספרים רבים חברו עובדי כוכבים וכו') ומה מעשיה ומשפטיה, צונו הקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה וכו', ובענין הזה נאמר ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא אע"פ שאין אתה עובדה שדבר זה גורם להפנות אחריה ולעשות כמה שהן עושין שנאמר ואעשה כן גם אני, ועיי' גם בדבריו בסהמ"צ ל"ת י' ומ"ז.

וראה דברים חמורים מאוד בענין זה גם בזוה"ק פ' וירא (דף ק' ע"א) שמזהיר מאוד שלא להסתכל בספרים שלהם (והמדובר שם אף בדברים שהם קרובים לדברי התורה) וז"ל (בתרגום מדויק ללח"ק¹¹):

¹⁰ וכאן המקום לעורר ולהתריע בקול זעקה על אותן האנשים החרדים הלומדים פעולות אלו אצל הגויים, או הנשים שלומדות אצל הגויות, ששמעתי מכמה מהם, שהעידו שהמורים הללו מלמדים עם המתלמדים אצלם יסודות אלו שהם כפירה גמורה בכורא עולם ובחידוש העולם ובהנהגתה ע"י הבורא בהשגחה פרטית, ובמיוחד שמענו עדות מכוונת מכמה נשים שלמדו דברים אלו אצל אשה אחת בשם ע. מ. הדרה באפסטיט נוא יארק, שהיא משתפת בתוך הרצאותיה את יסודות הכפירה האלו, וגם נותנת להם חומרי קריאה שונים שמוזכר בהם אותו האיש (ולאחרונה כאשר ראתה התנגדותם של כמה מהתלמידות לזה, מדלגת בעת הקריאה על קטעים אלו, באמרה: "כעת בלמדי לפניכם", נדלג על קטעים אלו).

וכן שמעתי מאחת מאשה חרדית אחת מרת ג. מפה ב"פ שקיבלה איזה עלים מהמכשפה הנ"ל, וצלצלה אלי לשאול על מהות הדברים הכתובים שם, ושם מוסבר ענין הענערדושי הנ"ל עפ"י יסוד האמונה של אנשי מדינת סין הנקראת Yang And Yin שהוא חלק מכללות אמונת הע"ז הנ"ל, ששמה טא-אי-זים, ויש להם סמל מיוחד לסמל את האמונה של שני כוחות הנ"ל "יענג ענד יין" שהוא עיגול שחציו לבן וחציו שחור, ובתוך חציו הלבנה יש נקודה שחורה, ובתוך חציו השחורה יש נקודה לבנה, וזה תוארה ☯, ולפי דעתם המשובשת כח ה"יענג" שהוא הלבן זורם מלמעלה מן השמים, ואלי' מקושרים הכוחות המאירים כגון השמש, האור, יום, אש, חום וכו', וכח השחור ה"יין" זורם מלמטה מן הארץ, ואלי' מקושרים החושך, הלילה, הלבנה, העננים, וכו', ועפ"י הכוחות הללו מתנהג כל העולם וכל הבריאה. נוכח גם המקום לעורר, שראיתי מדפיסים שמתמשים בסמל זה לפעמים, בלא יודעים שזה סמל של ע"ז, להיותה מצוי בין ה"בולעט"ס על מכוונת הקאמפיוטערן.

¹¹ וזה לשונו בשלימותו ככתבו וכלשונו: א"ר אבא יומא חד אערענא בחד מתא מאינן דהוו מן בני קדם ואמרו לי מההיא חכמתא דהוו ידעין מיומי קדמאי והוו אשכחן ספרין דחכמתא דלהון וקריבו לי חד ספרא וזהו כתיב ביה דהא כגוונא דרעותא דכ"נ איכוך ביה בהאי עלמא הכי אמשיך עליה רוח מלעילא כגוונא דההוא רעותא דאתדבק ביה אי רעותיה איכוך במלה עלאה קדישא איהו אמשיך עליה לההיא מלה מלעילא לתתא לגביה, ואי רעותיה לאתדבקא בסטרא אחרא ואיכוך ביה איהו אמשיך לההיא מלה מלעילא לתתא לגביה וכו', אמנא לון בני קריבא דא למלין דאורייתא, אבל אית לכו לאתרחקא (מגו) מאינן ספרין (אלין) בגין דלא יסטי לבייכו לאלין פולחנן ולכל אינן סטרא דקאמרו הכא דילמא ח"ו (לא) תסטון מבתר פולחנא דקודשא בריך הוא דהא כל ספרים אלין אטעיין לון לבני נשא בגין דבני קדם חכימין הוו וידעת דחכמתא דא ירתו מאברהם דיהב לבני פלגשים דכתיב (בראשית כ"ה) ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קרמה אל ארץ קדם, ולבתר אתמשכו בההיא חכמה לכמה סטרא, אבל זרעא דיצחק חולקא דיעקב לאו הכי דכתיב (שם) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק דא חולקא קדישא דמהימנותא דאתדבק ביה אברהם ונפק מההוא עדבא ומההו' סטרא יעקב מה כתיב ביה (שם כ"ח) והנה יי נצב עליו וכתיב ואתה יעקב עבדי וגו' בגיני כך בעי ליה לב"נ לאתמשכא בתר קודשא בריך הוא ולאיתדבקא ביה תדיר דכתיב (דברים י') וכו' תדבק.

קונטרס אל תפנו

א"ר אבא יום אחד פגשתי בעיר אחת מאותם שהיו מן בני קדם, ואמרו לי מאותה החכמה (של הסט"א, שהיו יודעים) מהחכמות של הימים הקדמונים, (והם החכמות ושמות הטומאה אשר מסר אברהם לבני הפלגשים וישלחם אל ארץ קדם, כדמפרש להלן), ונמצאו שם ספרים של החכמה שלהם והגישו אלי ספר אחד, והי כתוב בו כי במה שרצון האדם מכוין בו בזה העולם, כן ממשיך עליו רוח מלמעלה, כעין אותו הרצון שנתדבק בו, אם רצונו נתכוין בדבר עליון קדוש, הוא ממשיך אותו הדבר מלמעלה למטה אליו, ואם רצונו להתדבק בסטרא אחרא ונתכוין בו הוא ממשיך אותו הדבר מלמעלה למטה אליו וכו', אמרתי להם, בניי, קרובים דברים אלו (שבספר זה) לדברי תורה, אבל יש לכם להתרחק מאלו הספרים, כדי שלא יטו לבבכם לאותם העבודות, ולכל אותם הצדדים (של הסט"א) שנאמר כאן, שמא ח"ו תסורו מאחרי עבודת הקב"ה, כי כל אלו הספרים הטעו את בני האדם, לפי שבני קדם היו חכמים, וירושת חכמה זו ירשו מאברהם שנתנה במתנה לבני הפלגשים, דכתיב (בראשית כ"ה) ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם, ואח"כ נמשכו בחכמה זו לכמה צדדים של טומאה, אבל זרעו של יצחק חלקו של יעקב אינו כן, דכתיב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, זהו חלק הקדוש של האמונה שנתדבק בו אברהם, ויצא מאותו הגורל ומאותו צד הטומאה, יעקב מה כתוב בו (שם כ"ח) והנה יי נצב עליו וכתוב ואתה יעקב עבדי וגו', ולפיכך צריך האדם להיות נמשך אחר הקב"ה ולהתדבק בו תמיד, דכתיב ובו תדבק ע"כ.

- ל' -

חילול השם נגד הגויים המאמינים

ועוד יש בזה גם חילול השם גדול איום ונורא נגד הגויים, שרבים מהדתיים שבהם שמאמינים בבורא עולם, יצאו חוצץ נגד דברים אלו בכל תוקף ועוז, להיותם מכירים שיש בהם כפירה באחדות הבורא, ולדוגמא ידוע שכמה מהנוצרים מתריעים נגדם, ובמיוחד ידוע ש"הלוטערן טשוירטש" אסרה פעולת הדאוזינג עם הפענדיולום, בתור כפירה בדיבור הראשון מעשרת הדברות¹¹, וא"כ פשוט וברור שכאשר רואים לשומרי תומ"צ ומאמינים בה' מתעסקים בדברים אלו, נחשבים בעיניהם כחוטאים נגד ה' וכופרים באמונתו, וכמובן זה חילול השם נורא.

- ל"א -

רפואה ע"י מאמיני הדת או כומרים – וואנדע"ר הייליג Wonder Healing

הנה נשאלתי מכמה אנשים על רפואות שונות (כדורים ונוזלים) המיוצרים או מיובאים ע"י רופאים מאמינים, שכותבים על בקבוקי התרופות שהם תרופות צמחיות אך תועלתם ופעילותם הוא גם ע"י תפילות לה'

¹¹ כמובא במחברת The Divining Rod עמ' 7 שמארטין לוטער בשנת 1518 למספ', כלל את ההשתמשות בפעולה זו בכלל הדברים שהם עבירה על הדיבור הראשון מעשרת הדברות.

קונטרס אל תפנו

שמתפללים באמצע הלילה וכו', או שמתפללים אל החיות שבתוך הצמחים (וזה מצוי ביותר בתרופות הנקראות "וויילד קרעפט").

הנה בשו"ע יו"ד סי' קנ"ה סעי' א' כתי' וז"ל: כל מכה וחולי שיש בהם סכנה וכו' אין מתרפאים מעכו"ם שאינו מומחה לרבים וכו' אבל אם בא לרפאותו בלחש מותר והוא שלא ידע שמזכיר שם אלילים אבל אם יודע שמזכיר שם אלילים אסור אפי' אם יודע שודאי ימות ואם הוא אפיקורוס אפי' סתם לחש אסור שודאי מזכיר שם אלילים עכ"ל.

הנה מבואר דדוקא בבא לרפאותו בלחש יש חילוק בין סתם עכו"ם לבין אפיקורוס שהוא מין, אבל אם בא לרפאותו שלא ע"י לחש, מין ושאר עכו"ם שווים, דכל שהוא מומחה לרבים מותר להתרפאות אפי' ממין ובשאינו מומחה לרבים אסור אפי' משאר עכו"ם, וכן מבואר להדיא בר"ן (ע"ז כ"ז: ד"ה ואיכא) וברא"ש ושאר פוסקים מובא בב"י (סי' קנ"ה ד"ה וכל מה) וכ"כ להדיא גם הטור (שם), דמין להתרפאות ממנו ע"י סם דינו כשאר עכו"ם.

נמצא דאם לא הי' מזכיר שום לחש או שם ה' הי' מותר להתרפא ע"י תרופותיו, אפי' אם אנו יודעים שהוא מהמאמינים ויתכן שמאמין בנוצרות, אך מכיון שמזכיר ענין אמונה בה' יש לברר דינו, ועוד יש מקום עיון מה הדין אם מרפא ע"י לחש או הזכרת שם ה' ביחד עם סם, ונחזי אגן.

- ל"ב -

דין המאמינים בנוצרות אם הם בגדר מין הנזכר בדינים אלו

וטרם כל ראוי להקדים דין המאמינים בנוצרות אם הם בגדר מין הנזכר בדינים אלו, והנה על לשון השו"ע שכת' ואם הוא אפיקורוס אפי' סתם לחש אסור שודאי מזכיר שם ע"ז, כתי' הבאה"ט שם סק"ד וז"ל: פי' מין אפי' הוא מומחה לרבים, הרא"ש, וכת' ע"ז בדרכ"ת שם (אות ט') וז"ל: דע דתיבת מין שנוכר בש"ס ופוסקים, ר"ת מיתלמידי יישו נוצרי, והביא שם מספר דיני דחיי מהכנה"ג (לאוין מ"ה דף מ"ט ע"ג) שכתב, דסתם מין דרכו לרפאות בשם רבו ישו, וכמו שאנו רואים המינים שבזמנינו, שבכל עת ורגע כל דיבורם מאמונת הנוצרי ומדפיסים ע"ז ספרים וספרי מינים להחזיק אמונתם, ובכל דף מזכירים את ישו הנוצרי, ועליהם נאמר הרחק מאלי [מעליך] דרךך ואל תקרב פתח ביתה, ואסור להנות מהם שום הנאה בעולם עי"ש, עכ"ל.

(ואנחנו כבר הארכנו בדין מאמיני הנוצרות בזה"ל בקונט' "התייחסות לגויים בזמנינו", והבאנו שם מחלוקת הפוסקים האחרונים והקדמונים לענין מאמיני השילוש (הנוצרים) אם הם בכלל עובדי ע"ז או לא, דהפוסקים המובאים שם בארוכה, ה"ה השערי אפרים סי' כ"ד והמעיל צדקה סי' כ"ב והנודע ביהודה (תשו' מבהמ"ח) מהדו"ת יו"ד סי' קמ"ח ד"ה והנה וכו', פסקו שיש להם דין עו"ז, וכן דעת הפמ"ג ביו"ד סי' ס"ה שפי"ד סוסי"ק מ"ה ובאו"ח שם בא"א סק"ב, וכן דעת החת"ס בהגהותיו לאו"ח שם שהביא דברי הפוסקים וסיים עלה "והעיקר דבי"ע נהרג על עבודת השיתוף", וכ"פ

קונטרס אל תפנו

בשו"ת בית יהודה חיו"ד סי' ה', וכן תפס להלכה בשו"ת בית רידב"ז ח"ב יו"ד סי' מ"ג, ועוד הבאנו שם דבאמת כדבריהם כן מבואר גם ברמב"ם ה"ל מ"א פ"א ה"ז (שהושמטו מדפוסים שלנו ע"י הצענזור, וע"י במהדו"ש פרנקל שהותזרה הנוסחא הישנה למקומה) וז"ל שם לענין איסור הנאה מ"ן נסד: וכן כל גוי שאינו עובד ע"ז כגון אלו הישמעאלים י"ן אסור בשתי"י ומותר בהנ"י, וכן הורו כל הגאונים, אבל הנוצרים עובדי ע"ז הן, וסתם י"נ אסור בהנ"י, ובכ"מ שם כתי הנוצרים ע"ז הן, פשוט הוא, וכ"כ בפירוש המשניות ריש ע"ז וז"ל: האומה הנוצרית לכל שינוי כתותיהם כולם עובדי ע"ז, ונוהגין עמהם בכל התורה כדרך שנוהגים עם עובדי ע"ז, ע"כ, ועפ"י הרמב"ם האלו החמיר בעל שו"ת מנח"א בכמ"ק לגבי כמה דינים בנוצרים,

אך לעומת זה הבאנו שם דעת פוסקים אחרים שלא נקטו כן להלכה, ודעתם שאין הנכרים מצווים על ע"ז בשיתוף, עיי"ש שהבאנו דברי הפ"ת ביו"ד סי' קמ"ז סק"ב הסובר כן, וכן הביא מספר משנת חכמים ריש הלכות יסוה"ת סוף לאו א' שהביא דהגאון מהור"ר ישעיה בערלין זצ"ל מברעסלא כתב אליו בדבר זה והאריך בעוצם ידו דאין ב"ע מזהר כלל על השיתוף וגם הוא ז"ל השיב לו באריכות וגוף הפלפול שה"י ביניהם לא נזכר שם עכ"ל, וכן דעת היעב"ץ במור וקציעה ר"ס רכ"ד עיי"ש שכת' שאין עובדי ע"ז מצווים על השיתוף "וכל ע"א שבח"ל אינו אלא שיתוף", וכ"כ גם בשאילת יעב"ץ ח"א סי' מ"א וז"ל: באומות הללו שהם בעלי דת ודין, ומאמינים בבורא עולם ומנהיגו משכיר ומעניש וכמה עיקרים נאותים, אע"פ שאיוו לאלוהות הרבה, הם אינם מצווים על זה כמ"ש רז"ל בן נח אינו מצווה על השיתוף (וכה"א אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים אע"פ שהוצרכו הזקנים לבטל תרעומתם) עכ"ל וכן דעת הגאון בעל ישועות יעקב לאו"ח סי' קנ"ו, [עיי"ש שהביא רא"י נפלאה לזה מדברי הגמ' סנהדרין ס"ג ע"א]].

- ל"ג -

דברי גדולי המשיבים על שאלה כעין זו

והנה פוסקי זמננו דנו מלפני כמה שנים על שאלה מעניינת, אשר מזה יש לפתור גם נידון שאלתינו, ונמצאים ע"ז תשובות בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' פ') ובשו"ת בצל החכמה (ח"ג סימן ל"ט), ונעתיק השאלה כפי שמציגה בשו"ת בצה"ח שם:

הרופא הכומר מעיר מאניללא מרפא כל חולאים, עושה ניתוחים בלי סכין באצבעותיו היחפים וכבר ריפא אנשים לאלפים בדרך זה והכל בלי כל מכשירים או סמי רפואה רק באצבעותיו היחפים כאמור, וגם אחר הניתוח הוא מחבר את החתך ע"י שמעביר אצבעותיו על מקום החתך איזה פעמים ושוב אינו ניכר אפי' שריטה אחת, הוא דבר שאינו ניתן להיאמן אבל עובדא היא, - והשאלה היא אם מותר לחולה מסוכן ל"ע להתרפאות מאותו כומר היות וכל עשיותיו הן נגד הטבע ומחשש שהוא מזכיר שמות עכו"ם אפשר דאסור כמפורש ביו"ד רס"י קנ"ה דאפי' פקו"נ אינו דוחה ע"ז, אבל כומר זה אינו ידוע אם משתמש באמת בשמות ע"ז או בכישוף, אדרבה אינו מדבר על לב החולה כלום משום אמונה רק אומר שצריך להאמין בא' שרופא נאמן הוא ומע"כ מביא מתשו' דבר שמואל סי' שני"ט שאוסר בנדונו, אבל יש לחלק בין נדון הדב"ש לנד"ד ע"כ בקשתו להודיעו, חו"ד העני', אם מותר לחולה מסוכן לילך להתרפאות אל הכומר ההוא, ע"כ תוכן שאלתו דמר, - למרות בקשתו לא מהרתי להשיב כי פג לבי מלהאמין, ואם כי מעכ"ת כותב כי עובדא היא, ודאי שלא

קונטרס אל תפנו

ראה הדברים במו עיניו רק כך ספרו לפניו ואין הדברים נכנסים באוזניו, ומ"מ להוציאו בלא כלום אי אפשר והריני רושם לו את אשר אתי בזה וכו' ע"כ.

והנה במשך התשו' שם מביא ראיות מלשונות הפוסקים דאם בא לרפאותו ע"י סם ומזכיר גם לחש, דדינו כמרפאהו ע"י לחש בלבד ואסור במין אפי' בסתם לחש ובשאר עכו"ם בידוע שמזכיר שם ע"ז, כן הוציא שם מדברי התוס' בע"ז כ"ז: ד"ה שאני שהקשו על הא דמסיק בגמ' שם, דלהכי אין מתרפאין מן המינין משום מינות דמשכא, והא ר"א קיבל סמא מן יעקב מינאה ותי' וז"ל, דאף במינים לא אסרו אלא ברפואה שמזכיר בה שם עכו"ם ואומר שהעכו"ם מועלת לכך וכו' ע"כ. ולא הזכירו כלל דלכן קיבל ר"א סמא ממין לפי שע"י סם מותר, מוכח שאין זה עיקר ההיתר, אלא מה שאינו מזכיר שם עכו"ם. מעתה לפי"מ דקיי"ל דבמין גם בסתם לחש אסור דודאי מזכיר שם ע"ז, ה"ה בבא לרפאותו בסם ובלחש שאסור, וכן הוכיח גם מדברי בספר התרומה (סי' קנ"ג) שכו', מן המינין אסור להתרפאות שום חולי מהם משום שמזכירין לחש של עכו"ם וכו' והשתא לא תקשי הא דאמר בתר הכי ר"א רמא לי יעקב מינאי סמא בשוקי', שלא נתן לו ולא לחש לו שום דבר מעכו"ם עכ"ל, ולשון זה מורה שההיתר הוא משום דרק סם הי' ולא ע"י לחש כלל, ומוכח דע"י סם ולחש ג"כ אסור כמו ע"י לחש לבד.

וכן הביא מדברי הריטב"א (ע"ז כ"ז: ד"ה לא) שכו' דמעיקרא ס"ד כי אעפ"י שנקרא על שם ע"ז כיון שע"י סם הוא אין כאן מקום ע"ז שהכל יודעין שהסם הוא המרפא ואפי' הי' מזכיר לחש דברי נפח ואבטלה הן ופרקינן דשאני מינות דמשכא, וכיון שהוא מתפאר בע"ז משכא (נראה דכן צ"ל. ומש"כ שם משכח ט"ס הוא) שיהא העולם תולדי בה כנ"ל וכו' עכ"ל, הרי דבסם ולחש אסור להתרפאות ממין כמו שאסור ע"י לחש לבד.

וכן הוכיח שם דכשמזכיר לחש ואינו מזכיר בו שם ע"ז אבל מזכיר בו שם ה', דאסור להתרפאות ממנו, דכיון שהוא מין ואדוק בע"ז מסתבר דכי קא מזכיר שם ה', על ע"ז שלו הוא מתכוון, עיי"ש שהביא כמה ראיות לדבר מכמה דינים שנאמרו לענין מין, והם, מדין דמתני' (ברכות נ"א ב) ועונין אמן אחר ישראל המברך ואין עונין אמן אחר כותי המברך עד שישמע כל הברכה כולה ע"כ, שיש שם שני פירושים ברבינו יונה, ומבואר דלשני הפירושים עכו"ם שמזכיר שם ה' אמרינן דודאי לע"ז נתכוון רק כשגומר כל נוסח הברכה פליגי.

ובמין שכל מחשבתו לע"ז, מבואר ברמב"ם (פ"א מה' ברכות הי"ג) וכ"ה בטור ושו"ע (או"ח סי' רט"ו סעי' ב') דאפיקורוס אין עונין אחריו אמן. ועיי' בשו"ע הרב (שם סעי' ב') שכו' בנכרי שאין עונין אחריו אמן א"כ שמע כל הברכה מפיו ואילו במין כ', אבל אחר מין דהיינו האדוק לע"ז אסור לענות אמן אפי' שמעו כל הברכה מפיו ע"ש. הרי דמין שהזכיר שם ה', תלינן דלע"ז מתכוון אפי' כשבירך בנוסח הברכה שתקנו לנו חז"ל וא"כ מכש"כ כשמזכיר שם ה' בתוך דברי עצמו, דאמרינן דלשם ע"ז נתכוון.

קונטרס אל תפנו

וכן יש עוד ראוי מדין שחיטה ע"י מין המבואר בסי' ד', וכן מדין ס"ת שכתבו מין ישרף ב גיטין מ"ה, ופרש"י מין האדוק בעכו"ם כגון כומר, ישרף, דודאי לשם עכו"ם כתבו ע"כ.

נמצא דבנד"ד שמזכיר שם ה' יש איסור מצד דאנו אומרים שכוונתו לע"ז, וכ"ה לפי"ד הכנה"ג המובא בדרכ"ת כנ"ל.

(ואף שבשו"ת הנ"ל מסתפק דאפשר דהמינים שבזמנינו אין דינם כדן המינים שבימי רבותינו חכמי הש"ס (עיי"ש שהביא מדברי התבו"ש (סי' ב' סק"ג) שהאריך בראיות מכמה מקומות להקל ומסקנתו להתיר בהנאה שחיטת מין בדיעבד במקום הפסד, ועיי' שו"ת מהר"ם שיק (חאו"ח סי' ס"ו) מש"כ בדברי התבו"ש אלו, ועיי' ערוך השלחן (יו"ד סי' רפ"א סעי' ב') לענין ס"ת שכתבו מין שהזכרתי לעיל (אות ה') דמבואר בש"ס ובשו"ע (שם) דישרף, וכי דבזה"ז לא ישרף רק יגנו כדן כתבו עכו"ם שאינו מין ע"ש, אעפ"כ סיים דצ"ע למעשה וגם להקל אין בידו, וכל דבריו בזה הם להלכה ולא למעשה וכו' עיי"ש).

והנה בשו"ת בצה"ח הנ"ל מאריך בתשובה ארוכה וערוכה ונפלאה בכל פרטי הדין, ולאריכותה נעתיק תמצית הדינים שהעלה, שכפי שאנו רואים כהיום הם נחוצים למעשה, וז"ל בסוף התשובה:

העולה להלכה: (א) בא לרפאות ע"י סם ולחש, דינו כמרפא ע"י לחש בלבד ובמין אסור אפי' בסתם ובשאר עכו"ם בידוע שמזכיר שם ע"ז (אות ב'). - (ב) מין ובא לרפאותו בלחש ואומר שאינו מזכיר שם ע"ז, נראה דמותר להתרפאות ממנו. ומכש"כ כשיש ישראל בקי באותו לחש וידוע שאין בו שם ע"ז (אות ג'). - (ג) כשמזכיר לחש ואינו מזכיר בו שם ע"ז אבל מזכיר בו שם השם, במין אסור להתרפאות ממנו ובשאר עכו"ם תלי' בפלוגתא (אות ד' ה'). - (ד) מין שבא לרפאותו ואינו מזכיר שום לחש וגם אינו משתמש בסם אלא עושה מעשים שא"א ליחס להן רפואה טבעית, מותר להתרפאות ממנו בחולי שיש בו סכנה (אות ו'). - (ה) כשגוי אומר לישראל, השם או האלקים יעזרך או יצילך, לא יענה אחריו אמן ומכש"כ כשאומר אלהינו או אדונינו יעזרך או יצילך, אבל כשאומר, אלקיך או אדוניך יצילך יענה אחריו אמן (אות י'). - (ו) מין האומר בשעה שהוא שוחט, כי שוחט כאשר צוה השם, שחיטתו אסורה בהנאה (אות ה').

והנה כאמור גם בעל שו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' פ') דן בזה, והוא האריך דיש לדון בזה משום ג' חששות, (א') משום דרכי האמורי, שמקורה בשבת ס"ז ע"א במתני' וגמ' שם, ובשו"ע (או"ח סי' ש"א סעי' כ"ז) (דאיתא שסו"ל, יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב בין בחול בין בשבת ואין בו משום דרכי האמורי, וכן בכל דבר שהוא משום רפואה, אבל אם עושה מעשה ואין ניכר משום רפואה אסור משום דרכי האמורי, אבל כל לחש מותר, ולא אסור אלא באותם שבדקו ואינם מועילים, ויש מי שחושש בכל קמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי, (ב') משום כשוף, והמה שתים שהם אחת, דגם דרכי האמורי המה אשר הוציאו האמורים מצד כחות הכוכבים וצורתם וכו' כמבואר בפוסקים. (ג') משום מזכיר שם ע"ז, ובכל אלו מאריך באריכות דברים.

קונטרס אל תפנו

ועי"ש שבתוך דבריו הביא גם דברי הכנה"ג הנ"ל לענין מינים המאמינים בנוצרות, (ובסוף התשו' הוסיף עוד שנתוודע לו עפ"י מכתב מרופא זה, שגם רופא זה הוא מכת המאמינים בנוצרות, ואמר על זה כמה גדולים דברי החכמים דאסור להתרפאות מכומר בשלא בדרך הטבע אפילו בפק"נ דכל מעשיהם לעי"ז כנ"ל), וכע"ז הביא משו"ת דבר שמואל שצריכים לחשוש שכל הגלחים והכומרים בזמן הזה כמינים הם חשובים לדון סתמן כפירושן דודאי מזכירין שם ע"ז, דבשו"ת דבר שמואל (סי' שני"ט) כתי' וז"ל שאלה: אם מותר לדרוש בעד החולים וכו' אל הכומרים המשרתים את הרוחות בהזכרת שמות ע"ז ואליליהם, תשובה: עת לעשות וכו' על אותו הבחור המצטער בחולי הנכפים וכו', ודורשים קרוביו אם מותר לחתור לו רפואה תעלה ע"י הגלחים הכומרים ההולכים כפעם בפעם לקראת לחשים בהזכרת שמות אליליהן וכו', ומלאתי את דבריו בשכבר לשעבר נדרשו פה על שאלה כזאת לא א' ולא שנים, של כת קודמין היא, וגמרנו להשיב לשואלנו כדברי בעל הטורים (יו"ד סי' קנ"ה), שעם כי לענין דין הדרישה במכשפים ודרכי האמורי במקום ספק נפשות יש מן הפוסקים דנין להקל, ובכללם המהרש"ל וכו', מיהו היכא שמתעסקים בדרכי ההשבעות והזכרת שמות הענבים ואלילין לא מצינו חולק לדברי הטור הנזכר המובאים גם בהגמ"ר (פ"ב דע"ז), שאסרו מטעם הכלל הגדול בכל מתרפאין בסכנת נפשות חוץ מע"ז וכו' ואביזריהו שעליהן נאמר יהרג ואל יעבור וכו', וכל הגלחים והכומרים בזמן הזה כמינים הם חשובים לדון סתמן כפירושן דודאי מזכירין שם ע"ז, ורופאי אליל כולם לא יועילו ולא יצילו כי תוהו המה וכו', וכדאי הוא זכות ההרחקה הזאת לכוונת קדושת ש"ש ואחדותו לבטל כל המאורעות וכו' כי כל העמים וגוי' ואנחנו בשם א' נזכיר, ובתפילתנו אליו נעתיר וכו' עכ"ל.

- ל"ד -

תמיהה ופליאה גדולה על דברי הבנין ציון, מדברי השו"ע והפוסקים באו"ח סי' ש"א

ובהמשך התשו' מתמה על דברי הבנין ציון הנ"ל, שכת' בתו"ד וז"ל, ולכן נלע"ד אפילו לו יהי כן שאין למצוא מפתח כלל איך בדרך הטבע יהי שינוי גדול בכל הענינים ע"י פעולת המאגניטיזירען, עם כל זה אין אנו צריכין להרחיק ולחוש שמכחות הטומאה נעשה, שהרי לפי המבואר בפוסקים ונפסק בטוש"ע (סי' קנ"ה), מותר להתרפאות ע"י לחש מע"ז כשאינו בודאי שמזכיר שם ע"ז על הלחש, ושאינו כומר לע"ז דכומר ודאי מזכיר שם ע"ז, אבל בספק שרי וכו', ואפילו להתרפאות ע"י כישוף יש מהפוסקים שמתירים, וגם האוסרים מתירים עכ"פ ביש סכנת נפשות כמבואר בש"ך (יו"ד סי' קע"ט) וכו', וגם משום תמים תהי' אין לחוש דכל שעושין משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, אף שהם דברים שאין להם מבוא בטבע, כש"כ שאין חשש להתרפאות ע"י דבר המאגניטיזירען אשר העוסקים בו אומרים שהוא נהוג עפ"י הטבע וכו' עכ"ד הבנין ציון.

ע"ז תמה וז"ל: ופליאה גדולה על השמטתו את כל המבואר בש"ע ופוסקים (או"ח סי' ש"א) הנ"ל, אשר משם יש לראות שכמה דברים בלחשים אשר לא ידעו מקורם תלוי באשלי רברבי, ובפרט היוצאים מהגוים אף בסתם עכו"ם, ולשיטת המחמירים צ"ל מה דמבואר שם (בסי' קנ"ה) כמו שמחלקים המה בין לחשים ללחשים.

קונטרס אל תפנו

ובסוף התשוי מסיק וז"ל: סו"ד בנוגע לשאלתו להתרפאות מאת הכומר שלא בדרך הטבע, הכל מודים דאסור אפילו בסכנת נפשות, ובסתם עכו"ם צריך עוד עיון גדול למעשה מכל אשר הזכרתי לעיל, ויש להתיישב הרבה בהגיע לתור הלכה למעשה, והרופא חולים ישמור אותנו שלא יצטרכו ח"ו לכל זה, ועי' בעה"ש שם שסיים בזה"ל והדבר הברור בזה תמים תהי' עם ד"א ואין להשתמש אלא ברופאים מומחים ובתפילה לד' ובצדקה שזה ודאי מועיל עכ"ל.

ושוב ראיתי שכתב בסי' מדרש פנחס, שהרה"ק מהר"פ זלה"ה מקאריץ הקפיד מאד על אותן ההולכים להתרפאות מן הקדר ומן הגוי, וכ"פ שמעתי ממנו שהי' מקפיד מאד על הנ"ל, אפילו ליקח עשבים מן הגוים ואפילו מן הנשים כי הוא מלא כשפים, ואמר שהנשים שמקבלים רפואות מן הנ"ל שהוא מויק לבניהם ולבעליהם ופעם א' אמר המבלי אין א' בישראל וגו', וגם אמר שא"א שיעשו שום רפואה כלל, ושמעתי בשמו שכן הוא דרך רפואתם שמכניסים באדם טומאה גדולה ח"ו ומחמת זה בורחת החולשה או הטומאה אחרת ר"ל ואח"כ מתגברת ח"ו עד מאד הרחמן יצילנו, ופ"א אמר שהנשים שמקבלים רפואות מן הנ"ל שפניהם משתנות לפי ראות עיני עכ"ל.

- ל"ה -

רפואה ע"י היפנאטיזם

הנה כאמור לעיל, בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' ס"ז) דן בזה ומסיק להיתר^{יח}, אך כבר הבאנו שבשו"ת מנח"י חולק בדברים של טעם על היסוד שהעמיד הבנין ציון דאף באופן שאין למצוא מפתח להפעולה בדרך הטבע

^{יח} ח"ל שם: שאלה - איש צדיק וחשוב נפל למשכב ויעצוהו לבקש תרופה ע"י הפעולה שקורין מאגניטיזירען שעל ידי הפעולה זו נעשה החולי כישן בלי הרגשה ועוד כפי הספור נעשה שינוי גדול בחולי שנהפך לאיש אחר ומספרים נפלאות שמחוץ שינה יודע מה שנעשה ברחוק מאוד ממנו ומספר מה שנעשה בחדרי חדרים וכדומה. אכן בשביל זה לב הצדיק מהסס אם יתעסק בדבר זה שגראה לעין שפועלים בזה כחות רוחניות חוץ לטבע ויש לדאוג שח"ו יש בזה פעולות כחות הטומאות אשר כל שומר נפשו ירחק מהם ואחרי אשר הצדיק על פיו דמר נ"י ילך לכן יורנו רבנו מה דינו.

חשובה - שאלתי את פי חכמי אה"ע מה דעתם בפעולת המאגניטיזירען אם יש בו ממש בשינוי הטבע כמו שמספרים או לא ומצאתים בדעות חלוקות יש שאמרו שהכל הבל וכזב ואין נעשה שינוי כלל רק שנתעלה כח המדמה של החולה עד שחושב כאלו רואה נפלאות ויש מהם שאמרו שאמת נעשו מראות נפלאות אשר בודאי יש להם מקור ודרך בטבע אבל עוד נעלם ממנו כל ענין הדברים ורק מעט יש לקרב אל השכל איך אפשר שיהי' לטבע מהלך בין המראות האלה. ולכן לענ"ד אפילו לו יהי כן שאין למצוא מפתח כלל איך בדרך הטבע יהי' שינוי גדול בכל הענינים ע"י פעולת המגניטיזירען עם כל זה אין אנו צריכים להרחיק ולחוש שמכחות הטומאה נעשה שהרי לפי המבואר בפוסקים ופסק בטוש"ע י"ד (סי' קנ"ה) מותר להתרפאות ע"י לחש מעע"ז כשאינו בודאי שמזכיר שם ע"ז על הלחש וכשאינו כומר לע"ז דכומר ודאי מזכיר שם ע"ז אבל בספק שרי והרי בלחש ודאי אין מבוא לטבע שיפעל על החולי ואעפ"כ אין חוששין שמא מרפא ע"י כחות הטומאה אלא תלינן שיש הרבה עניני טבע שנעלמו עדיין ממנו ולמה נחוש יותר בענין מאגניטיזירען שעכ"פ העוסקים בו מאמינים שנעשה ע"י הטבע ולא ע"י פעולות רוחניים ואפילו להתרפאות ע"י כשוף יש מהפוסקים שמתירים וגם האוסרים מתירים עכ"פ ביש סכנת נפשות כמבואר בש"ך י"ד רס"י קע"ט וכן מצאנו בר' יוחנן שהניח עצמו להתרפאות ממטרונותא נכרית אף שלא ידע איזו רפואה עושה לו כנראה בע"ז (דף כ"ח) ולא חשש שמא תרפא אותו ע"י כחות הטומאה וגם משום תמים תהי' אין לחוש דכל שעושין משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי אף שהם דברים שאין להם מבוא בטבע בש"כ שאין חשש להתרפאות ע"י דבר המאגניטיזירען אשר העוסקים בו אומרים שהוא דבר נהוג ע"פ הטבע אף שעדיין לא באו עד המקור לידע הענין על בוריו והרי אין לתמו' על זה שגם בשאר ענינים אחר כל החקירות אשר חקרו לא ידעו מגודל פעולת הטבע כטפה מן הים ולכן אין אתנו לאסור שנויי הטבע

קונטרס אל תפנו

אין צריכים לחוש ולהרחיקה, וכן מבואר לכאורה דעתם של הגאונים בעל טוטו"ד ובעל תשו"ש שכתבו לאסור כל מעשה שאינו דבר טבעי עפ"י המחקר והשכל, כי יש לחוש עליו משום קוסם או מכשף וכו'.

אמנם בשו"ת א"מ (חלק יו"ד ג' סימן מ"ד) כתב שבפעולה זו של היפנאטיזירן אין המציאות כן שאין יודעין מהותה בטבע, רק אדרבה ידוע לבקיאים שהוא רק כח השפעה על הנערווין, עיי"ש שכת' שדיבר אודות זה עם היודעים קצת בזה וגם עם הגרי"א הענקין זצ"ל ואינם רואים בזה שיהיה דבר איסור, שאין בזה ענין כשוף כי הוא ענין טבעי, שיש כח לאיזה אנשים להשפיע על אנשים חלושי העצבים וכדומה שלא ידעו מה אתם.

אכן סיים שם באזהרה נחוצה, שיש להיזהר באופן שהרופא חשוד לעבור על איסורי תורה שמא יאמר לו לעשות דבר איסור ולא יחשב אנוס כיון דהביא עצמו לידי כך, אך באם אין לחוש לזה כגון ברופא שהוא שומר תורה או באופן אחר שאין לחוש לאיסורין ולבטול מצות אינם רואים בזה שיהיה דבר איסור, ובאו דבריו בכפילא בחלק יו"ד ב' סי' כ"ט וז"ל שם: ובדבר היפנאטיזמוס הוא רק כח השפעה על הנערווין ואין זה ענין כשוף לכן אין למחות בזה.

- ל"ן -

תמצית העולה להלכה מכל הנ"ל

(א) פעולה הנקראת "פענדיולום טעסטינג", היא מעשה קוסם, לפי דברי הראשונים, וגדולי הפוסקים. (אות י"ב ואות ט"ו)

(ב) כל פעולה ששואלין בו על דברים נעלמים ונסתרים, ואין הפעולה דבר טבעי שיש לו הסבר עפ"י דרכי הטבע, המחקר והשכל, יש לחוש עליו משום קוסם, "דהרבה ענינים יש בקסמים, ואותם שנפרטו בחז"ל והראשונים הם לאו דוקא". (אות ט"ד)

(ג) איסור השאלה לקוסם, אינה על עתידות בלבד, כי אם גם על דברים נעלמים ונסתרים מידיעת השואל, הכולל גם בירור והתוודעות דברים שמסתפקים בהם אם לעשותם או לא, וכגון אם ליקח תרופה ורפואה פלונית, אם לא, וכן גם אם יש לו מיחוש או חולי פלונית אם לא. (אות ט"ז)

רק מה שאסרה התורה כגון כשוף ונחוש אשר לפני הבורא המצר' נגלו כל תעלומות והוא יודע מה שהוא שינוי טבע באמת והרי אפילו לדרוש מן המת בקבר מותר כמו שמצינו גדולי האמוראים שעשו כן כל שאינו דורש לגוף המת רק לרוח כמבואר בי"ד (סי' קע"ט) וע"ש בש"ך ס"ק י"ז הרי שאין בדינו לאסור בענינים כאלה רק מה שאסרה התורה בפירוש ולכן לענ"ד מותר להתרפאות ע"י מאגניטיזירען אפילו חולה שאין בו סכנה ויקבל עזרו מקדש, הקטן יעקב.

קונטרס אל תפנו

(ד) איסור קוסם נוהג, אף באופן שאין השואל במצב של שממון הדעת בעת הפעולה כעין חולי נופל, ואצ"ל שיש איסור קוסם בפעולות דלמעלה שאכן השואל זקוק לריכוז המחשבה וקביעת כל הכוונה וההרגש שלו על הדבר הנשאל.

(אות י"ז)

(ה) העושה מעשה של קוסם עובר באיסור לאו של לא ימצא בך קוסם קסמים, ולוקה עליו.

(אות י"א)

(ו) על כל פעם שעושה מעשה הקסם עובר בלאו נפרד, ולדוגמא על כל פעם שאוחז בפענדיולום ושואל בו.

(סוף אות י"ט)

(ז) אף הבא לשאול מן הקוסם, דעת הרמב"ם שהוא איסור דאורייתא אלא שאין לוקין עליו, ולהלכה הסכימו הפוסקים שהיא איסור חמור משום תמים תהי' עם ה"א.

(אות י"ג)

(ח) השואל לקוסם ומכוין מעשיו על פי דבריו וגילויין, דעת גדולי הפוסקים האחרונים שעובר בלאו דאורייתא.

(שם)

(ט) דעת הזוהר שהב"י הביאו להלכה, שאסור לשאול לקוסם אף לצורך חולה שיש בו סכנה, וכן דעת כמה מגדולי פוסקי דורנו, ועוד כמה פוסקים כתבו ששומר נפשו ירחק אף באופן זה.

(שם, ובאו"ק י"ח שם, ובאות כ' ובאו"ק כ"ט ול' שם)

(י) פעולות אלו אסרתם התורה, אף לו יהא שאין בהם תיעוב הכשפים וכוחות הטומאה או עבו"ז.

(אות י"ד)

(יא) דברי הבנין ציון השגורים בפי החפצים להקל, (מלבד מה שרבו החולקים עליו) אינם שייכים לנידוננו כלל וכלל, כי הוא דן רק מצד דרכי אמורי או התרפאות ממין, משא"כ בנידון זה הרי עושים מעשה אשר לפי"ד הפוסקים הוא מעשה קוסם ממש.

(סוף אות כ"ב)

(יב) מה שנתלים באילן גדול הרב הקדוש מהרח"ו שכאילו מתיר פעולה זו, אדרבה משם ראוי להיפוך דאסור.

(אות י"ח)

קונטרס אל תפנו

(ג) מלבד כל הנ"ל יש עוד איסורים חמורים בפעולות הנ"ל, והם: העשה של תמים תהי' עם ה' אלקיך.
(אות י"א ואות י"ג)

(ד) איסור דרכי אמורי מצד הלאו של ובחקותיהם לא תלכו או מצד ולא תעשה כמעשיהם.
(אות כ"א)

(ט) וכן בהטיפול "מוח אחד" (וואן ברעין) קיימים איסורים אלו של קוסם ודרכי אמורי, ועוד חששות.
(אות כ"ד)

(ז) גם בשאר פעולות של רפואה בהעברת הידים שאין ברור מהות הפעלתם יש חשש איסור דרכי אמורי, ובכללם הנקראים "טערעפיוטיק טאטש" או "הענדס אן היללינג", ובכל הטיפולים והתחבולות כאלו יש לברר היטב כח ומהות פעולתם, ואצ"ל כשאין נוגעים בגוף דיש חשש קרוב של הנ"ל.

(אות כ"ג)

(יז) איסור התרפאות מעכו"ם שהוא ממאמיני דת, אף שמזכיר שם ה', ואצ"ל אם מתפלל בעת הפעולה או עושה שאר דברים זרים כהדלקת נרות ומיני סממנים.

(אות כ"ז, כ"ח וכ"ט)

(יח) איסורים הכרוכים בהתלמדות אומנות זו - הקריאה בספרי ע"ז כפירה ומינות שלהם, וההתחברות עם הכופרים האלו בעת ההתלמדות מהם.

(אות כ"ה)

(יט) חילול השם מצד שאף הגויים הדתיים המאמינים בבורא עולם מתנגדים ומוחים על דברים אלו.

(אות כ"ו)

(כ) אונאה וגניבת דעת הבריות, כי רוב רובם של מטפלים אלו מטעים ומרמים את הבריות בדברים ופעולות שאין בהם ממש, והם דמיונות שוא וכזב^ט, ואם לפעמים מועיל, מועיל רק לזמן, ואח"כ חוזר המיחוש ביתר שאת.

^ט וכאן המקום להדגיש שדבר זה הברור כשמש, שהרבה מן הרברים אלו רובם הכל ושקר וכזב אין בהם מועיל, אין בו שום סיבה וטעם להקל בדברים אלו, כפי ששמעתי שיש אלו הרוצים לומר כן (בכדי שיוכלו להמשיך בדרכם ולעשות את הדברים שלדעתם הם הבלים ואי מועילים .. בבחינת וילכו אחר ההבל ויהבלו), וההוכחה הגלוי' והפשוטה לזה הוא מדברי הראשונים הרמב"ם והחנינוך ועוד שהדגישו בדברם מאיסורים אלו שהם הכל ושקר, ואעפ"כ אסרתם תורה, ואדרכה החנינוך כתב שזהו אכן הטעם שאסרתם תורה, כי לעם קדוש לא יאות להם שישעו בדברי שקר, וז"ל (במצו' רמ"ט אצל מנחש): משרשי המצוה, לפי שענינים אלה הם דברי שגעון וסכלות גמורה, ולעם קדוש אמיתי אשר בחר האל לא יאות להם שישעו בדברי שקר, ועוד שהם סבה להדיח האדם מאמונת השם ומתורתו הקדושה. ולבוא מתוכם לכפירה גמורה, שיחשוב כל טובתו ורעתו וכל אשר יקרהו שהוא דבר מקרי, לא בהשגחה מאת בוראו, ונמצא יוצא בכך מכל עקרי הדת, על כן, כי חפץ השם בטובתנו, ציונו להסיר מלבנו מחשבה זו ולקבוע בלבבינו כי כל הרעות והטוב מפי עליון תצאנה לפי מעשה האדם אם טוב ואם רע, והנחשים לא מעלין ולא מורידין, וכמו שכתוב [במדבר כ"ג,

כ"ג] כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל ע"כ, וכן ידועים דבריו ושיטתו של הרמב"ם בזה בכמ"ק, ובפרטות האריך בזה בהלכות אלו וז"ל (הל' עבודת כוכבים פרק יא הל' ט"ז): ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגוי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו', כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזהירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך.

והנה ידעתי גם ידעתי שעדיין יש מקום להתעקש לטעון ולומר, הרי שאר הראשונים חולקים על הרמב"ם בזה וסוברים שאכן יש בהם ממש, כידוע מדברי הרמב"ם שהבאנו לשונו לעיל ("ורבים יתחסדו בנחשים לומר שאין בהם אמת כלל וכו') ואנחנו לא נוכל להכחיש דברים יתפרסמו לעיני רואים"), וכן ידועים בזה דבריו החריפים של רבינו הגר"א בסי' קע"ט ס"ק קי"ג (ואעתיקם להיוותם דברים קדושים ראויים למי שאמרם, שכל כולם אומרים הדרבה לאמונה פשוטה בדברי חכ"ל בתמימות ופשטות, ואש קודש של קנאות נגד הפילוסופיא והערכה על גודל קדושת חכמת הקבלה, על אף שאין לאנשים כערכנו השגה אפס קצהו ואין אתנו יודע עד מה מגודל שגב קדושת הרמב"ם וחכמתו ויראתו והשגתו הנשגבה והאמיתית – ולולא שכתבן החסיד האמיתי רבינו הגר"א לא היינו רשאים לכתובן, ומי יעמוד בסוד קדושים) וז"ל: אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו, שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא, והוא נמשך אחר הפילוסופיא, ולכן כתב שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר, אבל כבר הכו אותן על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמ' עפ"י שמות וכשפים, אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבא אמרו וכו' (שבת פ"א ב', חולין ק"ה ב'), ובספ"ד מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י וכן בתירה וכן ר"ח ור"א דאיברו עיגלא תילתא, ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בין שמיא לארעא (בכורות ח' ב'), וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צ"ה א'), והרבה כיוצא, ואמרו (בספ"ד מיתות, חולין ד' ב') למה נקרא שמן כשפים וכו', והתורה העידה ויהי תנינים, וע' זוהר שם, וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר, והפילוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלצ' ולעקור אותן מפשטן, וח"ו איני מאמין בהם, לא מהם ולא מהמונם, אלא כל הדברים הם כפשטן, אלא שיש בהם פנימיות, לא פנימיות של בעלי הפילוסופיא שהם חיצוניות, אלא של בעלי האמת, עכ"ל.

[וה"א ג' אעיר במה ששמעתי שיש מהנדזין בסמכות ואמיתות דברים אלו אם אכן הם מהגר"א או שיד זרים שלטו שם, הנה ראוי לדעת ששמעתי זו נובעת מס' קריה נאמנה (עמוד ק"ס) שהובא שם מכתב הרה"ג ר' צבי הירש קצנבלויגן אל המחבר, שכתב כן שאינו מהגר"א, אך כבר הכחישו והוכיחו שאין זה נכון ודברים אלו בשקר יסודן, כי בס' עליות אליהו (דף י"ג ע"א) הובא מכתב ממהר"ש לוריא, (שהוציא לאור והביא לדפוס ספרי הגר"א, ולפי עדות הרב המחבר ס' הנ"ל, נאמן הוא בכל כתבי יד קדשו), שדברי הגר"א בביאוריו ליו"ד (סי' קע"ט וסי' רמ"ו) נמצאים בכתב יד קדשו, ולכן מ"ש רצ"ה ק"ב בקריה נאמנה הנ"ל לדבר תועה על מסדרי הדברים הנ"ל, אינה קריאה נאמנה, ושקר ענה, עיי"ש].

אבל הרי ברור דאף לאלו הסוברים כן, אין דעתם שאילו לא הי' בהם מועיל לא היתה התורה אוסרתם, ושום אחד מהם לא אישתמיט לכתוב כן, ואדרבה מצינו ברמב"ן עצמו בפ' קדושים עה"פ ומזרעך לא תתן להעביר למולך שכת' ז"ל: ועל דרך הפשט אמרו, כי מעביר בנו ובתו באש מן ממיני הכשפים, כי בענין הכשוף נאמר (דברים יח י') לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וכו', אבל יתכן שהיתה העבודה ההיא להם לקסום שוא, והיו מתנבאים בה כפי סכלותם, והם נביאי הבעל המקריבים לו הכנים והבנות ויראו להם חלומות שוא ומקסם כזב, ולכן תיחס התורה ענין המולך בענין הקסמים, כי בכאן (להלן כ ו) סמך אל הנפש אשר תפנה אל האובות ואל הירעונים, ובמשנה תורה כל הפרשה במתנבאים לדעת העתידות בשקר, ואף שם בפ' שופטים הדגיש במפורש שאין כל דבריהם אמת, ז"ל שם: ולא תהי' זקוק בידעת עתידות אל קוסם ומנחש המקבלים עתידות מהכוכבים או משרי מעלה הנמוכים שאין כל דבריהם אמת ואין הם מודיעים אותם באופן ברור, אבל הנבואה מודיעה את חפץ ה' וכל דבריה מתקיימים.

קונטרס אל תפנו

כ) כמו"כ ח"ו לסמוך על שאר הרמאים והצבועים המשתמשים בשמות שונות "חכם" "באבא" וכו' לענין חולי ומכאוב, ואצ"ל לסמוך עליהם בדברים חמורים כביצוע או מניעת ניתוח, ולמותר להגיד שלא לסמוך עליהם בשאלות של חולי מסוכן ושכיב מרע, אם לחבר אל המכונות הנקראים "לייף סופארט" או לנתקם שהם שאלות חמורות של דיני נפשות הזקוקים לרב או דיין מובהק דוקא.

(אות י')

- ל"ז -

רפואה ע"י לחש - אפשרעכן לעה"ר - חבל אדום נגד עין הרע - איזור מס"ת למעוברת שלא תפיל הנה ידוע שבכל הדורות נהגו בלחשים לכל מיני מיחושים, ובמיוחד לדברים שחששו שסיבתם היא מצד עין הרע, שקורין "אפשרעכן".

והנה יש לדון ע"ז מפאת שני חששות, הא' הוא כשמזכירים בהלחש פסוקים מן התורה, והב' הוא אף באופן שאין אומרים פסוקים, מצד דרכי אמורי.

וראוי לציין לכאן גם דבריו של האבן עזרא בפ' קדושים עה"פ אל תפנו אל האובות ואל הידעונים, וז"ל: והידענים מגזרת דעת, שיבקשו לדעת העתידות, וריקי מוח אמרו לולי שהאובות אמת גם כן דרך הכשוף לא אסרם הכתוב, ואני אומר הפך דבריהם, כי הכתוב לא אסר האמת רק השקר, והעד האלילים והפסילים, ולולי שאין רצוני להאריך הייתי מבאר דבר בעלת אוב בראיות גמורות עכ"ל.

הרי לפניך שאדרבה מדברי כל הראשונים מבואר דאף אם הדברים בשקר יסודם ומלאים כזב אסרתם התורה, ולא עוד אלא דהוא הנותנת והיא הטעם לאיסורו, באופן שברור ופשוט שאין בזה שום צד וסברא להיתר.

ולסימא דמילתא לא אכחד תחת לשוני שבדבר אחד אכן מצאנו רעיון כעין זה, אך לא דמיא להא כלל וכלל, ואדרבה משם ראי' דכאן א"א לומר כן, והוא בדרך השאלה בשדים המבואר כאן בשו"ע (יו"ד סי' קע"ט) סעי' ט"ז, שהביא שם בב"י ח"ל: ומה שאמרו (סנהדרין קא.) שרי שמן מותרין מפני שמכזבין זו הגירסא הנכונה לומר שאין להם השבעה שהן משחקין בבני אדם ומכזבים ללעג ואינו בכלל כישוף כלל, וכונתו להא דאיתא התם: תנו רבנן: שרי שמן ושרי ביצים (ופירש"י: שרי שמן - יש מעשה שדים ששואלין על ידי שמן וקרי להו שרי שמן וכו', ויש ששואלין בשפופרת של ביצה וקרי להו שרי ביצים) - מותרין לשאול בהן, אלא מפני שמכזבין, והב"י גריס מפני שמכזבין והוא טעם להיתר.

אך הרי שוברו בצידו שלהדיא כתבו בטעם ההיתר לפי שמכזבין בבני אדם ועושין אותם ללעג, והיינו שבני אדם מכירין בזה שהוא לעג וכזב וע"כ אין חשש שימשכו אחריהם, [ונכמ"ש להדיא בביאור הדברים בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' ת"ה ח"ל: שוב מצאתי במאירי שכתב ז"ל ואלו שמאמינים במציאות השדים ופעולותיהם אסור להם לשאול בהם אף בחול ויש להתיר בשרי שמן ושרי ביצים אלא שאינם אלא דברי הבאי, והגרסא לפי דעת זו אלא שמכזבין, וגדולי הפוסקים גורסין מפני שמכזבין כלומר שעיקר היתר מפני שהם דברי הבאי ואין אדם מצוי לימשך אחריהם וכן עיקר עכ"ל, וזה מסכים אל מה שכתבנו והוא לפי שיטת הרא"ש ז"ל, עכ"ל הרדב"ז], מה שאינו כן בנידון זה, שרבים הולכים אצלם זמן וזמנים טובא ואינם מכירים שהוא לעג וכזב, אדרבה ואדרבה בהמשך הזמן עוד מתחזקים באמונתם בהם ומספרים מהם אותות ומופתים נסים ונפלאות, ומכזבים הון תועפות אצלם, ורואים בחוש איך שנמשכים אחריהם ומושכין גם אחרים לאמונות טפילות אלו נשכאמור שרשם ברעיונות ויסודות של עבויז וכפירה, שנמשכים גם אחריהם ואחר ספריהם וחכמיהם], באופן שברור ופשוט מכל הנ"ל שאין כאן שום צד או סניף להיתר מצד שזה שקר והבל, וז"פ וברור.

קונטרס אל תפנו

והנה לענין החשש הא', הנה בשו"ע יו"ד סי' קע"ט סעי' ח' איתא: הלוחש על המכה או על החולה ורוקק, ואח"כ קורא פסוק מן התורה אין לו חלק לעוה"ב, ואם אינו רוקק איסורא מיהא איכא, ואם יש בו סכנת נפשות הכל מותר.

אך הרמ"א הביא קצת קולא וז"ל: הגה וי"א דכל זה אינו אסור אלא כשקורא פסוק בלשון הקודש אבל בלשון לעז לא, ומיהו ברוקק טוב ליזהר בכל ענין, בפרט אם מזכירין השם שאין לו חלק לעוה"ב, ועיי"ש בשו"ע סק"א שהאריך לחזק שיטתו להיתר כשאומרים בלשון לעז, ואף אם מזכיר השם בלשון לעז^פ.

ולענין החשש הב', הנה כבר הזכרנו לעיל הרבה מדברי הפוסקים לענין זה, אך נציע כאן שורש הדברים בקיצור, הנה יש מחלוקת ראשונים לענין היתר הלחשים, יש סוברים (הר"ן שבת סופ"ו בשם תוס' ורבנו יונה, והמרדכי שם סי' ש"ס) דדוקא לחשים מומחים וידועים שאנו יודעים בהם שמרפאים, מותרים, ויש ראשונים (הרשב"א^{סא} בשלשה תשובות, ח"א סי' קס"ז, ותי"ג, ותתכ"ה, הרא"ש בשבת שם, והר"ן שם בשמו) החולקים שאפילו אם לא ידענו ברור שמרפאים, מותרים אם אינם מאלה שאמרו חכמים בפירוש שאסורים משום דרכי האמורי, ואין משגיחים על זה לאסרם מטעם שאין הסגולה הרפואית ידועה לבעלי הטבע, שהרי יש כמה סגולות שלא נודע עיקרן לכל בעלי הטבע, והרי אין לך רחוק מן הטבע כמו הלחש (עי' פסחים קי"ב). שברירי ברירי רירי רירי רי וחכמים התירוהו (שו"ת הרשב"א שם), ולא אסרו אלא באותם שבדקו ואינם מועילים (ר"ן שם) או כשעושה מעשה ואין ניכר בו שהוא משום רפואה (רא"ש וטושי"ע או"ח ש"א שם).

והנה המחבר בשו"ע הביא שני הדיעות בשו"ע או"ח סי' ש"א סעי' כ"ז, הדיעה המחמירה הביא בשם יש מי שחשש, והדיעה המקלת הביא בראשונה, וז"ל: יוצאין בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב בין בחול בין בשבת, ואין בו משום דרכי האמורי, וכן בכל דבר שהוא משום רפואה, אבל אם עושה מעשה ואין ניכר בו שהוא משום רפואה, אסור משום דרכי האמורי, אבל כל לחש מותר, ולא אסרו אלא באותם שבדקו ואינם מועילים, ויש מי שחשש בכל קמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי.

^פ ועוד עוד מענין האיסור של אמירת פסוקים בלחש, בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' ל"ז) עיי"ש שהעלה חילוק אם אומרו בכוונה לעשות לחש מדרכי הפסוק או שמזכירו בדרך אגב, עיי"ש, ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סוסי' קצ"ח) שהעיר על סגולה אחת שכתבה החיד"א בספרו עבודת הקודש (כף אחת, סי' כ"ט) למי שנכוה לומר תיכף ומיד פסוקי ברכת כהנים ג"פ, והקשה דהלא איסור מפורש הוא ללחוש על המכה אפי' בלי רקיקה, עיי"ש שנשאר בצ"ע.

^{סא} ועי' ביו"ד סי' קמ"א בבד"ה להב"י, שהביא דברי הרשב"א האלו ומסיים עלה שהרשב"א חזר בו וז"ל: וכתב עוד ואי משום דרכי האמורי כל שהוא משום רפואה וידוע לרופאים שהוא כן אין בו משום דרכי האמורי ויותר מזה נראה לי שכל שלא נאסר בגמרא (שבת סז.) באותם המנויים בדרכי האמורי מותר לעשותם לרפואה ואף ע"פ שלא נודע לנו בבירור אם יש בו משום רפואה לפי שאין הסגולות נודעות לנו והביא ראיה לדבר. ואני מצאתי בתשובת חכמי קטאלוני"ה האחרונים שהרשב"א הושג מחכמי דורו על היתר צורה זו וחזר בו ע"כ, ועי' כנה"ג שם הגב"י אות נ"ז שנסתפק בכוונתו ומסיק שחזר מהיתר זה של דרכי אמורי.

קונטרס אל תפנו

והנה מלבד מה שכת' הב"י בבד"ה ביו"ד סי' קמ"א, אחרי הביאו את דברי הרשב"א הנ"ל, שהרשב"א חזר בו וז"ל: וכתב עוד ואי משום דרכי האמורי כל שהוא משום רפואה וידוע לרופאים שהוא כן אין בו משום דרכי האמורי ויותר מזה נראה לי שכל שלא נאסר בגמרא (שבת סז.) באותם המנויים בדרכי האמורי מותר לעשותם לרפואה ואף ע"פ שלא נודע לנו בבירור אם יש בו משום רפואה לפי שאין הסגולות נודעות לנו והביא ראיה לדבר. ואני מצאתי בתשובת חכמי קטאלוני"ה האחרונים שהרשב"א הושג מחכמי דורו על היתר צורה זו וחזר בו ע"כ, ועי' כנה"ג שם הגב"י אות נ"ז שנסתפק בכוונתו ומסיק שחזר מהיתר זה של דרכי אמורי.

הנה באו"ח שם הביא דיעה המחמרת באחרונה בשם ויש מי שחשש וכאמור, ולפי הכלל שבידינו שכל מקום שהשו"ע סותם, ואח"כ כותב יש מי שאומר שדעתו לחוש לסברת היש מי שאומר לכתחלה, [וכ"כ שם להדיא בכה"ח אות קמ"ד], ועי' גם בשו"ע הרב שם אות ל"ג שכת' ג"כ שכל בעל נפש יחוש לדבריו, ועיי"ש שהוסיף להדיא [דבר הידוע בפשטות לכל מי שלמד הסוגיא דזה נכלל, וכנ"ל במחלוקת הראשונים] דלדיעה זו יש לחוש גם לכל לחש שאינו בדוק, [ובסוגריים שם ניתוסף "במקום שאין צורך כ"כ"].

לפי"ז יוצא שמותר להשתמש רק באותן הלחשים שהם בדוק ומנוסה שהם מועילים, וקרוב הדבר שאותן הנהוגים ושהובאו בספרים כנ"ל הם מסוג זה, והרבה אחרונים הביאו דברי החוות יאיר (סי' רל"ד) שנשאל לענין הלחשים שמשתמשים בהם הנשים, וז"ל: שאלה שאלת בענין הלחשים שיודעים איזה נשים לאיזה מיחושם וכאבים וחלאים אם יש בהם משום דרכי האמורי או לאו, ואחרי מו"מ ארוך בסוגיית הגמ' של דרכי אמורי בס"פ במה אשה ובטושו"ע סי' ש"א סעי' כ"ז מסיק וז"ל: ולענין הלכה למעשה נראה דכל מה שנתפשט אצל הנשים מנהגו, הנח לישראל דמסתמא נודעו בנסיון והורה להם מורה להתיר עכ"ל.

והנה ראוי לדעת שלחשים שהם רק להגן מן החולי שלא יבוא, יש סוברים שאסורים משום דרכי האמורי שלא התירו אלא לרפא מי שכבר חולה (ריא"ז בשם זקנו בשלטי גבורים שבת שם), ויש מתירים אף להגן, שכל מקום שידעו חכמים שהנזק ברור והתועלת שבלחש ברורה, אין בו משום דרכי האמורי, בין כשעושה להגן מן העניות או להגן מן החולי, שכל אלו דרכי רפואה הן, שכן התירו לצאת בקמיע מומחה שלא יכפה (עי' שבת ס"א.), אף על פי שלא נכפה עדיין לעולם, והקמיע דבר לחשים יש בו (ריא"ז בשלטי גבורים שם, ועיי"ש עוד שהביא כמה ראיות).

ועי' בשד"ח (כללים מערכ' לי כלל קי"ז) שהביא חבל פוסקים המקילים שכל לחש שאין בו השבעת מלאכים מותר, ואפי' הלחש הידוע לעין הרע שמשביעין לעינא בישא מותר, כיון שאינו משביע לשרי מעלה.

והנה כי כן מצאנו ראינו כמה נוסחאות של לחשים בספרי הגאונים המקובלים, ולדוגמא ידוע הלחש של החיד"א לעין הרע המובאת בספרו עבודת הקודש (כף אחת אות ל"א), וכן מובא בס' טעמי המנהגים (עמ' 107).

תקס"ג) לחשים בשם עוד צדיקים וקדושי עליון הגה"ק ר"ר מענדעלע מרימנוב והגה"ק ר"ר שמעלקא מניקלשבורג, ועיי"ש בהג"ה שמקורה מסה"ק קרניים להקדוש מהר"ש מאוסטרופוליא.

חבל אדום – הנה יש סגולה מקובלת ונפוצה נגד עין הרע, והוא לכרוך על היד או האצבע חבל אדום, והנה בסי' פרק דרך ארץ (שבסו"ס ראשית חכמה, שהעתיקו מסי' מנורת המאור כתי"י כמבואר בהקדמה) **מונה ד"ז בין הדברים האסורים משום כישוף ודרכי אמורי**, וז"ל שם: אלו הן דברים שהן מדרכי האמורי שאסור לנו להתעסק בהם שנא' (ויקרא כ) ולא תלכו בחוקות הגוי וגו', וכתוב (שם יח) כמעשה ארץ מצרים וגו' איזהו מנחש האומר וכו' והמגררת בנה בין המתים כדי שיחי', והקושר מטוטלת על על ירכו (תתיכה של בגד), **וחוט אדום על אצבעו**^{סב}, והמונה צרורות ומשליך לים או לנהר **מפני שהוא כעין כישוף**, והמטפת והמספק (מכה ידיו) והמרקד לשלהבת שתבוא, נפלה פתו מפיו ואומר החזירהו לי שמא תאבד ברכתי הרי זה מדרכי אמורי, ולהלן שם^{סג} **ר' צדוק אומר הקושר על ידו חוט אדום ה"ז מדרכי אמורי**, ועיי' בדרכי תשובה שהעתיק דברים אלו בסי' קע"ט להלכה, אך עיי' בסי' חסדי דוד (להגר"ד פארדו) על התוספתא שם שכת' וז"ל: וגם דבר זה ראיתי נשים עושות קשרים בחוט או משיחה ע"ג מי שיש לו מיחוש ראש **או לעין הרע** וכיוצא, בהא פליגי תנאי, לר"ג אין בו משום דרכי האמורי ולר' אליעזר בר צדוק יש בו, ולפי"ז סמכו העולם על דברי רבן גמליאל ע"כ, ועיי' גם באות הבא מה שכתבנו ללמד זכות מדברי החו"י, אך בזה שהוא דבר מפורש בתוספתא ויש מגדולי המחברים הקדמונים שהעתיקוהו בפשטות לאיסור, וכן לא ראינו נוהגים כן רק להמונים, ובמיוחד שאין נוהגים כן כ"א לעיה"ר ולזה יש סגולות מקובלות אחרות, בוודאי ראוי לבעל נפש למנוע, כנלע"ד ואם שגיתי ה' הטוב יכפר.

ומדי דברנו בענין לחשים, כאן מקום אתי להעתיק דברי המהרי"ל לענין הלחשים המובאים בגמ', וז"ל (בספר מהרי"ל ליקוטים אות מג): אמר לנו מהר"י סג"ל כל הרפואות והלחשים שבכל התלמוד אסור לנסות אותם משום דאין אדם יכול לעמוד על עיקרם, וכי לא יעלו בידם ילעגו וילגלו על דברי חכמים^{סד}, מלבד הא דאיתא במסי' שבת ס"פ במה אשה מי שנתחב לו עצם בגרונו מביא מאותו המין, ר"ל מאותו מין עצם ויניח לו על

^{סב} והוא מדברי התוספתא פ"ו הל' א'.

^{סג} והוא מדברי התוספתא להלן שם פ"ז הל' י"א, ועיי' לעיל או"ק ל"ד שהארכתי בענין זה אם כל הדברים המנויים שם בדברי התוספתא הם להלכה.

^{סד} וכע"ז כתבו המהרש"ל ביש"ש (חולין פ"ח סי' י"ב) דיש חרם הקדמונים שלא לסמוך על רפואות התלמוד כדי שלא להוציא לעז על חכמים הקדמונים, ולא ידעו שיש שינוי במקומות, וכ"ש בזמנים, שהדורות פוחתים והולכים ואם הראשונים כעניקים אנו כיתושים וכו', והחוות יאיר בתשו' (סי' רל"ד) דאין להשתמש ברפואות שזכרו חז"ל, הן מצד העדר פירוש המלות בשמות העשבים שזכרו חז"ל, הן מצד העדר ידיעת כמותן ותשמישן, הן מצד שנשתנו הדורות והטבעיים כמ"ש התוס' והפוסקים בכמה דוכתי.

קונטרס אל תפנו

קדקדו ויאמר הכי: חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד, והלחש הזה בדוק ומנוסה הוא, לכן אותו לבד התיירו ולא שום א' יותר ע"כ, והו"ד בחי רעק"א ליו"ד ס"י שליו סעי' א'^ס, ובבית לחם יהודה שם סק"א.

איזור מס"ת לסגולה למעוברת שלא תפיל – עי' בשו"ע כאן ס"י קע"ט סעי' ט': תינוק שנפגע אין קורין עליו פסוק ואין מניחין עליו ס"ת^ס, ועי' בפ"ת סק"ו שהביא דיון מספרי הפוסקים לענין אם מותר להניח ס"ת על אשה המקשה לילד, והביא שם מקילין וגם מחמירין מצד שאין לזלזל בכבוד הס"ת כל כך עייש"ה, והנה לכאורה ה"י מקום לומר שגם סגולה הנ"ל בהאי פלוגתא תליא שהרי גם מטפחת של ס"ת קדושה יש בה כמבואר בס"י קנ"ג סעי' ב' ועייש"ה הדינים שאסור להורידה מקדושתה, והן אמת שמבואר באו"ח ס"י קנ"ד שנהגו להנות בכמה הנאות בתשמישי ס"ת והוי כהתנו כך להשתמש בתשמישי חול, אעפ"כ לתשמיש של גנאי לא מהני כמ"ש בס"י קנ"ג סעי' א' ובמג"א שם ס"ק מ"ב.

אך הנה סגולה זו מקור מקומה טהור, כי כן מצאנו שצוה כ"ק דו"ז בעל ייטב לב לסגולה לאשה מפלת בכדי שלא תפיל, והוא בספרו שו"ת אבני צדק שכת' וז"ל: ע"ד אשר שמע מבנו שאמרתי שאשתו המפלת תעשה מ"פ חדשה לס"ת, והמפה הישנה תטול לעצמה ותכרוך בה את בטנה עכ"ל^ק, ומדבריו שם להלן מבואר שהוא לא חידש סגולה זו רק ה"י נהוג כבר ופשוט בעולם לעשות כן לסגולה, כי ז"ל שם בד"ה אבל וכו': הן אמת כי לא מלבי אמרתי זה כי היא מנהג מתפשט בעולם עשות ככה שקבלה בידם שזה שמירה וסגולה להגן על אשה שלא תפיל פרי בטנה וגם אין לוקחת המפה לחלוטין להוציאה לחולין אלא כורכת בו לעת שצריכה לכך, אח"כ מחזירה אל מקום קדושתה עכ"ל.

וראוי להעתיק עוד מדבריו עד כמה שהחזיק סגולה זו למועיל וטרח לקיימה, וז"ל בסיום התשובה: ובזה סרה כל תלונותיו וכבר כתב הרשב"א בתשו' ס"י ט' דכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים והזקנות לא נסתר קבלתם רק אחר הקיום שאינו באפשרי עייש"ה, אבל כאן אפשר לקיים מקבלינן ל"י ומקיימין ל"י עכ"ל.

וכן אנו רואים שסגולה זו כבר נתפשטה בימי הגרש"ק וכבר בימיו ה"י נהוג, והוא מתיר לעשות כן בספרו שו"ת טוב טעם ודעת מהדו' תליתאה ח"ב ס"י מ"ז שכת' וז"ל: ע"ד אשר נסתפק כת"ר באשה מעוברת אם מותרת לכרוך במפה של ס"ת שנהגו כדי שלא תפיל, כי הוא סגולה בעיני אנשים ע"כ, עייש"ה שהשיב דבין אם הוחזקה

^ס ועייש"ה שמס"ת רעק"א שם ע"ז וז"ל: וראיתי בספר שושני לקט שכתב ומחמת שמצאתי שינויי נוסחאות, לכן אודיעך הנוסחא האחרת במפעלות (ס"י של"ח) וז"ל מי שנכנס עצם בצוארו או דבר אחר יקח כלי עם מים קרים מן באר ותשים רגלך השמאלית בתוך המים, ואיש אחר ילחוש באזן חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד, וצריך להניח מאותו מין על קדקדו ויאמר לחש הנזכר ג"פ, ואחרי הלחש הנזכר יאמר (יזר זר בלע בלע זר יזר) עכ"ל.

^ס ועי' להלן שהבאנו מדברי הגרש"ק בטוטו"ד שדן על שאלה זו ממש מצד דברי המחבר האלו, עייש"ה מ"ש להקל דכיון שהוא רק תשמישי ס"ת קיל יותר.

קונטרס אל תפנו

להפיל עוברת בין אם לא הוחזקה מותר לעשות סגולה זו, דאף דבס"ת עצמה קיי"ל דאם כבר נחלה אסור להתרפאות בספר תורה, מ"מ בתשמישי הס"ת קיל, ומותר אפי' אם כבר הוחזקה להפיל ומכ"ש אם לא הוחזקה רק שעושין סגולה שלא תפיל, דזה מותר אף בספר תורה עייש"ה בדבריו, וכן פסק להיתר בזה בשו"ת תשורת שי מהדו"ק סי' קל"ה.

-ל"ח-

לחשים עם יציקת שיעור או עופרת

הנה ידוע שזה מדורות נהגו בסגולה זו ליצוק שיעור – ויותר נהוג לאחרונה עופרת – נגד עין הרע, וידוע שגדולים וטובים השתמשו בזה ואף צדיקים ובני עליי' בארצה"ק, והנה מצאתי בשו"ת האלף לך שלמה (חיו"ד סי' רט"ו) שכת' וז"ל: שאלה מה שנוהגין כמה אנשים ששופכין שיעור לחולה ומלחשין עליו וחשש רוי"מ אולי יש בזה משום דרכי האמורי, הנה ידע רוי"מ שבהשקפה ראשונה עלה בדעתי שאיסור דרכי האמורי אינו רק אם ידענו שזה הוי דרכי אמורי מתחלה, אבל אם לא ידענו אם הוי זה דרכי אמורי אין איסור בזה מספק, ות"ל מצאתי אח"כ בד"מ יו"ד סי' קע"ט בשם הר"ן כן דמספק אין לחוש לדרכי אמורי וא"כ ה"נ מאן לימא לן דהוי זה דרכי אמורי ואף שגם הם עושין כן אולי הוי להיפוך דהם למדו הסגולה מאתנו, ועוד מפורש בש"ס פרק במה אשה הובא ג"כ בד"מ סק"א דאין במה שהוא משום רפואה דרכי אמורי ומוכח שם דאף במעשה אין בו משום דרכי אמורי עיי"ש ובשם תשובת הרשב"א, גם עיין בא"ח סעיף ז' גבי למדוד איזור וליחוש עליו מוכח נמי דכל כה"ג אין בו חשש דרכי אמורי אף דהוי במעשה וה"נ נמי התכת השעור מה לי זה או זה, לכך הדבר ברור לי שאין בזה חשש דרכי אמורי ואין להאריך בזה ולא באתי רק להוציא מלב החושש לכך, עכ"ד.

אך דבריו הקדושים נפלאו ממני הפלא ופלא ולא זכיתי לעמוד עליהם בעיני, מכמה תמיהות גלויות, והם:

א. מה שהביא בשם הד"מ סי' קע"ט בשם הר"ן דמספק אין לחוש לדרכי אמורי, המעיין שם יראה דאינו נכון, דאכן הביא שם בשם הר"ן לענין "ספק", אבל אין המדובר בספק זה אם הוא מדרכי אמורי אם לא, רק בספק אם הוא מרפא, ועי' דנים שם מצד הכלל בגמ' שבת (שהביא בעצמו בסו"ד) דכל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי אמורי, והביא שם מחלוקת הראשונים אם זה אמור רק בוודאי מרפא או אף בספק מרפא, דדעת התוס' דמותר דלא אמרו אלא באותן שבדקו ואין מועילים, ודעת רבינו יונה דאסור מספק, והרשב"א והמרדכי חששו לדעתו.

ב. ואם תשיבני שדימה הגרש"ק זל"ז דכמו דמותר בספק אם הוא מרפא שאז אין איסור מדרכי האמורי, כמו"כ בספק אם הוא מדרכי האמורי ג"כ מותר, (מלבד מה שהוא דוחק לפרש דבריו כן, שהרי צד היתר זה דכל שהוא משום רפואה וכו' כתב בנפרד בסוף דבריו), הא ליתא שהרי זה נידון בפני"ע אם איסור דרכי אמורי נוהג אף בדברים שאין אנו יודעים שהם מדרכי האמוריים אלא שהם דברים שאין להם הסבר בדרך הטבע והשכל, וכבר הבאנו לעיל בענין זה דברי הרמ"א שפוסק להלכה דכל דבר שנהגו בו הגויים ואין טעם

קונטרס אל תפנו

בדבר איכא למיחש ביה משום דרכי אמורי, הרי דלא ס"ל היתר זה שמותר מספק שמא נהגו בו מקודם.

ג. והוא העיקר, דאף אי יהיבנא לי לכהדרג"ק בזה, הרי הד"מ עצמו הביא בסוף דבריו דברי הראשונים האוסרים בזה, והם הרשב"א ורבינו יונה והמרדכי, ונראה ברור מלשונו שכן מסקנתו להלכה, וא"כ איך שביק דעת כל אלו מפני ספיקו של הר"ן שכת' בלשון "ואפשר", ולא עוד אלא שהמחבר בשו"ע הביא שני דיעות אלו באו"ח סי' ש"ז סעי' כ"ז^{טז},

אך מכיון דכאמור נהגו כן תמיד וביניהם גדולים וצדיקים בעינן למשכוני נפשין ללמד זכות, ואפשר דהוא בכלל דברי החו"י (סי' רל"ד) שהבאנו לעיל וז"ל: ולענין הלכה למעשה נראה דכל מה שנתפשט אצל הנשים מנהגו הנח לישראל דמסתמא נודעו בנסיון והורה להם מורה להתיר.

- ל"ט -

רפואה ע"י קמיעות בזמנינו

הנה בשו"ע סי' קע"ט סעי' י"ב נפסק להלכה: דמותר להתרפאות (פי' להגן מחולי, וכדלהלן) בקמיע אפי' יש בהם שמות, וכן מותר לישא קמיעין שיש בהם פסוקים, ודוקא להגן אבל לא להתרפאות בהם מי שיש לו מכה או חולי, אבל לכתוב פסוקים בקמיעים אסור.

והנה האחרונים הוסיפו דיש צד קולא ליתן קמיע אף למי שהוא כבר חולה להתרפאות, והוא לחולה שיש בו סכנה או חשש קרוב של סכנה, ע"י בשלחן גבוה ס"ק כ"ה (והו"ד בדרכ"ת סקל"ה) שהביא מדברי הספר חסידים דזה דוקא בחולי שאין בו סכנה, אבל בחולי שיש בו סכנה הכל מותר, דנראה דמהאי טעמא נהגו העולם לכתוב קמיעות בשמות ופסוקים על מי שהוא נכפה (חולי נופל) או שוטה, דמסוכן שמא יפול בעצמו לבור או ממקום גבוה בשעת שהוא נכפה ר"ל או שוטה, וכ"ש לחולי שיש בו סכנת נפשות, ודאי שמותר לכתוב הכל, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, וה"ה למפלת שמותר לכתוב קמיע בשמות ופסוקים שלא תפיל, דאע"ג דהנפל אינו בר קיימא, אמו בת קיימת היא ומסוכנת היא כשמפלת עכ"ל.

^{טז} וכאמור לעיל הביא הריעה המחמרת באחרונה בשם ויש מי שחשש, ולפי הכלל שבירינו שכל מקום שהשו"ע סותם, ואח"כ כותב יש מי שאומר שדעתו לחוש לסברת היש מי שאומר לכתחלה, [וכ"כ שם להדיא בכה"ח אות קמ"ד], ועי' גם בשו"ע הרב שם אות ל"ג שכת' ג"כ שכל בעל נפש יחוש לדבריו, ועיי"ש שהוסיף להדיא [דבר הידוע בפשטות לכל מי שלמד הסוגיא דזה נכלל, וכנ"ל במחלוקת הראשונים] דלדיעה זו יש לחוש גם לכל לחש שאינו בדוק, [ובסוגריים שם ניתוסף "במקום שאין צורך כ"כ"]. ועוד הבאנו שהב"י בבד"ה ביו"ד סי' קמ"א, אחרי הביאו את דברי הרשב"א הג"ל, כת' שהרשב"א חזר בו וז"ל: וכתב עוד ואי משום דרכי האמורי כל שהוא משום רפואה וידוע לרופאים שהוא כן אין בו משום דרכי האמורי ויותר מזה נראה לי שכל שלא נאסר בגמרא (שבת סז.) באותם המנויים בדרכי האמורי מותר לעשותם לרפואה ואף ע"פ שלא נודע לנו בבירור אם יש בו משום רפואה לפי שאין הסגולות נודעות לנו והביא ראיה לדבר. ואני מצאתי בתשובת חכמי קטאלוני"ה האחרונים שהרשב"א הושג מחכמי דורו על היתר צורה זו וחזר בו ע"כ, ועי' כנה"ג שם הגב"י אות נ"ז שנסתפק בכונתו ומסיק שחזר מהיתר זה של דרכי אמורי.

אך יש בזה נידון מצד אחר, והוא מצד האיסור החמור של השתמשות בשמות הקדושים והשבעות, אשר עפ"י רוב הקמיעות מצורפים מהם, והפוסקים העתיקו בזה דברים נוראים וחמורים מאוד על המתעסקים בזה (הכותבים והנותנים), דהנה להלן שם בסעי' ט"ו נפסק דמותר להשתמש בספר יצירה, והוסיף הרמ"א דאפילו לעשות מעשה, אך ע"י בש"ך שם סק"ח שהביא דברי הלבוש שכת' להזהיר בדברים חמורים על המשתמשים בשמות הקודש שלא בקדושה וטהרה, והוא עצמו הוסיף מדברי המקובלים שעון גדול הוא, וז"ל שם: וע"י ספר יצירה מותר, לעשות לכתחלה, דשמות הקדש הם, והש"י נתן בהם כח שיוכלו לפעול על ידיהם החסידים והנביאים, והפועל בהם מראה גדולתו וגבורתו של הש"י שמו, אך שיתעסקו בהם בקדושה ובטהרה, ולצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה, אשר לא נמצא זה בדורות הללו בעו"ה, ואפי' בזמניהם מצינו שנענש ישעי' ע"ז, וכ"ש בזמן הזה שא"א לנהוג בטהרה ובקדושה, ורחמנא ליבא בעי, עכ"ל עט"ז ודבריו נכונים וכן נמצא בכמה מחברים דורשי רשומות שאין להשתמש בשמות הקודש כ"א לצורך מצוה רבה ודאשתמש בתגא חלף, וכן כתב הרב לקמן סי' רמ"ו סוף סכ"א ודאשתמש בתגא חלף י"א זה המשתמש בשמות הקודש, גם בספרי המקובלים מבואר שעון גדול הוא המשתמש בשמו, על כן המונע יבורך עכ"ל הש"ך.

וידועים דברי רבינו יהודה החסיד שהזהיר ע"ז מאוד בדברים נוראים, וז"ל בספר חסידים (סי' תתשע"ב): אין המזיקים מתגרין אלא במי שמתגרה בהם, כגון שכתבו הוא ואבותיו קמיעות, או עסקו בכשפים ובהשבעות, או בשאלת חלום, לכן לא יעסוק אדם בהם, ולא יאמר אדם אעשה בשביל פקוח נפש בהשבעות וקמיע, כי אין זה חכמה כי הוא מקצר ימיו וחיי זרעו, ואין דוחין נפש מפני נפש, ונאמר (דברים יח ג) תמים תהיה, ואין לו אלא תפלה ותחנונים על הכל, וה' ישמרנו וזרענו ואת כל אשר לנו מכל רע מעתה ועד עולם אמן ואמן, עכ"ל ח"ק (ואמור רבנן בכפיל"א, בכמה מקומות בספרו, בשינוי לשון קצת, והם: בסי' תס"ט, סי' ת"ע, סי' תתשי"ד והו"ד במג"א או"ח סי' ש"ח סקנ"ז, סי' ר"ד ור"ה ור"ו ור"ז).

ואף דלכאורה יפלא שהרי מצינו בחז"ל שהקדמונים השתמשו בשמות הקודש, ולדוגמא יעוי' בבכורות (ח): אמר שם תלא בין רקיעא לארעא, וביבמות (מ"ט): ישעי' אמר שם ואבלע בארזא, ועוד בכמ"ק, מצינו ע"ז שלשה תירוצים מהתנא האלקי מרן האריה"ק, שנשאל ע"ז מתלמידיו רבינו המהר"ו ורבינו בעל ראשית חכמה (הג"ר אליהו די ווידאש), ואלו הם ארבעה התשובות שהשיב למה אסור לנו לעסוק בזה:

(א) הוא הטעם הנמצא בכתבי האר"י (עץ חיים שער מ"ג פ"ב) וז"ל בתוך הדברים: ודע שאלו הרקיעים הם כולם בסוד העגולים דעשיה, ובהם עצמות וכלים ואורות מקיפים ויושר הכל זה תוך זה, וסביב כל א' מהם יש ג"כ רקיע דס"א שהם אחוריים, ואלו אינם נקרא שדים ומזיקין, אלא מקטרגים סטרא דמסאבותא, ובכח אלו היו דור אנש עובדין לחמה ולבנה ולאלהים אחרים שכבר ביארנו שכל העשיה

קונטרס אל תפנו

מעורבת מטוב ורע בסוד הלבושים לבד, ולכן יש מלאכים שהם בחינת לבושים והם טוב ורע **לכן אסור להשתמש בקבלה מעשית**^{סח}, וכנזכר בתיקונים תקון ס"ו דצ"ז ודף ק'.

(ב) הוא מה שהובא בכתבי האר"י (שער רוח"ק, יג ב) וז"ל: אני הכותב חיים שאלתי למורי ז"ל על ענין השימוש בקבלה מעשית הנאסרת בכל ספרי המקובלים האחרונים, ואיך ר' ישמעאל ור' עקיבא ע"ה בפרקי היכלות היו משתמשים בשמות נוראים לענין זכירה ופתיחת הלב, והשיב לי כי בזמנם הי' אפר פרה מצוי, והיו נטהרים מכל הטומאות לגמרי, אבל אנחנו כולנו טמאי מת ואין לנו אפר פרה ליטהר מטומאת מת, ומה תועלת כשנטהר משאר טומאות ועדיין טומאת מת במקומה עומדת, **ולכן אין לנו רשות בזמנים אלו להשתמש בשמות הקדושים, והמשתמש בהם עונשו גדול.**

(ג) הוא תשובה אחרת שהשיב לתלמידו בעל ראשית חכמה (בשער רוח"ק שם), וז"ל: וה"ר אליה די וידאש הגיד לי כי גם הוא שאל למורי ז"ל שאלה הנז' כי הרי מצינו ראינו הראשונים כולם משתמשים בשמות, והשיב לו, כי כל האדם שיוכל לקיים בעצמו מה שאמר הכתוב (שה"ש א) על כן עלמות אהבוך ניתן לו רשות להשתמש בהם, והענין הוא כי אחז"ל (ע"ז לה:) אל תקרי עלמות אלא על מות, שאפי' מלאך המות נעשה אוהבו של הצדיק, והנה מי שאין בו שום עון כדי שהמקטרג לא יוכל לקטרג עליו לפני הקב"ה לומר לפניו הנה פב"פ משתמש בשמותיך, והנה ביום פלוני עבר עבירה פלונית, כי אז יענשוהו מן השמים אם ישתמש בשמותיו ית', **אבל אם אין בו שום עון כלל ואין עליו שום קטרוג עד שלכך אפי' המלאך המות נעשה אוהבו הנה איש כזה יוכל להשתמש בשמותיו ית' ולא יענש ע"כ.**

(ד) התשובה הרביעית גם היא נוגעת מאוד לזמנינו אנו שאבדה חכמת חכמיו ונשתבש מאוד הקבלה בענינים אלו וממש אין אתנו יודע עד מה בענינים אלו, והוא מה שהשיב האריה"ק פעם אחרת לבעל ר"ח הנ"ל, וז"ל (בשער רוח"ק שם): דע כי כל השמות והקמיעין שנתנסו והומחו ע"י מומחה יש בהם

^{סח} ובספר שערי קדושה למהרש"ו (חלק ג' שער ו') נמצא קצת ביאור לדברים אלו, ונעתיק קצת מלשונו שם: וזהו סוד שמוש פרקי היכלות שנשתמשו בו רבי נחוניא ורבי עקיבא ורבי ישמעאל ואנשי כנסת הגדולה, ואחר כך נשתכחו גם דרכי השמושים ההם, ועוד אחרת כי נאבד טהרת אפר פרה בזמן האמוראים עד זמן אב"י ורבא כנזכר בתלמוד (חגיגה דף כ"ה), ולכן לא נשתמשו מאז ואילך בעלית הפרד"ס, ומאז ואילך נשתמשו בשמושי עולם העשייה לבדה, ולהיותו עולם השפל מכולם וגם כי המלאכים שבה מעוטן טוב ורובן רע, ולא עוד אלא שהטוב והרע מתדבקים יחד מאד, לכן אין בו השגה כלל, כי אי אפשר להשיג טוב לבדו ולכן מעורבת ההשגה בטוב ורע, אמת ושקר, וזהו סוד ענין קבלה מעשית. ולכן אסור להשתמש בה, כי בהכרח יתדבק גם ברע המתדבק בטוב, וחושב לטהר נפשו ומטנפה בסבת הרע ההוא, וגם אפילו ששיג, הוא אמת בתעורבות שקר, ובפרט כי אין אפר פרה מצויה וטומאת הקליפות מתדבקות באדם המתקרב להשיג על ידי קבלה מעשית, ולכן שומר נפשו ירחק מהם, כי מלבד שמטמא נפשו יענש בגהינם, ואף גם בעולם הזה קבלה בידיו כי יעני או הוא או זרעו או יחלה בחולאים הוא או זרעו או ישתמד הוא או זרעו, וקח ראייה מרבי יוסף דילא ריינה ורבי שלמה מולכו שנשתמשו בקבלה מעשית ונאבדו מן העולם, וכל זה לסבה הנזכרת כי אין טוב בלתי רע, ולא עוד אלא שמכריחים אותן בעל כרחן על ידי השבעות, ואז מפתים אותן ומטיין אותן לדרכים לא טובים עד שמאבדים נפשם, וגדולה מזו כי כל דרכי ההשבעות האלו העלימום הראשונים ואין אנו בקיאים היטב בדרכיהן וראוי להתרחק מהם בתכלית.

טעויות רבות, ולכן אסור להשתמש בהם^ט, אמנם אם היינו יודעים השמות על מתכונתם ואמיתיותם היינו רשאים גם אנחנו להשתמש בהם.

^ט ועי' גם בדברי הלבוש באו"ח ריש סי' תקפ"ד שגם הוא התריע על כע"ז, ודבריו נוגעים מאוד גם לענייננו, והוא שקורא תגר שם על החזנים שבזמנו שהיו נוהגין להשביע למלאך פלוני ולמלאך פלוני להיות בעזרתו להתפלל בקול רם נעים וחזק ושלא יחר גרונם, ולא ילאה ולא ייגע רוחם, וכתב שראוי לבטל מנהגם וכו', ורוב הסכנה עומדת למי שמשנה נקודה אחת מן השמות שאין אנו בקיאים בהם מפי רב מקובל, שע"י נקודה אחת יכול להפוך הכוונה, ויהפוך לו הברכה לקללה ח"ו עיי"ש^ה, ובשד"ח במערכ' ה' בערך השבעות סי' ל"ט הביא דבריו והאריך בזה והוכיח מדבריו דאפי' אם יש לפניו ספר כתוב בכת"י או בדפוס שמות המלאכים לא ישתמש בו, שיש סכנת טעות וחילוף אותיות, וחסר ויתיר, וא"א לסמוך ע"ז רק בקבלה מפה לאוזן מרב מקובל מפיו דייקא ולא ספר אף שמחברו הוא אדם גדול.

^ע ועפ"י שני הטעמים האחרונים האלו מתיישב לנו, מה שמצינו אף סמוך לדורנו שהיו צדיקים וקדושים שהשתמשו בכתובת ונתינת קמיעות, כי הם היו בבחינה זו של עלמות אהבוך, וכן ידעו הדברים על אמיתתם ומתכונתם, וכן גם פשוט שלא כתבו כ"א כשנתקיים התנאי של הש"ך שהבאנו, "שיתעסקו בהם בקדושה ובטהרה ולצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה", מלבד מה שידוע שהרבה צדיקים כותבי קמיעות לא השתמשו בשמות הק' כלל, רק כתבו פסוקים שונים, ואף יש שכתבו רק את שם עצמם (וכדלהלן), והקמיע קיבלה הכח רק ע"י כח התפילה שלהם (שרצו להסתירה ולכסותה בלבוש של סגולה וקמיע – כ"כ בקונט' תהלה למשה בשם היטב לב שכן אמר לו זקינו הגה"ק בעל ישמח משה בענין הקמיעות שנתן לרוב) והלחישה עליהם שקורין באשפרעכן, והנה כי כן מצאנו ראינו לכמה מרבתינו הקדושים האחרונים שהשתמשו בקמיעות, כמו:

הגה"ק ר"ר יהונתן אייבשיץ - וכידוע מהפולמוס הגדול אודותיו, וכמדובר בארוכה בסוף ספרו לחות העדות.

הגה"ק בעל חסד לאברהם (רבי אברהם אזולאי זקינו של החיד"א) – כמ"ש החיד"א בשם הגדולים (בערכו) ששמע מהקדוש בעל אור החיים שהי' לו כמה קמיעות ממנו, וסיפר שכשהיו מבקשים קמיע ממנו הי' כותב על נייר בכתב רש"י יי"ר שתשלח רפואה לפכ"פ מחולי פלוני אמן סלה" ותו לא והי' מועיל.

הגה"ק רבי נתן אדלער - (כמבואר בתשובתו הידועה של החת"ס להגה"ק בעל ישמח משה אודות הקמיעות בשו"ת חת"ס חאו"ח סי' קצ"ז וז"ל: ועוד רגע אדבר כי שמות הקדוש הם פעולות אמיתיות ממה שראיתי בעיני מאיש מופת מורי כהן צדק זצ"ל וכו' והארכתי בזה לומר שלא יחשדני כי ח"ו יש בלבי הרהור ח"ו על העוסקים בזה לשמה עכ"ל, וכן כותב הגאון רבי שמעון סופר מקראקא במכתב [איגרות סופרים מכתב ל']: ודע כי קבלתי מאמ"ו מאוה"ג זצ"ל שקיבל מרבו הגאון החסיד זצ"ל קמיע לשמירה וכו' ותבחר סופר ירא שמים ויטבול עצמו וכו' יקרא מכתבי זה כדי שידע כוונת שמות היוצאים מר"ת כמו שכתבתי לעיל, ועל דרך כלל יכוין שכותב עפ"י דעת הקדושים שהשתמשו בקמיע זו, ה"ה אממ"ר מאור הגולה זצ"ל שקיבל מרבו הגאון החסיד מו"ה נתן אדלער זצ"ל שבכת תורתם כותב שתהא אסוותא להאשה וכו', וציין שם ע"ז מו"ל הספר וז"ל: מקובלני שקמיע זו היא מיהושע בן נון ומקובלת למרה שחורה ועצבות וטירוף הדעת ר"ל, והוא בדוק ומנוסה בעזה"י).

כק"ז הגה"ק בעל סמיכת חכמים - מובא בס' טעמי המנהגים שהי' כותב בקמיעות שלו רק את שמו הטהור "נפתלי הכהן").

כק"ז הגה"ק בעל ישמח משה - (שכידוע הלך בכמה דברים בעקבות הר"ר יהונתן), שנתן קמיעות הרבה כידוע (וידוע שנתן גם לגויים למען קידוש שמו ית', כמ"ש בס' פאר וכבוד בשם הגה"צ מקאלבסוב שפעם פתחו קמיע שנתן לגוי א' ומצאו כתוב בחוכה תפלת שלמה המע"ה [מלכים א ח-מא] וגם אל הנכרי אשר וגו') והי' רגיל לחתום בהם "דברי משה בן חנה רב באיהעל" (ריביה"ק מסאטמאר ז"ע).

ומעניין לציין על דבר נפלא שמצאתי איך שקדושים אלו כל מעשיהם עמוקים ומקור מקומם טהור וראשם מגיע השמימה, דהנה מתאמרא ממגדי אמת בשם הגה"ק מנאסור ז"ע, שפעם הביאו לפני מרן בעל דברי חיים קמיע שנתן בעל יש"מ לאשה אחת שלא יכלה להניק את בנה, וכאשר פתחו את הקמיע מצאו כתוב בה: "אלדד ומידד", נענה הדברי חיים ואמר "א המצאה פון אגדול" ע"כ, ואני השפל י"ש אף שאין לי עסק בנסתרות מצאתי

עכ"פ הלא בעיניך תראה מכל האמור שדברים אלו נמסרו לקדושים אשר בארץ, שמילאו את התנאים האמורים בש"ך שם, וכן את התנאי של האריה"ק שאין בו שום עון כלל ואין עליו שום קטרוג עד שאפי' המלאך המות נעשה אוהבו, מלבד מה שגילה לנו ברוח קדשו שאסור בזה"ז להשתמש בקבלה מעשית

בעניי בדא"ג בעץ חיים שער הכללים פ"ג, פתרון לקמיע זו, וז"ל שם: וסוד השדיים והרדים הם בסוד ויעבור כו' כי סוד ויעבור ע"ב מימין ורי"ו מהשמאל וכו', גימ' שד"י שהוא השדיים, גם נקרא דדים, והם סוד א-להים שבכינה, שהוא א-ל מימינא, מ"י משמאלא, ה' באמצעיתא, תצרך א-ל שבימין עם דר ויהי' א-ל דר, תצרך מ"י משמאל עם דר ויהי' מ"י דר, וזה סוד אלדר ומידד וכו', וביארנו כי א"ל מ"י הם ב' דדים בסוד אלדר ומידד, וסוד ה' הוא החלב שמתפשט בב' הרדים האלו, לכן הוא באמצע, כי הוא מתפשט לצד ימין ושמאל עכ"ל"ק, ומעתה בין והתבונן את אשר לפניך איך שכל דבריהם מוסתרים וממקור קדוש יהלכו, ועיי"ש כל הענין ותתפלא.

(וראה בס' תהלה למשה שכת' שבאמת פעל הכל בתפלתו הזכה ככן המתחטא לאביו שבשמים, וכן ה' דרכו לומר לפני כל נתינת קמיע בלשון הקודש, וחזר ושנה בלשון המדוברת, רבוש"ע הלא לא למעני ולמען כבודי אני נותן הקמיע הזאת רק לכבודך ית"ש, שידעו כי אתה ה' מושיע בעת צרה, אנא ה' הושיעה נא שתפעול הקמיע לפב"פ לרפואה וכדומה, וכך ה' רביה"ק מספר בשם חו"ז הרה"ק רבי משה מראזוואדאו ששמע מזקינו היש"מ מה שהי' לוחש לפני נתינת קמיע, שנותנה רק לכבודו יתברך שיראו כח השמות הקדושים, ולא יחשבו שיש ח"ו כח ביד הרופאים הטמאים לרפאות).

הגה"ק רבי עקיבא איגר - מובא באגרות סופרים בערכו (מכתב י"ג בהערה) שלעתיים רחוקים נתן קמיעות, אלא שבמקום שהי' אפשר לעשות מלאכתו ע"י אחרים הי' עושה, (ועיי"ש בהמכתב הנ"ל שביקש מהגאון אבד"ק קעמפנא הג"ר ישראל יונה לאנדא שישלח קמיע עבור אחד, ומסיים "אולי יתן ה' ויצליח וממש כמחיי נפש מישראל").

הגה"ק בעל חתם סופר - שהכותב הקבוע שלו שכתב את הקמיעות, הי' תלמידו הגדול הגאון רבי פישל סופר מפ"ב אביו של הגאון בעל מחנה חיים (זכרון למשה במכתבו של הג"ר פישל זוסמאן אב"ד טשוס), ועיי"ש שם שמביא עובדא נוראה מקמיע שנתן החת"ס לראב"ד דפרעשבורג הגאון רבי דינאל פרוסטיץ, בעד החלומות שהיו מצויים אצלו, ובליל שב"ק אחר נתינת קמיע זו אידע דבר לבנו של החת"ס רבי יחפא שהי' עדיין ילד, ותיכף שלח החת"ס לבדוק אם הקמיע אינו מהופך, ומצאוהו מהופך כמו שאמר החת"ס ז"ל.

וכן ידוע שכ"ז הבעש"ט הקדוש הי' נותן קמיעות, (וכמ"ש בס' טעמי המנהגים עמו' ש"ג בשם ס' המאור הגדול מעשה נוראה שהרה"ק רבי איציקל דראהביטשער ביטל את כח הקמיעות של הבעש"ט מפני שאסור להשתמש בשמות הקדושים, עד שפתח קמיע אחת וראה שכתוב בה רק "ישראל בן שרה בעש"ט"), וכן הרבה צדיקים מתלמידי הבעש"ט ק נתנו קמיעות, וכמו:

כק"ז המגיד הקדוש מקאזניץ - שהי' נותן קמיעות לרפואה, כמ"ש כק"ז הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק בן כק"ז הגה"ק בעל נוע"א, במכתבו הידוע להרה"ק ר"ר מענדעלע מרימנוב, אודות קמיע שנמחקה במקצתה ולא הועילה, וכמו"כ הביא בספר תהלה למשה מכתב קודש ממנו שכתב לכק"ז בעל יש"מ מאוהעל, שבו כותב בזה"ל: ויקבל קמיע עבור מ' יונה הנ"ל וגם מסוגר באיגרת הלזה צעטיל עם סגולות אשר יעשה אותם מהר"י, ומהשם אשאל ואבקש ואתחנן שישלח לו רפואה שלימה בקרוב וכו', נאום ישראל בהמנוח הר"ר שבתי ז"ל מ"מ דפ"ק קאזניץ, ובס' עשר אורות (מערכ' ה' אות מט) מובא שנתן קמיע לאשה, וכשפתחו אותה מצאו בה רק את הכתוב "וטהרה מקור דמיה" בלי המ"ם הראשונה של "ממקור" עיי"ש, ורביה"ק מסאטמאר הי' מספר שהרה"ק הנ"ל נתן קמיע להרה"ק רבי יוסף הורוויץ (אחיו של החוזה הק' מלובלין ורבו של מרן הדברי חיים) לחולי הטחול והאריך ימים, ואחרי פטירתו פתחו ומצאו כתוב בה "שופך דם האדם באדם דמו ישפך".

הרה"ק רמ"ל מסאטוב - כמובא בספר תפלה למשה להרה"ק מסאמבור פ' ויקהל, שאחיו הרה"ק מוידיתשוב סיפר להחווה מלובלין שהקמיע של הרה"ק רבי משה ליב מסאטוב הי' תיבת שב"ת בשילוב שם הוי"ה, (וראה מענין זה גם בספה"ק בני יששכר מאמרי השבתות מאמר ז' אות ז' וז"ל: והי' צדיק קדוש אחד בדורנו שהי' כותב שם שבת בקמיעות לשמירה מפגעים, כי שב"ת כולל כמה ענינים ורזין עילאין עיי"ש).

קונטרס אל תפנו

ושמות להיותנו כולנו טמאי מת ואין אפר פרה להיטהר, (ומה שאכן היו צדיקים שנתנו קמיעות, עכר"ח שהם אכן היו במדריגה זו, מלבד מה שהארכנו והבאנו למטה בהערה שרובם לא השתמשו בשמות כלל) "ולכן אין לנו רשות בזמנים אלו להשתמש בשמות הקדושים, והמשתמש בהם עונשו גדול"^א, כדברי האריה"ק.

וראוי להדגיש שראיתי ושמעתי שיש מאותם המכונים "חכם" או "באבא" בארצה"ק העוסקים בזה, שכותבין לפעמים שמות על הגוף של החולה, ויש לדעת שמלבד כל האמור לעיל, עוד יתכן בזה שאלה של מחיקת השם, ויש עליו דינים מיוחדים איך להיזהר ברחיצה וסיכה ממחיקת השם, כדאיפסקא הלכתא במסכת יומא דף פ"ח ע"א ועוד מקומות, דאדם שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת, נזדמנה לו טבילת מצוה - כורך עליו גמי ויורד וטובל וכו', וכן נפסק להלכה ברמב"ם פ"ו מהל' יסודי התורה הל' ו', באופן שברור שאיסור גדול להניחם לעשות כן.

- מ' -

עשיית גורלות לידע עתידות - גורל הגר"א

בשו"ע יו"ד סי' קע"ט סעי' א' נפסק שאין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות^ב, (והוא מדברי התוס' שבת קנ"ו: ד"ה כלדאי בשם הספרי, מניין שאין שואלין בגורלות שנאמר תמים תהי'), ומעתה נשאלת השאלה האם מותר לעשות דבר המורגל אצל הרבה בני"א הנקרא גורל הגר"א, דהיינו שאדם המסתפק ונבוך באיזה דבר אם לעשותו או לא, פותח חומש או תנ"ך, ורואים לפי פסוק המזדמן בראש הדף על מה ירמוז ולפי זה קובעים מעשיהם, שהרי אם מכווין את מעשיו עפ"י תוצאות הגורל, לכאורה פשוט דהוי כשואל בגורל.

אמנם החיד"א כבר דן בזה בשו"ת חיים שאל ח"ב (סי' לח אות מא) וז"ל: אני בעניי כתבתי בשו"ר ברכה (סי' קע"ט אות ו') משם גדולים דמותר לפתוח בתורה לראות הפסוק העולה ע"ש, ואחר זמן ראיתי בס' מעשה

^א ולסימא דמילתא אציג כאן עובדא נוראה ומאלפת, המלמדת על גודל החרדה של צדיקים אמיתיים שלא להשתמש בשמות הקדושים, והוא מה ששמעתי מכ"ק מוה"ז הרה"ג צ' מוואידיסלב זצ"ל, באחד שסבל מעכברים גדולים (ראטצן) שחדרו לגורן שלו ועשו שם שמות וחורבן, ובצר לו הלך אל כק"ז הגה"ק רבי אהרן מטשערנאבל זי"ע, שנתן לו קמיע שכמובן הי' לו לישועה, אך ברבות הימים נמחקה הקמיע והצרה חזרה למקומה, אך להיות שהגה"ק מהר"א מטשערנאבל לא הי' עוד בחיים, בא לפני כק"ז הגה"ק מהר"י מבעלזא וביקש מאתו שגם הוא יתן לו קמיע, נענה הרה"ק ושאל לו האם ניסית כבר להביא חתול לבית, השיב הלה שכבר ניסה כך והם עכברים גדולים כ"כ שגם חתול לא הועיל נגדם כי טרפוהו, אמר לו הרה"ק אזי תביא חתול גדול ויועיל, וכן עשה הלה והועיל, ולאחר זמן חזר להרה"ק לבשרו שהועילה עצתו ולהודות לו על כך, אז התרגש הרה"ק ופנה אליו בלשון קדשו לאמר: עמוד והתבונן נא, דבר שהי' באפשרי להיעזר בו ע"י חתול, היית רוצה להשתמש בעדו עם שמות הקדושים אתמהה.

^ב וראוי לרעז שספרי הגורלות השונים הנפוצים בימינו עם ציורים וטבלאות שונות, שמייחסים אותם למחברים וחכמים קדמונים, אינם מוסמכים לשום דבר, כי לא נודע מבטן מי יצאו הרברים, וידוע שיש כמה מהם שנעקו מספרי הגורלות של הגוים.

קונטרס אל תפנו

רקח בתחילתו בחידושי הראשונים ושם נאמר משם הרמב"ם שאין ראוי לפתוח חומש על דרך גורלות הגוים, וש"ץ שעשה זה אין לבטלו ממינויו ולא להכותו עכ"ל, וכאשר ירדוף הקורא יסבור שהוא נגד דברי הגדולים הנזכרים, אמנם נראה דמ"ש הרמב"ם הוא על ש"ץ שחזר על התבית ועושה גורל לנשים והאנשים הנגשים, כדרך הגויים שמחזרין על הפתחים בדפין ועושין גורל ובמציאות זה כתב הרמב"ם שהוא אסור, **ואולם הרוצה לימלך בתורה בינו לבין עצמו מותר**, ודמי למאי דאמר'י בכמה דוכתי שהיו הראשונים אומרים לתנוק פסוק לי פסוקד, **והכי חזינן לרבנן קשישאי שפותחים הספר בצר להם כמו גורל עכ"ד**.

ובברכ"י המודפס בגליון השו"ע, וז"ל: כת' מהריק"ש וכו', נ"ל דלכו"ע מותר לפתוח בתורה לראות הפסוק העולה כי היא חיינו, וכמו שמצינו ביאשיהו שעשה מעשה על שמצא ס"ת גלול באותו פסוק, וכן עמא דבר עכ"ל, והנה אמרו בילקוט משלי ס"י רי"ט אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוי נוטל, וכן בדוד הוא אומר בפקודיך אשיחה עכ"ל, ומשמע דליטול עצה מן התורה אפשר דבכלל הוי הא לפתוח בתורה לראות פסוק המדומן, ומצאתי בקונטרס כתיבת יד להרב מהר"ר אליהו הכהן ז"ל (בעל שבט מוסר) שכתב וז"ל קבלתי מרבתי כשהיו רוצים לעשות איזה דבר והיו מסופקים אם לעשותו אם לאו היו נוטלים חומש או ארבעה ועשרים והיו פותחין אותו ורואין בראש הדף מה פסוק ה' מוצא, וכפי מה שמראה אותו פסוק היו עושים ונמצא שהיו מתייעצים עם התורה כדת מה לעשות בכל עניניהם, וזה עצמו רומז מאמרם ז"ל ליטול עצה מן התורה, דמורה היתר לעשות כן, ואין זה בכלל משתמש בתורה עכ"ל, ועוד אפשר דרז"ל הורו בזה דהגם שאמרו בספרי שאין שואלין בגורלות דכתיב תמים תהי', כגון זה שרי ודוק היטב, עכ"ל הברכ"י, והו"ד גם בדרכ"י סקכ"ח, וכעין דבריו כת' גם בספרו דבש לפי (ת' אות מ"ה).

ועי' בבני יששכר (מאמרי חודש סיון מאמר ה' אות י"א) שהביא דבריו בדבש לפי, וזל"ק: בילקוט משלי (רמז רי"ט) אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוי נוטל, וכתבו ז"ל בפירוש זה המדרש היינו לפתוח ספר לראות פסוק המדומן, עי' סוף ספר דבש לפי, והנה לפי זה קשה למה הוצרכו בדורות התנאים והאמוראים לשאול לתינוקות פסוק לי פסוקד, הוי להו להביט בעצמם בספר, יש לומר בימיהם לא היו דפוסים והיו נכתבים תנ"ך בקדושה בגלילה, לא היו רוצים לטלטל כתבי הקודש בשביל צרכיהם עכ"ל.

העולה מזה, שלעשות כן בעד רבים השואלים אצלם אסור, ורק ליחיד העושה כן בינו לבין עצמו מותר, ועוד ראוי לדעת, שהדברים דלמעלה הובאו בסי' חסד לאברהם (להגר"א פאפו) וסיים עלה וז"ל: אבל בלי צורך לעשות גורל למען דעת עתידות, לא אריך למעבד הכי, והולך בתום ילך בטח, וכתוב ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים.

אך יש להדגיש שאין בכלל האיסור של שאלה בגורלות מה שלפעמים מטילים גורל בין בנ"א על איזה דבר אם יחא שייך לזה או לזה^ע, וכגון בירושה וכדו', דאיסור זה הוא רק אם הוא למטרת ידיעת העתידות, וכ"כ

^ע אך יש להזהר שיהא הגורל נעשה כהוגן בלי טעות וקלקול או תחבולה, וכדבריו הידועים של החות יאיר בתשרי (ס"י ס"א) לענין גורל על כוס כסף מזהב שנעשה בטעות, שכת' דכיון שנעשה בו טעות בטל הגורל, וז"ל שם: כי ראינו מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים שסמכו על הגורל

להדיא האחרונים, עי' בס' טהרת המים (מע' ג אות טז) שכי בשם ס' המצרף סי' ס"ט וז"ל: מנין שאין שואלין בגורלות שנאי תמים תהיה עם ה"א, הכוונה שאין שואלים בגורלות הקורות והעתידות לבטוח בהם, שהרי על פי הגורל נחלקה הארץ וכו' עיי"ש, וכעין דבריו כתי' הגרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה (תאו"ח סי' סב) וז"ל: שאלת לבאר לך איך אנו נוהגין להטיל גורל בקדיש וכדומה הא כתב חש"ך בשם התוס' דאין שואלין בגורלות, הנה דע כוונת התוס' הוי על מה ששואלין בגורלות על להבא מה יהי כגון אם יחי' החולה או ימצא האבדה וכה"ג על ענינים דלהבא אין לשאול דכתיב תמים תהי' עם ה' אלקיך אבל להפיס בין ב' ענינים לידע אם שייך לזה או לזה זה ודאי מותר ואין שייך בזה לומר תמים תהי' שהרי בבהמ"ק הי' מפייסין מי שוחט וכו' וכן שנינו במשנה (שבת קמח:) ופוסקים אין מטילין וכו' ביו"ט מכלל דבחול שרי להטיל גורל וכן בקרא מפורש אך בגורל תחלק הארץ ואיך מצוה הקב"ה לעשות דבר שלא כהוגן, ובעי"כ דבכה"ג ליכא איסור גורל כלל לכך להטיל על קדישים או כדומה לזה אין בזה מיחוש ופקפוק כלל.

ועי' עוד מזה בשו"ת לב חיים ח"ב (ס"ס צו, ושם סי' קסז, דקיי"ז ע"א), ובשד"ח פאת השדה (מע' ג כלל יד), ואכמ"ל.

אלא די'ש לדעת שיש בזה מקום עיון מצד אחר והוא מדיני חושן משפט, כי יש מחלוקת אם הגורל חשיב קנין או לא, עי' בשו"ע חו"מ (סי' קעג ס"ב) שהוא מחלוקת בין המחבר להרמ"א, דעת המחבר כהרמב"ם דקונה ודעת הרמ"א כהרא"ש דאינו קונה^{עד}, וכן מבואר גם באו"ח סי' שכ"ב ס"ו דהוי אסמכתא בעלמא ולא קני וכו'.

באשר נעשה בלי מחשבות אדם ופעולת אנוש מצד התחכמות, אך בגורל תחלק הארץ, וכן סמכו על הגורל במיתת עכן ויונתן לולי שפדאוהו העם לא מצד הודאתו ונאמר בחיק יוטל הגורל ומה' כל משפטו ואפילו באזה"ע היה מקובל זה כמו גבי יונה והמן הרשע לפשטי' דקרא, מפני שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו השגחה עליונה כמ"ש הבה תמים, משא"כ אם הגורל מקולקל אין מבוא לומר שמי שזכה מאת ה' היתה זאת, הן שהקלקול ע"י תחבולת אנוש או בשגגה, עכ"פ הגורל מקולקל ומצי כל חד למימר אלו נעשה הגורל כהוגן היה קיימא לי שעתי ע"פ מזלי או ע"פ תפילתי שיתן לי הצלחה בכל עסקי וכו', שאני דבלה"נ מסוגל להשגחה אם נעשה כהוגן, וגדולה מזה נ"ל אם הערים אדם והטיל ב' פתקים ששמו כתוב עליו לקלפי זכה אחר בפתק מז"ט, וגילה זה החוטא אח"כ, ובדקו ומצאו כך, מ"מ יכולים האחרים לבטל הגורל ואפילו הוא עצמו והנלפע"ד כתבתי, נאם יאיר חיים בכרך.

^{עד} ועפ"י יישוב תמיהת היעב"ץ במגדול עוז (ח' אבן בוחן פינה א' אות ק"י) על הספר חסידים (סי' תש"א) שכת' דגורל לא קניא לענין ממון מטעם אסמכתא, דס"ל כדעת הרא"ש הנ"ל למעלה, ולענין מ"ש דהרי בגורל נחלקה הארץ, תירצו בפשטות שהיתה ע"י אורים ותומים, ח"ל הס"ח: בני אדם שבספינה הדי' רוח סערה, אין רשאים להפיל גורלות, שאם יפול על אחד מהם צריך להטילו בים, אך זה לעשות כאשר עשו ליונה בן אמיח, השתא אסמכתא לא קניא לענין ממון, וכ"ש לענין נפשות שלא יסמכו עפ"י הגורל וכו', ועיי"ש בס"ח שהאריך לתרץ גם שאר המקומות בתנ"ך שמוצאים בהם שסמכו על הגורל.

קונטרס אל תפנו

ויש שהעלו חילוק שאפיי לדעת הרמב"ם והרשב"ם והמתבר בשו"ע שהאחים או השותפים שחלקו כיון שעלה הגורל לאחד מהם החלוקה קיימת לכולם, זהו דוקא בדבר המשותף לכולם, שאין הגורל רק מברר חלק כל אחד ואחד, אבל לעשות דבר חדש, ולזכות רק אחד מתוך שני המועמדים, לא מהני הגורל, והוי כאסמכתא דלא קניא, וכעין חילוק זה העלה גם כקדו"ז בשו"ת בית שלמה (חחו"מ סי' מ"ט), וכן בסי' ערך שי חו"מ (סי' קעג ס"ב) יעושה בדבריהם.

ועוד ראוי לדעת דלענין עשיית גורל על הזכיי במצות סמכו האחרונים על מה שמצאנו שעשו פייסות במקדש, כדי שלא לבוא לידי ריב ומדנים, וכמ"ש המגן אברהם (סי' קלב סק"ב) בענין גורל לומר קדיש עיי"ש, וכ"כ האחרונים שם, (וע' בשו"ת יהודה יעלה אסאד חיו"ד סי' רמ"ג – ויש עוד סוג גורל לברר אשמתו וחטאו של אדם מסויים וכמו במעשה של עכן ויונה, ועי' מזה בס"ח שהבאנו למטה בהערה, ושם בסי' תרע"ט [וכבר נתקשו בסתירות ב' המקומות בס"ח], כנה"ג [חו"מ סי' קע"ג הגב"י סק"ג], פת"ש [יו"ד סי' קנ"ז סק"ג] בשם ס' תפארת למשה, חזו"א [יו"ד סי' ס"ט אות א'], שוב ראיתי שהאריך בזה במאמר ארוך ונפלא בסי' תמים תהי עיי"ש ותמ"נ ואכמ"ל בזה).

- מ"א -

הנחת תמונות של צדיקים אצל החולה לרפואה

עוד רעה חולי ראיתי שנתפשט לאחרונה, ובמיוחד אצל חוג מסויים, שמשימים תמונות של צדיקים^{ע"ה} מראשותם של חולים ויולדות – והנה על עצם החזקת צורת אדם אף הנעשית בצבע יש חששות מצד הלכה, עי' בסי' קמ"א סעי' ד', ועי' בשו"ת דברי מלכאל (חי"ג סי' נח), שכי' להחמיר אף בפוטוגראפיה (הנקרא פיקטשור) עפ"ד הרשב"א בחי' לע"ז שכת' להדיא לאסור לעשות צורת אדם אפ"י בצבע ובדיו שגם בזה נחשב כבולט, ועיי"ש במה שהאריך בזה, ולדינא העלה דבדאי כל שומר נפשו ירחק מזה, ובפרט כיון שיש סברא גדולה שיש בזה איסור גמור עפ"י הדין, ובסוף דבריו מתמרמר ע"ז שבעוה"ר בעתים הללו נעשה כהיתר לצייר תמונות אדם ע"י פוטוגרפיה וכו', וביותר מתמרמר דאף צורת הצדיקים וודאי לא ניחא להו לתלות צורותיהם

^{ע"ה} ובכלל זה מה שנפוץ מאוד לאחרונה ספר רזיאל המלאך עם תמונות של צדיקים על העטיפה מבחוץ, שהרבה משימים אותו אצל או מראשותיו של חולה, (ודא"ג ראוי לדעת שעצם סמכותו של ספר רזיאל המלאך הנדפס, לוטה בערפל, עי' במ"ש הרה"ק מהר"ם די לונזאנו בספרו שתי ידות שמעיד שראה בספר רזיאל דברים שיש בהם לתא דעבודה זרה [עי' בספר רזיאל דף ח'], וכן ראה מה שכת' בספר חיי מוהר"ן אות תע"ח וז"ל: אמר, ספר רזיאל אינו מאדם הראשון, ולא זהו הספר שנתן המלאך לאדם הראשון, ואין בו כח להציל משריפה, וכבר אירע שהספר בעצמו נשרף, והאריך בה בראיות ברורות עכ"ל, ועי' גם בספר רפאל המלאך (נ"ח ע"א) שכבר התמרמר על המדפיס של רזיאל המלאך שעירבב קודש בחול ודברים שיש בהם לתא דע"ז, ולא נאה להמצא כזאת בין ספרות ישראל ע"כ.

קונטרס אל תפנו

בבתים, וראוי לכל ישראל כשר להתרחק מזה, כיון שלדעת הריטב"א הוא איסור גמור, ובפרט לפי מ"ש המקובלים שנמשך על הצורות רוח הטומאה, ולמה לו לגרום שישרה רוח הטומאה על צורת צדיק וכו' ע"כ^ע.

ועיי' ביד אפרים שם שהביא שגם הגאון בעל חכם צבי החמיר בזה, והוא מדברי בנו בשאילת יעב"ץ (ח"א סי' ק"ע) וז"ל: ברם זכור הוא לטוב החסיד האמיתי אבא מרי רבינו הגדול המקום יהא בעזרנו לעד יעמוד זכרו, ולא ידעך נרו, זה חזיתי ואספרה מעשה שהי' כשנקרא מק"ק ספרדים שבלונדון לבוא אליהם ולהראות בכבודו וביקר תפארת גדולתו לזכותם במצוה לעשות לו יקר וגדולה מתוך חבה יתירה נודעת כי גדול שמו אצלם ונכספה כלתה נפשם לראותו, ליהנות מזיו זוהר תמונתו, לחדות בשמחה את פניו לטעום צוף דבש אמרי נועם ולקבל פני שכינה להאציל עליהם מברכתו, ועשו לו כבוד גדול לא נשמע דוגמתו, והלכו לקראתו והביאוהו באנית מלכות בשמח' ובששון בהוד והדר, גדול וקטן שם הוא איש לא נעדר, ישלם להם ה' כפעלם, וישיב להם גמולם הטוב עוד כל ימי עולם, והנה מרוב עוצם תשוקתם חשקו להשאיר בידם ציור צלם דמות תבניתו, וחילו פניו בדבר זה על כל אהבה וכבוד יתן להם שאלתם, להניח אצלם דמות דיוקנו מצויר ומשוח בששר ולא אבה שמוע וישם לאל מלתם אף אם בציור של צבע רוב הפוסקים ככולם סבורים שאין בו חשש איסור. מה גם בחצי צורה דהיינו פרצוף בלבד לית דחש כה"ג, אעפ"כ לא יכלו לו אנשי שלומו, לפתותו ולהעבירו על דעתו דעת עליון מרוב חסידותו וקדושתו ופרישותו, אכן המבקשים לא נסוגו אחור, בכל זאת ידם נטויה ולא שקטו ולא נחו עד שהשיגו מבוקשם בדרך תחבולה גדולה עיי' אומן בקי נפלא שפעל ועשה כל ציור פרצוף פניו הנורא ונאור בחריצות וזריזות עצום שלא בפניו, ואור פניו לא נפל ולא חסר מאומה מהשווי כמעט רק נשמת רוח חיים, והוא נחשב יקר הערך מאד למכיריו ויודעיו מלפנים, ונעשו ממנו טופסים והעתקות וגם המה נמכרים ביוקר תכתב זאת זכרון לדור אחרון.

וידועים גם דברי הרבי רבי יונתן אייבשיץ בסי' יערות דבש ח"א דרוש ב' שהזהיר על כללות החזקת תמונות בבית בדברים נוראים וחמורים מאוד וז"ל: ומאד יש לאדם להזהר מבלי להיות בתוך ביתו פרצוף וצלם בצורה בולטת, ואפי' צורה מצוירת בכותל יש להזהר, כי אין לך צלם ודמות ולא שריה ביה רוח רעה, ובעו"ה רבו כעת, ביחוד בארץ אשכנז, אשר למדו ממעשה עמים ובתיהם מלאים צורות פסל ומסכה, ורובן בצורה בולטת תבנית אדם ורמש צפור חית ארץ, ומלבד דהוא אסור עפ"י הדין, ובפרט בצורת אדם הבולטת, ורוב כלים מנחושת וכסף הכל עליו פני אדם, כאשר יעשו האומנים אשר לא מבני ישראל המה, לציור ופאר, מלתא דלדידהו לית ביה מומא, ולדידן עם קדוש לה' מום עור ופסח מחבלים ומשחיתים יביאו הבית, ואלמלא נתנה רשות לעין לראות, היו חרדים ולא היו יודעים מה לעשות לרוב פחד^ע.

^ע ועי' עוד בשו"ת לבושי מרדכי קמא (חיו"ד סי' פ"ו) בתחילת התשובה בהביאו דברי השואל.

^ע ועי' בשו"ת פרי השדה ח"ג סי' ל"ח שכת' וז"ל: כי מבואר בספרים הקדושים דעל צורת אדם הסט"א שורה אפי' על צורה בעלמא וכ"ש על צורה בולטת, ועי' בתולדות הקול ארי' מכתב קל"ז אות י"ז שהגאון בעל קול ארי' שבר צורה שנעשה מהגאון רעק"א, עיי"ש שהאריך בענין זה.

קונטרס אל תפנו

והנה אף שיש אחרונים החולקים דמעיך הדין אין לחוש בצורת פוטוגריא כלל, ועדיפא מצורה של דיו וצבע, עיי בשו"ת צפנת פענח (סי' סז) שמסיק בזה בכחא דהיתרא, ויש עוד אחרונים שלמדו זכות, אך פשוט שלעשות מזה הנהגה לכתחלה ולא עוד אלא לעשות מזה סגולה, זה וודאי לא נכון, מלבד מה די"ל דבנידון הצורות הללו מאדם גדול שמניחים אותן מתוך אמונה שיש בזה איזה כח יש בזה גם חשש איסור^ע, דמלבד דוודאי לא הוי בכלל מבוזין וליש ההיתר המוזכר באחרונים הנ"ל, הרי יש בו גם משום חשדא שמחזיקין בה איזה ענין של אלקות, (וכאשר לדאבון לבינו כבר נשמעו מקצתם דיבורים כאלו הי"י)^{עט}.

- מ"ב -

קוראי המוזוות והכתובות

הנה זה איזה שנים ניתן להבחין בעירנו תופעה חדשה, שהיא שייכת לשיעור זה מצד שאותם המטפלים בזה הם מסוג האנשים שדיברנו עליהם למעלה שמרמים ומטעים את הבריות בדמיונות ושקרים ודברים שהם מנגדים להלכה, והוא: שמדי פעם בפעם מופיעים מודעות ברחובות ובתי מדרשות הקוראים אל הציבור להביא כתובותיהם לבדיקה, ומצורף אליהם פתגמים בלתי מבוססים, שכאילו כל הצלחתו ומעמדו של איש ישראל ברוחניות ובגשמיות תלוי רק בבדיקת הכתובה, ובד בבד מודיעים על חכם או מקובל פלוני ופלוני שהואיל לקבל את הציבור ולבדוק את כתובותיהם, (כמובן בעד תשלום כסף), ובמיוחד יש אחד מהם הידוע ביותר עיי הפרסומים שהוא עושה לעתים תכופות בעירנו נוא יארק, וכפי הנשמע כמעט לא נמצא מי שיבקר אצלו ולא יחליף לו את כתובתו באמרו שמצא בה פסולים וכדו', או עיי שרואה בארובות השמים שהשמות של הבעל ואשתו אינם מתאימים, ואשר עיי לא מצליחים בחייהם, וממליץ להם להוסיף שם לו או לה, וממילא יש צורך להחליף הכתובה לכלול בה השמות החדשים, (בעד מחיר קבוע כמובן).

^{עח} ואף בצורה שאינה שלימה רק צורת הראש, עיי בפ"ת שם סק"י שהביא דברי היעב"ץ שהחמיר בזה, וז"ל: עיי בשאלת יעב"ץ ח"א סימן ק"ע על מעשה שהיה באמסטרדם בעת שנתקבל הרב מהר"ר אלעזר ז"ל לאב"ד שם עמד איש אחד והוציא מוניטין שלו בעולם דהיינו שהדפיס מטבע כסף בדמות צורתו והיה תבנית ראש עד החזה עם פרצוף פנים שלם בולט, והאריך לבאר שזה איסור גמור מוחלט ויש בזה איסור כפול הא' לא תעשה של תורה לא תעשון אתי, וגם משום חשדא דאסור אפילו באחרים עשו לו, וטעמא דרבים לא שייך הכא דמטבע מיבדר בעלמא ומצנעי ליה, ואף דהרא"ש כתב שראש בלא גוף אין איסור לא בעושה ולא במוצא, כוונתו על ראש שלם אטום בלי צורת פנים ניכרת, כה"ג ודאי לא סגי בלא גוף, אבל ראש וגוף בהרדי בדמות אדם שלם אע"פ שאין הצורה ניכרת בתבנית הפרצוף אלא כגולם אעפ"כ נראה הגוף אדם בקומה זקופה ואסור, אכן פרצוף פנים דאדם גרידא פשיטא דאסור, ואף דיש סוברים דמטבעות מבזוים הם קשה לסמוך ע"ז להקל דהרי עינינו רואות דמכובדים הם (ועמש"ל סק"ג בשם תשובת כנסת יחזקאל) ועוד שדעת הרשב"א דאין חילוק בין מכובדין למבחיין בצורת אדם והסכימו לדבריו ע"ש שהאריך בזה.

^{עט} ולגבי אותם שאומרים שאין ראוי למחות בזה מצד כבוד האדמו"ר או החכם ההוא, ראוי לציין על דברי היעב"ץ (שאלת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ד) שכת' דאין חשש לקלקל מגורה שהי' לה צורה בולטת אף שהיתה של אדם גדול דאין לחוש לכבודו, במקום דאיכא לאפרושי מאיסורא.

קונטרס אל תפנו

ומכיון שנוכחנו לדעת מכמה עובדות שבאו לפנינו שכמה תמימי לב נמשכים בתמימותם אחרי מודעות אלו ומביאים אליהם את כתובותיהם לבדיקה, ושוב מתחווים מזה שאלות וקישויים שונים בהלכה, כי האנשים האלו אין להם שום ידיעה בהלכה והוראה, ואינם בקיאים בדינים החמורים ומסובכים של דיני שטר ושמות אנשים ונשים, ומורים בהם הלכה למעשה ופוסלים כתובות כשרות לכתחילה (אשר כמה מהם נכתבו ע"י גדולי ופוסקי דור הקדום בדקדוק והידור רב) ושוב כותבים כתובות אחרות הפסולים אף בדיעבד כאשר ראינו בעינינו בכמה מקרים, או שכותבים כתובות מבולבלות מכמה נוסחאות ומנהגים שגם זה יוכל להביא לידי פסול וכאשר ביארנו בארוכה בשיעור מיוחד במסגרת השיעורים דפה ארגון שיעורי תורה מלפני כמה שנים, ע"כ הננו בזה להזהיר את הציבור על הדברים דלהלן:

(א) בדיקת כתובות או שאר שטרות מסור רק לרבנים ומורי הוראה מובהקים ומוסמכים ששמשו כל צרכם בדינים אלו, ובשום אופן לא ימסרו כתובה לבדיקה לאיש שאין יודעים ומכירים טיבו בהלכה והוראה, יהי באיזה שם וכינוי שיהי, חכם - מקובל - וכדו'.

(ב) אותם שכבר נתנו כתובותיהם לבדיקה, וצוו עליהם לכתוב כתובה אחרת, לא יעשו כן מבלי שאלת חכם אצל רב או מורה הוראה מוסמך ומובהק, כי לא עוד שלא יתקנו בזה, רק בהרבה מקרים יתכן שיקלקלו עוד יותר ע"י.

(ג) בשום אופן לא להוסיף שום שם בכתובה כ"א עפ"י התייעצות ושאלת רב מובהק כנ"ל.

(ד) אותם שכבר החליפו כתובותיהם על פיהם של אחד מאלו בודקי הכתובות, עליהם לעבור על כתובתם החדשה אם לא נעשו בהם הפסולים אשר נפרט להלן, אשר מצאנום בכמה כתובות שנעשו על ידם, והם:

- אם לא שינו את השם ממה שהיו הבעל או האשה מוחזקים בהם עד הנה, וכן אם לא שינו אופן כתיבתו, לדוגמא שם חול שנכתב באל"ף לבסוף, אם לא שינו לכתבם בה"א וכדומה בשאר האותיות, וכן בחסר ויתיר אותיות בכל השמות, כי הרבה פסולים יכולים ליצא מזה.
- אם לא הוסיפו איזה שם חדש, וכתבו אותו תיכף בהכתובה טרם שנתחזק שלשים יום, כי אז קיים חשש חמור על כשרות הכתובה, וכמבואר בשו"ת הרא"ש כלל ט"ו סי' ד' שכתובה שנכתב בה שם חדש שלא הוחזק עדיין, אינה כתובה, (ובעצם הדבר דבעי ל' יום להחזקת שם חדש, ע"י ט"ג שי"א אות ח' סק"ד בשם הכנס"י ובמב"י"ט ח"ב סי' נ"ב ובג"פ סי' קכ"ט ס"ק י"ג ועוד אחרונים שהו"ד בפ"ת אה"ע"ז סי' קכ"ט ס"ק ל"ד ואה"ש כלל א' סעי' ג' ס"ק ט"ז ע"י"ש).
- עפ"י הרגיל מחליפים הכתובה הראשונה בכתובה דאשתכח בה טעותא או בכתובה דאירכסא, ומכיון שכן יש לעבור על הכתובה החדשה אות באות (ממקום שחוזרים בה על נוסח הכתובה הראשונה, והוא מתיבת "איך שה"ה מוה"ר" וכו') אם מתאים עם הנוסח שהי' כתוב בכתובה הראשונה, או במקרה של כתובה דאירכסא (שאין הכתובה הראשונה לפנינו שנוכל להשוות אליה) אם מתאים לנוסח הכתובה

קונטרס אל תפנו

(נוסח אשכנז ופולין המקובל ממהר"ם מינץ ונחלת שבעה ועוד) המקובלת אצלנו, כי באם לאו יכול להתהוות מזה פסולים וכאשר ביארנו בשיעור הנ"ל בארוכה.

ונגד רמאים אלו כבר יצאו בדברים חריפים גדולי וזקני פוסקי הדור, ולדוגמא נעתיק דבריו הטהורים של מרן בעל שבט הלוי הנדפ' בתשובותיו ח"ט סי' רפ"א וז"ל: **בענין בודקי כתובות ומחפשי פסולים כדי להורות לשואלים להחליף ומרמים בזה את השואל כאלו אין מה לשוב בתשובה כי אם כתובה חדשה, אם הם כשרים מן הדין ועושים כל מיני התחכמות להחליף כתובות לא ירד בני עמם, והשואל החילוני לפעמים יוצא מלפני המשיב הזה בחשבו שבזה כבר תיקן את אשר עיות כל ימי חייו, והדברים פשוטים וברורים, ע"כ דבריו.**

ובמכתב יותר מאוחר כותב וז"ל: ומעכ"ת שאל אותי בענין ר' . . **שעוסק בעניני כתובות, פוסל, ומפקפק, ומשנה שמות ועוד, כבר הודעתי נאמנה לכמה מקומות ע"י עצמי וע"י הרבנים שאתי בין בא"י ובין בחו"ל שמעשיו אין מקובלים, ואין דעת חכמים נוחה הימנו, מלבד בכתובה שנמצא בה פסול ע"פ הלכה לעשות כתובה דאישתכח בה פסולתא [טעותא], אבל לא מעשים אשר לא יעשו להכניס מחשבות בהמונים שמקריהם באים להם מכח הכתובה, במקום לעורר על תשובה ומע"ט, כבר שלחתי לו דעתי בזה כמה פעמים, וכנראה הוא מסוג כזה שאינו ציית, לפני בערך שמונה או עשר שנים ביקש ממני איזה כתב בענין שצריך להחליף כתובה הנמצא פסולה, וזה הי' לפני שנשמע שעוסק בדברים הנזכרים, וגם הכתב הישן הזה אינו עוד בתוקף, וטוב שכ"ת עומד על המשמר בענין זה, עכ"ד.**

- מ"ג -

חכמת היר והפריצות

הנה חכמה זו כבר נזכרה בתשוי' הגאונים סי' קכ"ב לרב שרירא גאון ורב האי בנו, שדבר זה נמסר ע"י החכמים מדור דור, והאריך בה הזוה"ק בפ' יתרו בפ' ואתה תחזה, (וזה"ק שם: ואתה תחזה מכל העם, (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם, דא ספר מאינון ספרין סתימין ועמיקין, וכו' זה ספר, למנדע חכמתא סתימא ועמיקא דאתמסר לאדם קדמא בדיוקנא דבני נשא, חכמתא דא אתמסר לשלמה מלכא, וירית לה וכתב בספריה, אוליפנא דמשה אתקשי בדא, עד דאתת שכינתא ואוליפת ליה, והיא חמאת וברירת לכל אינון גוברין דאתחזון בפרצופא, ותמן אוליף משה חכמתא דא ועייל בגויה, הה"ד ואתה תחזה מכל העם, וכו' ואתה תחזה, ותסתכל בהא, אנת ולא אחרא, למנדע ולאסתכלא בשתי' רבוא, בשית סטרי' אית לאסתכלא בדיוקני' דבני נשא, ולמנדע חכמתא על בורייה, ואלין בשערא בעייני' בחוטמא ובשפון וכו', תו, זה ספר תולדות אדם, לדיוקני', ברזי דדיוקני' דבר נש, לאשתמחעא באינון תולדות דבר נש, דיוקנא דרזין דבר נש, בשערא, במצחא, בעייני', באנפין, בשפון, ובשרטוטי ידין, ובאודנין, באלין שבע בני נשא אשתמודען ע"כ), ובזוהר חדש ותיקוני זוהר.

וכן מוזכרת בס' רבינו בחיי פ' יתרו עה"פ ואתה תחזה וז"ל: או יאמר ואתה תחזה בהכרת פנים מכת חכמת הפרצוף שהיה משה יודע ובקי בה בהיותו שלם שבשלמים גדול שבנביאים וחכם הרזים.

קונטרס אל תפנו

וכן בספר הקדוש והנורא ברית מנחה מוזכר ענין זה שבפרצוף האדם מצוייר פנימיותו (הדרך השניה, סוד"ה ניקוד היי) וז"ל: ועל כן כל הרוצה להשיג נבואה ולשתות מן המקור מן מים החיים צריך שיהיה גבור ביצרו ועשיר בחלקו וחכם בחכמות ובעל תואר על דרך חכמת הפרצוף ואז ישיג, ועי' מזה גם בספר צדקת הצדיק להגה"ק ר"ר צדוק הכהן (אות קמ"ט).

וכן מבואר פרטי חכמה זו בדברי מהרח"ו בשער רוח הקודש (דף ג ע"ב) וז"ל: **עוד בענין חכמת הפרצוף כבר נתבאר למעלה כי במצחו של האדם ניכרים פעולותיו וכו'**, ודע כי גם בכל אבר ואבר שבאדם יש בו אותיות כתובים מורים על פעולות האדם, אלא שעיקר כתיבת האותיות הוא במצח כנז"ל, **גם בעינים של האדם יש בהם גילוי אותיות, גם בשערות האדם של הראש והזקן ובכל שאר גופו יש בהם הוראות גדולות המורים על דברים רבים והוא כפי גוון שלהם או כפי ארכם או כפי קמיטותם או כפי נטייתם לצד מעלה או למטה וכו'.**

והנה להשתמש בחכמה זו כהיום, ובפרט לסמוך על דברי בעלי התחבולה המתעסקים בזה כהיום (לדאבוננו מתעסקים בזה כל סוגי אנשים שפלים ונבזים, ולפעמים אף אינם שומתומ"צ כלל, ולהבד' אף גויים גמורים) ולעשות מעשה על פיהם בשום ענין חמור או קל, יש לדעת שכבר הזהירו קדמוננו שחכמה זו אף בזמניהם היתה כבר משובשת מאוד, וכמו שכת' והרמב"ן בפירושו עה"ת בפי' בראשית עה"פ זה ספר תולדות אדם, אחרי שהעתיק דברי רב שרירא גאון הנ"ל, כתב וז"ל: וסדרי שרטוטין שאמר הגאון ז"ל, שאמור בפסוק זכר ונקבה בראם, הוא חכמת הכף ושרטוטין, שעד עכשיו **"ולא זכינו בהם"**, ובדרשות הרמב"ן דרוש תורה תמימה כת' שחכמות ישינות ומומחיות הן ומקובלות ביד מקבלי התורה, וכשאבדנו אבדו החכמות עמנו, **"ונשאר זכרם בשיבוש ביד מועטים"**, ועי' גם בלשונו הקי' של היערות דבש (ח"ב דרוש ז'): ובחכמת הציוור ונתוח יכירו על בוריה חכמת היד וחכמת פרצוף, **"ומי שאינו בקי בזה בטוב לא יבין חכמה הנ"ל על בוריה"**, ובזה נשיג ענין שיר השירים בתוארי שבת הגוף ראשך ככרמל ופרשת אתה תחזה כמ"ש הזוהר יתרו.

ודי לציין על דברי הזוה"ק שם בפי' יתרו שכתב בתוך הדברים שאף משרע"ה אב החכמים נתקשה בה עד שבאה השכינה ולמדה אותו.

ואף העיר וקדיש די משמיא נחית זה רבינו האריה"ק נתקשה בדבר זה, כמ"ש מהרח"ו שם וז"ל: וא"ל, כי כשהוא רואה הענינים באותיות המצח, **יש דברים שאיננו יכול להבין אותם מרוב דקותם והעלמם וכיסויים והפוכם וכיוצא, אבל כששואל וחוקר את נפש האדם אז יודע הדברים באמיתות גדול ובבירור.**

ועוד כותב שם דבר נורא וז"ל: גם א"ל מורי ז"ל, כי הנה האדם מורכב מיצה"ר ומיצה"ט, ולפעמים היצה"ר מראה קצת אותיות שיש בהם הוראת שקר, ובפרט אם טבע האיש ההוא לדבר שקר.

קונטרס אל תפנו

סוכן מצינו שייחסו לשבח גדול וחידוש אף לקדושים אשר בארץ שהשיגו בחכמה זו, כמ"ש מהרח"ו אודות **האריה"ק** בשער רוח הקודש (דרוש א עמוד יט) וז"ל: ובענין השגתו אין הפה יכולה לספר הכללים של מיני **החכמות** ומכל שכן פרטי כל מין ומין, אמנם מה שראיתי בעיני דברים נפלאים ואמיתים הם אלו, היה יודע **להמשיך** לפניו נפש מי שתהיה, או מן החיים או מן הנפטרים מן הראשונים או מן האחרונים ושואל מהם כל **רצונו** בידעת העתידות ורזי התורה, גם היה נגלה אליו אליהו הנביא ז"ל ומלמדו, גם היה מכיר באותיות **המצח** ובחכמת הפרצוף ובאורות שיש בעור גוף האדם ובאורות שבשערות וכו', ובקי בכל העשבים ובסגולותיהם האמיתיים, וכאלה רבות לא יכילם ספר, לא יאמינום השומעים כי יסופר להם, ואשר עיני ראו ולא זר כתבתי באמת.

וכ"כ בעץ חיים (הקדמת מוהרח"ו לשער ההקדמות) וז"ל: גם היה יודע חכמת הפרצוף ושרטוטי הידים ופתרון חלומות על אמיתתם ובגלגולים ישנים וגם חדשים והיה מכיר במצח אדם מה מחשב ומה שחלם ומה פסוק קרא בעליית נשמתו לג"ע בלילה והיה מלמד פי שורש נשמתו והיה קוראו במצחו זכיות ועבירות שחישב, והיה נותן לכל אי ואחד תיקון.

וכן מצינו בספר ראשית חכמה (שער הקדושה, פ"ח) וז"ל: ולכן נקראו החסידים הראשונים פקיחי עיינין, כמו שנמצא בזוהר בכמה תוספתות, והטעם מפני שזכו הראות כראוי עד שלא היה שום מסך מבדיל ביניהם לבין הקדושה וכו', וכיוצא בזה אל הסתכלות חכמת הפרצוף שפי' בפרשת יתרו (זוהר פרשת יתרו) שכ"ב אותיות מצטיירים במצח ובהם רואים החכמים.

ולענין לעשות שום מעשה עפ"י חכמת היד שמתעסקים בהם אנשים פשוטים והמוננים, יש לדעת עוד שיש בזה חשש איסור גדול, שהלחם משנה כת' בפ"א מהל' עכו"ם הל' ט' שהאומר אני אראה אותך בפס יד דברים העתידים לבוא עליך, ועשה, שזה הוא ענין המעונן שאומר דברים העתידים כמו באצטגנינות כדכתב הרב ז"ל, ועל דא ודאי דלקי משום לא תעוננו שהרי עשה מעשה.

תם ולא נשלם